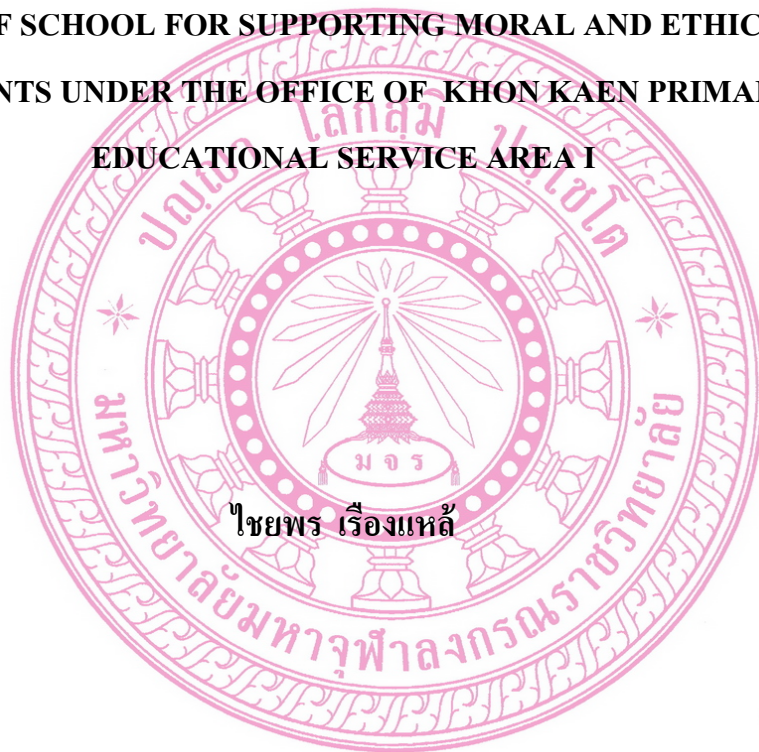

บทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑

ROLE OF SCHOOL FOR SUPPORTING MORAL AND ETHIC TO
STUDENTS UNDER THE OFFICE OF KHON KAEN PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA I

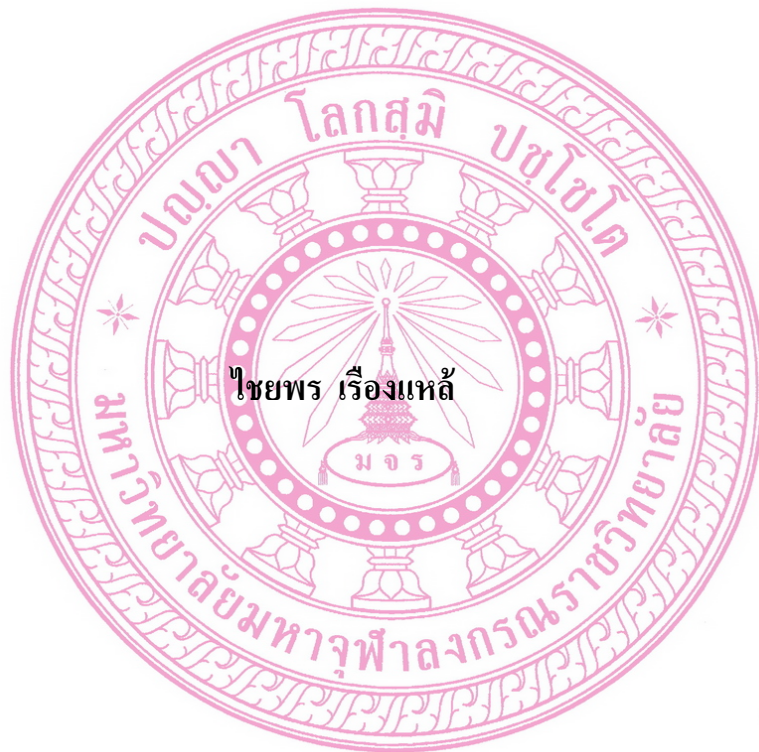

ไชยพร เรืองแท้

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๖

บทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑

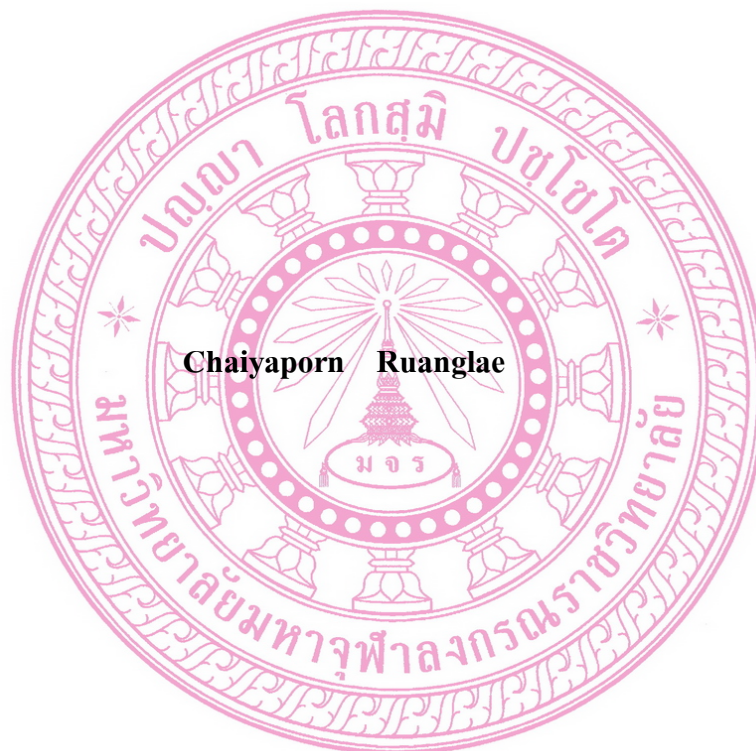

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๖

(ลิขสิทธิ์นี้เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**Role of School for Supporting Moral and Ethic to Students under the Office of
Khon Kaen Primary Educational Service Area I**

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for The Degree of Master of Arts

Education Administration

Grade School

Mahachulalongkomrajavidyalaya University

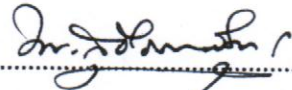
Bangkok , Thailand

C.E. 2013

(Copyright by Mahachulalongkomrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ เรื่อง “บทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

(พระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต, ดร.)

กรรมการ

(ดร.ประยูร แสงใส)

กรรมการ

(พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา, ดร.)

กรรมการ

(รศ.ดร.เอกฉันท จารุเมธีชน)

กรรมการ

(ดร.ประยุทธ์ ชูสอน)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดร.ประยูร แสงใส

ประธานกรรมการ

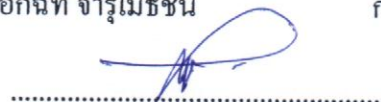
พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา, ดร.

กรรมการ

รศ.ดร.เอกฉันท จารุเมธีชน

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(นายไชยพร เรืองแท้)

ชื่อวิทยานิพนธ์	: บทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑
ผู้วิจัย	: นายไชยพร เรืองแท้
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	: ดร.ประยูร แสงใส ป.ธ.๔, พ.ม., พธ.บ.(ครุศาสตร์) M.A.in Ed, Ph.D.(Ed) : พระมหาดาวสยาม วชิรปญโญ ดร. น.ธ.เอก ป.ธ.๖, พธ.บ.(ศาสนา), ศษ.บ.(มัธยมศึกษา) M.A.(Sanskrit literature), Ph.D. (Pali & Theravada) : รศ.ดร.เอกฉัตร จารุเมธีชน ป.ธ.๕, พ.ม., กศ.บ.(ภาษาไทย) อ.ม.(บาลีสันสกฤต), Ph.D.(Sanskrit)
วันสำเร็จการศึกษา	: ๑ / สิงหาคม / ๒๕๕๖

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ คือ ๑) เพื่อศึกษาบทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน โรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ๒) เพื่อเปรียบเทียบบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน โรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ จำแนกตามสถานภาพและประสบการณ์ และ ๓) เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน โรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน ๔๓๓ คน ได้มาโดยวิธีสุ่มแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ โดยภาพรวมมีความคิดเห็นในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = ๔.๐๒) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นในระดับมาก

ที่สุด โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต (ค่าเฉลี่ย = ๔.๘๐) ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ (ค่าเฉลี่ย = ๔.๖๘) และด้านการใฝ่รู้ใฝ่เรียน (ค่าเฉลี่ย = ๔.๖๘)

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับบทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทุกด้าน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารและครูในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ พบว่า ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนอย่างหลากหลายครอบคลุมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ทั้ง ๘ ด้าน และเมื่อพิจารณาคำร้อยละสูงสุดของแต่ละด้าน พบว่า ๑) ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ จะเป็นกิจกรรมการเข้าแถวเคารพธงชาติ ๒) ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต จะเป็นกิจกรรมการอบรมคุณธรรมจริยธรรมในวันศุกร์ทุกสัปดาห์ ๓) ด้านการมีวินัย จะเป็นกิจกรรมการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของโรงเรียน ๔) ด้านการใฝ่รู้ใฝ่เรียน จะเป็นกิจกรรมการเข้าใช้ห้องสมุด ๕) ด้านอยู่อย่างพอเพียง จะเป็นกิจกรรมการออมทรัพย์สำหรับนักเรียนทุกคน ๖) ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน จะเป็นกิจกรรมการทำความสะอาดบริเวณรับผิดชอบ ๗) ด้านรักความเป็นไทย จะเป็นกิจกรรมการแต่งกายชุดพื้นบ้านในวันศุกร์ และ ๘) ด้านมีจิตสาธารณะ จะเป็นกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านร่วมกับชุมชนในวันสำคัญ

- Thesis Title** : Role of School for Supporting Moral and Ethic to Students under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area I
- Researcher** : Mr. Chaiyaporn Ruanglae
- Degree** : Master of Arts (Education Administration)
- Thesis Supervisory Committee** : Dr.Prayoon Saengsai Pali IV,B.A.,M.A.(Ed.),P.G.Dip.
(Journalism), Ph.D.(Ed.)
: Phramaha Daosayam Vajirapañño, Pali VI,
B.A.(Thai),M.A.(Sanskit Literature), Ph.D.
(Pali & Theravada) M.A.(Sanskrit literature),
Ph.D. (Pali & Theravada)
: Assoc. Prof. Dr.Ekkachat Charume Theechon Pali V,
B.Ed (History)., M.A.(Pali-Sanskrit),
Ph.D.(Eastern Language-Sanskrit)
- Data of Graduation** : 17 August / 2013

ABSTRACT

The objectives of this thesis were 1) to study the role of school in supporting moral and ethics to students under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area I, 2) to compare the role of the schools in supporting moral and ethics to students under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area I divided by status and experience, and 3) to study method of the schools in supporting moral and ethics to students under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area I. The populations and examples used in this study were 437 administrators and teachers, collected by means of Simple random sampling. The research instruments applied in this study were questionnaires. And, the statistics applied in this study were Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation (S.D.) and content analysis.

The result of the study found that the role of school in supporting moral and ethics to students under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area I, a whole resulted in

high scale ($\bar{X} = 4.02$). While examining in each aspect, the opinion resulted at the highest scale which could be categorized from largest to the smallest as following : honesty and integrity ($\bar{X} = 4.80$), love of nation, religion and king ($\bar{X} = 4.79$) , and avidity for learning ($\bar{X} = 4.68$).

The comparative religion and educational directors and teachers opinion over the role of school in supporting moral and ethics to students under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area I, deviating from working-position, found that those who have different position have no different opinion in all aspects. Thus, it opposed to the set hypothesis. Moreover, those who have different work-experience, a whole, have no different opinion over the the role of school in supporting moral and ethics to students under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area I. Again, it opposed to the set hypothesis.

For the strategies in promoting the moral and ethical conduct of the school under the role of school in supporting moral and ethics to students under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area I to a student, the study found that the schools should organize various moral and ethical conduct training activities in accord with 8 desirable characteristics as depicted in the Basic Education Core Curriculum 2008, and consider each desirable as follows : 1) Love of nation, religion and king : National anthem singing, 2) Honesty and integrity : moral and ethical training at the weekend, 3) Self-discipline : follow school rules and regulations, 4) Avidity for learning : use library, 5) Observance of principles of sufficiency economy philosophy in one's way of life : saving income with school banking project, 6) Dedication and commitment : community work and social services, 7) Cherishing Thai-ness : dressing Thai traditional dress and participating on Buddhist auspicious days, 8) Public-mindedness : social service and dedicated in developing the community whenever it is needed.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก ดร.ประยูร แสงใส พระมหาดาวสยาม วชิรปญโญ ดร. และรศ.ดร.เอกนัท จารุเมธีชน คณะกรรมการควบคุม วิทยานิพนธ์ ที่ได้ทุ่มเททั้งแรงกายแรงใจอบรมสั่งสอน และให้คำ แนะนำ ในการปรับปรุงสิ่งที่บกพร่องอันเป็นประโยชน์ต่อคุณภาพของวิทยานิพนธ์ ซึ่งผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาอย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ผู้สอน คณาจารย์ ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่นทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนให้ความรู้วิชาการ ตลอดจนประธานคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ให้คำแนะนำความถูกต้องของวิทยานิพนธ์ทำให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าอย่างยิ่ง เพื่อให้การตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละขั้นตอนเพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาเครื่องมือวิจัยจนได้เครื่องมือที่มีคุณภาพสำหรับการทำวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ที่อนุเคราะห์ให้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ และขอขอบพระคุณผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่สละเวลาและให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนเพื่อนๆ หลักรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ที่เป็นกำลังใจให้เสมอมา

ขอขอบใจภรรยาและบุตร ที่เป็นทุกสิ่งทุกอย่างคอยให้ความเอาใจใส่ ความห่วงใย เป็นกำลังใจให้ผู้วิจัย มีแรงผลักดันเพื่อฝ่าฟันอุปสรรค จนทำให้ประสบความสำเร็จการศึกษาใน ครั้งนี้

คุณค่าทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยน้อมรำลึกและบูชาพระคุณแก่บุพการีของผู้วิจัย และบูรพาจารย์ทุกท่านที่อยู่เบื้องหลังในการวางรากฐานการศึกษาให้กับผู้วิจัย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ไชยพร เรืองแท้

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๔ สมมติฐานการวิจัย	๕
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๖
บทที่ ๒ เอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ ผู้บริหารการศึกษา กับ บทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม	๘
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม	๑๐
๒.๓ การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน	๓๒
๒.๔ การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์	๓๗
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๐
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๔๘
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๔๕
๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๕๑
๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๕๒
๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล	๕๒

๓.๕ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๕๓
๓.๖ การแปลผลข้อมูล	๕๔
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
๔.๑ สัญลักษณ์ที่ใช้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๕๕
๔.๒ ขั้นตอนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๕๕
๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๕๖
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๗๔
๕.๒ อภิปรายผล	๗๗
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๘๓
บรรณานุกรม	๘๕
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	
ภาคผนวก ข ตารางสรุปค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC)	
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	
ภาคผนวก จ หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย	
ประวัติผู้วิจัย	๑๑๓

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๑	๕๐
๒	๕๗
๓	๕๘
๔	๕๙
๕	๖๐
๖	๖๑
๗	๖๒
๘	๖๓

ตารางที่	หน้า
<p>๕ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานในการปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้บริหาร สถานศึกษาและครูในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน</p>	๖๔
<p>๑๐ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานในการปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้บริหาร สถานศึกษาและครูในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ด้านรักความเป็นไทย</p>	๖๕
<p>๑๑ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานในการปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้บริหาร สถานศึกษาและครูในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ด้านมีจิตสาธารณะ</p>	๖๖
<p>๑๒ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ จำแนกตามตำแหน่ง</p>	๖๗
<p>๑๓ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ จำแนกตามประสบการณ์</p>	๖๘
<p>๑๔ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ จำแนกตามตำแหน่งและประสบการณ์</p>	๖๙
<p>๑๕ กิจกรรมที่ควรจัดเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ จำแนกตามตำแหน่งและ ประสบการณ์</p>	๗๐

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกในยุคปัจจุบันเป็นยุคแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้วยวิวัฒนาการและศักยภาพของเทคโนโลยีสารสนเทศ ความรู้ซึ่งมีอยู่จึงได้แพร่กระจายอย่างรวดเร็ว ความได้เปรียบของแต่ละประเทศจึงขึ้นอยู่กับความสามารถใช้ประโยชน์จากความรู้นั้น การพัฒนาคนให้มีศักยภาพและคุณภาพสูงที่จะแสวงหาและใช้ประโยชน์จากความรู้จึงเป็นบทบาทและหน้าที่ของการศึกษา การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงจำเป็นอย่างยิ่ง โดยจะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อทำให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ทำให้เป็นคนที่รู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักพึ่งพาตนเองและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตามบทบัญญัติแห่งราชอาณาจักรไทย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๓)^๑

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๗๕ บัญญัติไว้ว่า รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านานและศาสนาอื่น ทั้งต้องส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต

คุณธรรมและจริยธรรม เป็นสิ่งที่ทรงคุณค่าที่บรรพบุรุษไทยได้รักษาไว้คู่กับชาติไทยมาแต่โบราณกาล ปัจจุบันในยุคโลกาภิวัตน์ คุณธรรมและจริยธรรมอันดีงามของคนไทยเรากำลังจะถูกละเลยจนทำให้เกิดปัญหาสังคมตามมาอย่างมากมาย โดยเฉพาะนักเรียนและเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาติได้รับวัฒนธรรมต่างชาติที่หลั่งไหลเข้ามาพร้อมกับความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยขาดการพิจารณาไตร่ตรองประกอบกับการไม่เป็นแบบอย่างที่ดีของบุคคลในสังคมในยุคบริโภคนิยมทำให้น่าวิตกว่า หากไม่มีการดำเนินการเพื่อหยุดยั้งปัญหาเหล่านี้จะเกิดผลกระทบ

^๑ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, กระบวนการปฏิรูปการเรียนรู้, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๓), หน้า ๒.

ต่อสังคมไทยเป็นอย่างยิ่ง (คณะกรรมการการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา , ๒๕๔๘)^๒ ในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ นั่นคือว่าผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่ในการเป็นผู้นำในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้เป็นบุคคลที่ใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่องสามารถคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ รักเพื่อนมนุษย์ รักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและมีจิตใจเป็นกลาง ในการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียน ครูผู้สอนจะต้องปรับปรุงพัฒนาทักษะและประสบการณ์ในการสอนให้สอดคล้องกับความสามารถ ความสนใจ ความต้องการ และเจตคติของผู้เรียน โดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นกระบวนการเรียนรู้ให้สามารถเรียนรู้เป็นเพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและนำไปใช้ในการสร้างและเตรียมทรัพยากรมนุษย์ให้ประเทศมีคุณภาพที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศแบบยั่งยืน ซึ่งผู้บริหาร โรงเรียนจะต้องกำหนดกลยุทธ์ โดยเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น ผู้บริหารจะต้องเร่งรัดพัฒนาครูอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ให้เป็นผู้ที่มีศักยภาพที่เหมาะสมที่จะให้การศึกษาอบรมพัฒนาเยาวชนของชาติในฐานะที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญต่อประเทศชาติ

ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะนำองค์กรสู่การเปลี่ยนแปลง ฉะนั้นผู้บริหารจึงเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา เพราะผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำและเป็นผู้สร้างขวัญกำลังใจให้ครูเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนเกิดลักษณะนิสัยที่ต้องการในโลกยุคไร้พรมแดน ซึ่งการจัดการศึกษาที่สมบูรณ์นั้นจะต้องพัฒนาทั้งด้านความรู้ควบคู่กับคุณธรรม ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนั้น แผนพัฒนาประเทศ แผนพัฒนาการศึกษาต่าง ๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้กำหนดนโยบายและกลยุทธ์โดยมีจุดเน้นการพัฒนาความรู้กับคุณธรรม ซึ่งนโยบายในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของกระทรวงศึกษาธิการนั้น กระทรวงศึกษาธิการได้นำกรอบแนวคิดของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ในแผนการศึกษาแห่งชาติที่มุ่งพัฒนาคนให้มีชีวิตที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม โดยกล่าวถึงแนวนโยบายด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมว่า สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ พัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมของคน (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ , ๒๕๕๔)^๓ การนำนโยบายสู่การปฏิบัติโดยการกำหนดเป็นนโยบายให้เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในสังกัด

^๒ คณะกรรมการการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา, การสร้างเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน, สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, (กรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๘), หน้า ๑๐ .

^๓ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา : กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๕๖, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์นการพิมพ์, ๒๕๕๔), หน้า ๒๒ .

นำสู่การปฏิบัติโดยกำหนดเป็นกลยุทธ์ที่ ๒ และมาตรฐานระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานที่ ๒ ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ได้กำหนดนโยบายและกลยุทธ์ คุณธรรมนำความรู้โดยมีจุดเน้นให้โรงเรียนทุกโรงเรียนในสังกัดจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมนำความรู้โดยได้สำรวจสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานของสถานศึกษาในสังกัด ปัญหาที่พบ คือ ด้านบริหารจัดการ พบว่า ผู้บริหารและบุคลากรขาดการประสานความร่วมมือกับชุมชน นโยบายด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมไม่เป็นรูปธรรมและไม่ชัดเจน ด้านการจัดสภาพแวดล้อม พบว่า สภาพแวดล้อมของโรงเรียนส่วนใหญ่มีบรรยากาศไม่เอื้อต่อการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ขาดวัสดุ อุปกรณ์และสื่อการฝึกอบรมนักเรียน ด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและการนิเทศ พบว่า ขาดการวิเคราะห์หลักสูตรและการจัดทำหลักสูตรเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม พบว่า โรงเรียนไม่สนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมเท่าที่ควร ขาดการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่นักเรียนที่มีคุณธรรม จริยธรรมดีเด่น ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน พบว่า ผู้เกี่ยวข้องยังไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ขาดการสนับสนุนช่วยเหลือด้านทรัพยากรในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและด้านการกำกับ ติดตามและประเมินผลที่หลากหลาย พบว่า ขาดเครื่องมือที่ใช้ในการกำกับ ติดตามและประเมินผลที่หลากหลาย ขาดระบบการกำกับ ติดตามอย่างต่อเนื่อง ไม่มีการนำผลการประเมิน ไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จากนโยบาย กลยุทธ์และปัญหาดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะนำองค์กรสู่การเปลี่ยนแปลง ฉะนั้นผู้บริหารจึงเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา เพราะผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำ และเป็นผู้สร้างขวัญกำลังใจให้ครูเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนเกิดลักษณะนิสัยด้านคุณธรรม จริยธรรมตามที่ต้องการในโลกยุคไร้พรมแดน ผู้วิจัยในฐานะครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ จึงสนใจที่จะศึกษาบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในสถานศึกษาต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาบทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ จำแนกตามสถานภาพและประสบการณ์

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยในการศึกษา ดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยต้องการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ๘ ข้อตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ ๑) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ๒) ซื่อสัตย์สุจริต ๓) มีวินัย ๔) ใฝ่เรียนรู้ ๕) อยู่อย่างพอเพียง ๖) มุ่งมั่นในการทำงาน ๗) รักความเป็นไทย ๘) มีจิตสาธารณะ

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑.๓.๒.๑ ประชากร

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ จำนวน ๑๖๓ โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน จำนวน ๑๖๓ คนและครูผู้สอนจากโรงเรียน ๑๖๓ โรงเรียน จำนวน ๑,๖๒๕ คน รวมทั้งสิ้น ๑,๗๘๘ คน

๑.๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซ์และมอร์แกน (K.V.Krejcie and D.W.Morgan อ้างในบุญชม ศรีสะอาด)^๓ ได้ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน ๑๒๒ คนและครูผู้สอนจากโรงเรียน ๑๖๓ โรงเรียน จำนวน ๓๑๕ คน

^๓ บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๕), หน้า ๔๓.

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านเวลา

ดำเนินการวิจัยตั้งแต่วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๕๕ ถึงวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๖ รวมระยะเวลา ๖ เดือน

๑.๔ สมมติฐานการวิจัย

๑.๔.๑ บุคลากรที่มีสถานภาพต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ แตกต่างกัน

๑.๔.๒ บุคลากรที่มีประสบการณ์ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ แตกต่างกัน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะ

๑.๕.๑ บทบาท หมายถึง การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้

๑.๕.๒ คุณธรรม หมายถึง หลักของความดีงามแห่งการประพฤติตนและลักษณะอุปนิสัยอันดีงามที่สั่งสมอยู่ในจิตใจของบุคคลมาเป็นเวลานาน มีคุณค่าก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นยึดถือและปฏิบัติตาม อันนำมาซึ่งความเจริญของตนเองและสังคม ซึ่งคุณธรรมที่เกิดขึ้นในจิตใจนั้นเกิดจากการอบรมและปลูกฝัง

๑.๕.๓ หลักของการประพฤติปฏิบัติของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกนั้นเป็นไปตามค่านิยมที่พึงประสงค์ของสังคมนั้นๆ

๑.๕.๔ บทบาทของสถานศึกษา หมายถึง การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในการส่งเสริมสนับสนุนคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๘ ข้อ ได้แก่ ๑) รัชชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ๒) ซื่อสัตย์สุจริต ๓) มีวินัย ๔) ใฝ่เรียนรู้ ๕) อยู่อย่างพอเพียง ๖) มุ่งมั่นในการทำงาน ๗) รักความเป็นไทย ๘) มีจิตสาธารณะ

๑.๕.๔.๑ รัชชาติ ศาสน์ กษัตริย์ หมายถึง พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกถึงความชอบอย่างผูกพันพร้อมด้วยความชื่นชมยินดีที่มีต่อสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์

๑.๕.๔.๒ ซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกถึงการประพฤติตรงและจริงใจ ไม่คดโกง ไม่คิดคดทรยศ ไม่คดโกงและหลอกลวง

๑.๕.๔.๓ มีวินัย หมายถึง พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกถึงการอยู่ในระเบียบแบบแผนและข้อบังคับ ข้อปฏิบัติ

๑.๕.๔.๔ ใฝ่เรียนรู้ หมายถึง พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกถึงการเอาใจผูกพันอยู่กับการศึกษาเพื่อให้สนใจจำได้ให้ได้เกิดความรู้ความเข้าใจหรือความชำนาญ

๑.๕.๔.๕ พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกถึงอยู่อย่างพอเพียง หมายถึง พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกถึงความเป็นอยู่หรือสภาพที่เป็นไปตามควรแก่ความต้องการ

๑.๕.๔.๖ มุ่งมั่นในการทำงาน หมายถึง พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกถึงความตั้งใจในการประกอบการทำงาน

๑.๕.๔.๗ รักความเป็นไทย หมายถึง พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกถึงความชอบอย่างผูกพันพร้อมด้วยความชื่นชมยินดีที่มีต่อความชอบอย่างผูกพันพร้อมด้วยความชื่นชมยินดีที่มีต่อความเป็นประเทศไทยและความเป็นชนชาติที่อยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

๑.๕.๔.๘ มีจิตสาธารณะ หมายถึง พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกถึงความนึกคิดที่กำหนดการกระทำเพื่อประชาชนทั่วไป

๑.๕.๕ สถานภาพ หมายถึง ฐานะ ตำแหน่งหรือเกียรติยศของบุคคลที่ปรากฏในสังคม จำแนกเป็น

๑.๕.๕.๑ ผู้บริหาร หมายถึง หัวหน้าสถานศึกษาที่ดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งต่อไปนี้ คือ ผู้อำนวยการ โรงเรียน หรือรักษาการในตำแหน่งผู้บริหาร สถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑

๑.๕.๕.๒ ครู หมายถึง ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ราชการและทำหน้าที่ปฏิบัติการสอนประจำชั้นหรือประจำกลุ่มสาระในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑

๑.๕.๖ ประสพการณ์ หมายถึง ความชัดเจนที่เกิดจากการกระทำหรือได้พบเห็นมา จำแนกเป็น

๑.๕.๖.๑ มากกว่าค่าเฉลี่ย หมายถึง ความชัดเจนที่เกิดจากการกระทำหรือได้พบเห็นมาที่คนส่วนใหญ่กระทำกัน

๑.๕.๖.๒ น้อยกว่าค่าเฉลี่ย หมายถึง ความชัดเจนที่เกิดจากการกระทำหรือได้พบเห็นมาที่คนส่วนน้อยนิยมทำกัน

๑.๕.๗ โรงเรียนระดับประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเมือง อำเภอบ้านฝาง อำเภอพระยืน ที่เปิดสอน ๓ ระดับ คือ ระดับอนุบาล ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เฉพาะที่เป็นโรงเรียนรัฐบาลเท่านั้น

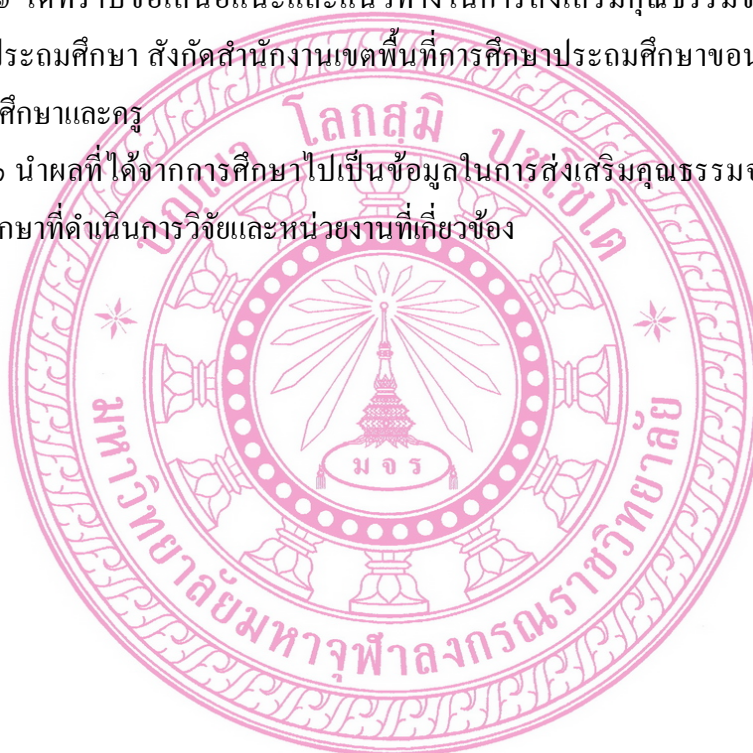
๑.๕.๘ สำนักงานเขตพื้นที่ หมายถึง หน่วยงานที่มีหน้าที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาของโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๖.๑ ได้องค์ความรู้จากบทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑

๑.๖.๒ ได้ทราบข้อเสนอแนะและแนวทางในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ของผู้บริหารสถานศึกษาและครู

๑.๖.๓ นำผลที่ได้จากการศึกษาไปเป็นข้อมูลในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในสถานศึกษาที่ดำเนินการวิจัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

บทที่ ๒

เอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาบทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้า เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงขอแนะนำตามลำดับ ดังนี้

๒.๑ ผู้บริหารสถานศึกษากับบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม

๒.๓ การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน

๒.๔ การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ ผู้บริหารสถานศึกษากับบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

๒.๑.๑ ความหมายผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการปฏิรูปการศึกษาระดับสถานศึกษา งานวิจัยหลายชิ้นได้ ระบุตรงกันว่า ผู้บริหารที่ให้ความเอาใจใส่ต่องานวิชาการ ทุ่มเทให้กับงานพัฒนาการเรียนการสอน มีคุณธรรม และมีภาวะผู้นำ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสถานศึกษา ทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี บุคลากรได้รับการพัฒนา และมีขวัญกำลังใจในการทำงาน

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคคลซึ่งปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา ภายในเขตพื้นที่การศึกษานี้ และสถานศึกษาอื่นที่จัดการศึกษาปฐมวัย ขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษา ที่ต่ำกว่าปริญญาทั้งของรัฐและเอกชน

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาแต่ละแห่งทั้งของรัฐและเอกชน

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารและรองผู้บริหารสถานศึกษา, ครู หมายถึงข้าราชการครูและพนักงานราชการที่ปฏิบัติหน้าที่ครู

๒.๑.๒ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

ตามมาตรา ๓๕ ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่ให้กระทรวง กระจายอำนาจการบริหารจัดการ ไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ใน ๔ ด้าน คือ ด้านวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป (สำนักงาน ปฎิรูปการศึกษา, ๒๕๔๓)^๑

นอกจากบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาตามกรอบภาระงานแล้วบทบาทหน้าที่ของ ผู้บริหารสถานศึกษายังรวมไปถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SMB : School Based Management) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการประกันคุณภาพทางการ ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการปฏิรูปการศึกษา ดังนั้น การพัฒนาโรงเรียนทั้ง ระบบ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเปลี่ยนแปลง บทบาทของตนเองโดยการใช้หลักการบริหาร คุณภาพที่ให้ทุกคนมีส่วนร่วมคิดร่วมตัดสินใจ โรงเรียนสร้างทีมงาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ส่งเสริมให้มีการปฏิรูปครูและ บุคลากรทางการศึกษาและการส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานด้วยการพัฒนาสถานศึกษาทั้งระบบ ซึ่งมีกระบวนการที่สำคัญ คือ การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีอยู่ให้มีศักยภาพสูงสุด พร้อมทั้งจะเข้าสู่ระบบ โครงสร้างใหม่ตามพระราชบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และขยายไปสู่ทีมงาน ร่วมกันสร้างเครือข่ายการพัฒนาให้เข้มแข็ง โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ การพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้ เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุขเพื่อเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อันจะส่งผลให้เติบโตเป็นสมาชิกของชุมชน ที่มีความเข้มแข็งต่อไปในอนาคต

ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ จะต้อง นำไปดัดแปลงวิธีการปฏิบัติให้เหมาะสมและสอดคล้องกับงานในบทบาทและหน้าที่ที่ตนเอง รับผิดชอบโดยเฉพาะ โรงเรียนซึ่งถือเป็นองค์กรหลักและหน่วยงานปฏิบัติสุดท้ายที่เกี่ยวข้องกับ ผู้เรียน โดยตรงต้องปฏิรูป การบริหารจัดการ ปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา ปฏิรูป กระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการประกันคุณภาพของสถานศึกษาด้วยวิธีการที่เหมาะสมเพื่อให้ ผู้เรียนที่ผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนออกไปมีคุณสมบัติและลักษณะเป็น ไป ตามลักษณะที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนด คือ ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข

^๑ สำนักงานการปฏิรูปการศึกษา, รายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานของสำนักงานปฏิรูป การศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, ๒๕๔๓), หน้า ๘๒-๘๔ .

คนดี คือ คนที่ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้งด้านจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น มีวินัย มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล มีเหตุผล ใฝ่หาที่ ขยัน ประหยัด มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น มีความเสียสละ รักษาสิ่งแวดล้อม สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติสุข

คนเก่ง คือ คนที่มีสมรรถภาพสูงในการดำเนินชีวิต โดยมีความสามารถด้านใดด้านหนึ่งหรือรอบด้าน หรือมีความสามารถพิเศษเฉพาะทาง เป็นคนทันสมัย ทันเหตุการณ์ ทันโลก ทันเทคโนโลยี มีความเป็นไท สามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพและก่อประโยชน์ให้เกิดแก่คนสังคมและประเทศชาติได้

คนมีความสุข คือ คนที่มีสุขภาพดีทั้งกายและจิตใจ เป็นคนร่าเริงแจ่มใส ร่างกายแข็งแรง จิตใจเข้มแข็ง มีมนุษยสัมพันธ์ มีความรักต่อทุกสรรพสิ่ง มีอิสรภาพปลอดพ้นจากการตกเป็นทาสของอบายมุขและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างพอเพียงแก่อัตภาพ

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม

แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะกล่าวครอบคลุมหัวข้อต่าง ๆ ได้แก่ ความหมาย ความสำคัญ องค์ประกอบ ลักษณะทางจริยธรรม ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาจริยธรรมและทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

๒.๒.๑ ความหมายของคุณธรรมจริยธรรม

คำว่า **คุณธรรม** ตรงกับภาษาอังกฤษว่า *virtue* จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร คำว่า **คุณธรรมจริยธรรม** มักจะใช้ควบคู่กันเสมอ คำว่า “**คุณธรรม**” กับคำว่า “**จริยธรรม**” เป็นคำที่แยกกัน มีความหมายแตกต่างกัน คำว่า “**คุณธรรม**” แปลว่า ความดี มีประโยชน์ เป็นคำที่มีความหมายเป็นนามธรรม ส่วนคำว่า “**จริย**” แปลว่า กิริยาที่ควรประพฤติเป็นคำที่มีความหมายเป็นรูปธรรม ส่วนคำว่า “**ธรรม**” มีความหมายหลายประการ เช่น ความดี หลักคำสอนของศาสนา หลักปฏิบัติ เมื่อนำคำทั้งสองมารวมกันจะได้เป็นคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งมีผู้ให้ความหมายต่างๆ คำว่า **คุณธรรมจริยธรรม** มีความหมายใกล้เคียงกันมาก จึงมักมีผู้ใช้คำสองคำนี้ไปด้วยกันเป็นคุณธรรมและจริยธรรม แต่คำสองคำนี้มีความแตกต่างกันซึ่งมีนักจิตวิทยา นักปรัชญา นักการศึกษาและนักการศึกษาให้ความหมายไว้ ดังนี้

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๖ ให้ความหมาย คุณธรรม ไว้ว่า หมายถึง สภาพความคุณงามความดี^๒

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวว่า คุณธรรมเป็นคุณภาพของจิตใจ กล่าวคือ คุณสมบัติที่เสริมสร้างจิตใจให้ดีงาม ให้เป็นจิตใจที่สูง ประณีตและประเสริฐ เช่น ความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขาและจาคะ เป็นต้น^๓

วศิน อินทสระ กล่าวตามหลักจิตวิทยาว่า คุณธรรม คือ อุปนิสัยอันดีงาม ซึ่งสั่งสมอยู่ในดวงจิต อุปนิสัยอันนี้ได้มาจากความพยายามและความประพฤติติดต่อกันมาเป็นเวลานาน คุณธรรมสัมพันธ์กับหน้าที่อย่างมาก เพราะการทำหน้าที่จนเป็นนิสัยจะกลายมาเป็นอุปนิสัยอันดีงามที่สั่งสมในดวงจิตเป็นบารมี ลักษณะอย่างเดียวกันนี้ ถ้าเป็นฝ่ายชั่วเรียกว่า “อาสวะ” คือ กิเลสที่หมักหมมในดวงจิต ย้อมจิตให้เศร้าหมองเกราะกรังด้วยความชั่วนานาประการ กลายเป็นสันดานชั่วทำให้แก้ไขยาก สอนยาก กล่าวโดยสรุป คุณธรรม คือ ความกล้าเลิกแห่งอุปนิสัย ซึ่งเป็นผลของการกระทำหน้าที่จนกลายเป็นนิสัยนั่นเอง^๔

นิภา मिलินทวิสมัย กล่าวว่า คุณธรรมเป็น หมายถึง ธรรมที่เป็นคุณ เป็นสภาวะธรรมของคุณงามความดี^๕

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้ประมวลจากการประชุมระดมความคิด สรุปได้ว่า คุณธรรม หมายถึง สิ่งที่มีคุณค่ามีประโยชน์ เป็นความดีงาม เป็นมโนธรรม เป็นเครื่องประดับประครองใจให้เกิดยึดความชั่ว กลัวบาป ใฝ่ความดีและเป็นเครื่องกระตุ้น ผลักดันให้เกิดความรู้สึกผิดชอบ เกิดจิตสำนึกที่ดีมีความสงบเย็นภายใน

โสเครตีส (Socrates) กล่าวว่า คุณธรรม คือ ความรู้ (virtue is knowledge) การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับศีลธรรม จริยธรรม คือ การแสวงหาคุณธรรม เพราะคุณธรรมคือความรู้ที่แท้จริง ถ้า

^๒ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๖, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๒๕๓.

^๓ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม, (กรุงเทพมหานคร : กองการพิมพ์ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ กพศ., ๒๕๔๐), หน้า ๑๔.

^๔ วศิน อินทสระ, พุทธจริยศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทองกวาว, ๒๕๔๑), หน้า ๑๐๖.

^๕ นิภา मिलินทวิสมัย, วิธีการสอนแทรกคุณธรรม จริยธรรม, (ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา, ๒๕๔๕), หน้า ๑๔.

^๖ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, รายงานเบื้องต้น การเสริมสร้างคุณธรรมในระบบการศึกษาไทย, (กรุงเทพมหานคร : วิ.ที.ซี.คอมมิวนิเคชั่น, ๒๕๕๐), หน้า ๘.

บุคคลรู้และเข้าใจถึงธรรมชาติของความจริง ๆ แล้ว เขาจะไม่พลาดจากการประกอบความดี ละเว้นความชั่ว คุณธรรมที่ทำให้คนเป็นมนุษย์มี ๕ ประการ คือ

๑. ปัญญาหรือความรู้ (wisdom) หมายถึงรู้ว่า อะไรดี อะไรไม่ดี
๒. การปฏิบัติหน้าที่ทางศาสนา (duty) คือ การทำความดี การเคารพยกย่องสิ่งที่ควรเคารพ เช่น พระผู้เป็นเจ้า พระธรรม การปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา
๓. ความกล้าหาญ (courage) คือ กล้าในสิ่งที่ควรกล้าและกลัวในสิ่งที่ควรกลัว
๔. การควบคุมตนเอง (self control หรือ temperance) คือ การใช้ปัญญาควบคุมอารมณ์ความรู้สึก
๕. ความยุติธรรม (justice) คือ การปฏิบัติต่อผู้อื่น ๆ และต่อตนเองอย่างเหมาะสม ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

เพลโต (Plato) กล่าวว่า คุณธรรม คือ การปฏิบัติที่ดีตามหน้าที่ของวิญญาณและคุณธรรมไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยบังเอิญ เพราะมนุษย์จะต้องรู้ว่าเขากำลังทำอะไร เพื่ออะไรและทำอะไร คุณธรรมจึงเกิดขึ้นจากความรู้ ไม่ใช่ความรู้ทางทฤษฎีแต่เป็นความรู้ที่มาจากการปฏิบัติจริง คุณธรรมตามแนวคิดของเพลโต มี ๔ ประการ คือ

๑. ปัญญาหรือความรู้ (wisdom) คือ การหยั่งรู้ว่าอะไรถูก อะไรผิด อะไรดี อะไรไม่ดี อะไรควรประพฤติหรือไม่ควรประพฤติ
๒. ประมาณ (temperance) คือ การรู้จักควบคุมตัวเองให้อยู่ในขอบเขตของจุดมุ่งหมายชีวิต มีความรับผิดชอบ รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง
๓. กล้าหาญ (courage) คือ กล้าเสี่ยงต่อความยากลำบาก อันตรายเพื่ออุดมการณ์ของตนเองหรือด้วยมั่นใจว่าได้กระทำดีที่สุดแล้ว
๔. ยุติธรรม (justice) คือ การให้ทุกคนอย่างเหมาะสม เช่น การให้แก่ตนเอง ครอบครัwmิตรสหาย ผู้บังคับบัญชา อย่างมีเหตุผลอันควร^๓

อริสโตเติล (Aristotle) ได้นำคุณธรรมของเพลโต (Plato) มาอธิบายว่า คุณธรรม ได้แก่ การเดินทางสายกลางระหว่างความไม่พอดีและความพอดี หรือคุณธรรม คือ ความพอดี พองาม ไม่เอียงสุดไปทางด้านใดด้านหนึ่ง เช่น ความกล้าหาญจะอยู่ระหว่างความบ้าบิ่นกับความขลาด ความสุภาพอยู่ระหว่างความขี้อายกับความไร้ยางอาย และความเอื้อเฟื้ออยู่ระหว่างความฟุ่มเฟือยกับความตระหนี่ คุณธรรมจึงแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

^๓ Plato, อ้างถึงใน อมรา เล็กเริงสินธุ์, **คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สมาธรรม, ๒๕๔๒), หน้า ๒๓.

๑. คุณธรรมทางสติปัญญา เป็นเรื่องของความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเป็นส่วนหนึ่งของวิญญานที่มีเหตุผลและหน้าที่ของวิญญาน คือ ความรู้และค้นหาความจริงนั่นเอง

๒. คุณธรรมทางศีลธรรม เป็นส่วนหนึ่งของวิญญาน อยู่ในรูปคำสอนและมุ่งเพื่อความดีงาม ความมีคุณธรรมคือคนที่มีความพอดี ทำด้วยเจตนาดี มีเหตุผล เห็นแก่ส่วนร่วม^๔

พระเทพวิสุทธิเมธี (๒๕๔๓) ให้ความหมาย คุณธรรม ไว้ว่า หมายถึง คุณงามความดีของคนดี ผู้ที่มีความรู้ดีและประพฤติดี เป็นสิ่งที่แสดงออกให้รู้ได้ว่า “เป็นคนดี”^๕

เพียเจต์ (Piaget) อธิบายว่า จริยธรรมเป็นลักษณะประสบการณ์ของมนุษย์และหน้าที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ในการให้ความร่วมมือเกี่ยวกับการจัดเตรียมสังคมในเรื่องของความสนใจ อนามัยของแต่ละบุคคล ความสัมพันธ์ร่วมกันในรูปของสิ่งที่ควรกระทำ

โคลเบอร์ก (Kohlberg) กล่าวว่า จริยธรรมเป็นความรู้ที่รับคิดชอบ ชั่ว ดี เป็นกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานของความประพฤติปฏิบัติในสังคมบุคคลจะพัฒนาขึ้น มีพฤติกรรมเป็นของตนเองโดยสังคมเป็นตัวตัดสินการกระทำนั้นว่า เป็นการกระทำที่ถูกต้องหรือผิด^๖

คุณธรรม จริยธรรม คือ ประมวลการประพฤติปฏิบัติที่ดีงามทั้งกาย วาจา และจิตใจ โดยถือประพฤติปฏิบัติเป็นนิสัยทั้งต่อตัวเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม ผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรมย่อมเป็นที่รักใคร่และเป็นที่ต้องการของบุคคล และหน่วยงานต่าง ๆ บุคคลที่มีคุณธรรมจริยธรรมดีงาม มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

๑. เป็นผู้ที่มีความพอดี ไม่ขาดไม่เกิน ประพฤติตนสายกลาง ไม่มาก ไม่น้อยเกินไป
๒. เป็นผู้กระทำด้วยเจตนาดี ด้วยความบริสุทธิ์ใจ และทำไปเพื่อสิ่งที่ดีงามไม่ใช่ทำด้วยการถูกบังคับ หรือด้วยผลประโยชน์ใดๆ
๓. เป็นผู้ที่มีเหตุผล พอใจที่ได้ปฏิบัติต่อผู้อื่น และเน้นประโยชน์ต่อผู้อื่นเป็นสำคัญ
๔. เป็นผู้ที่มีมั่งสันติสุขหรือความสงบ ไม่ใช่มุ่งความสมบูรณ์พูนสุขเป็นที่ตั้ง
๕. เป็นผู้ที่มีความพอ รู้จักละสละสิทธิ์ทางธรรมชาติ เพื่อเห็นแก่ส่วนรวมและปฏิบัติตามข้อผูกพัน และหน้าที่ด้วยความพอเหมาะพอควร

^๔ Aristotle, อ้างถึงใน อมรา เล็กเริงสินธุ์, คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เสมาธรรม, ๒๕๔๒), หน้า ๒๔.

^๕ พระเทพวิสุทธิโมลี, แนวแนวจริยธรรม, (กรุงเทพมหานคร : ชุมชนส่งเสริมการศึกษา, ๒๕๔๓), หน้า ๒๑.

^๖ L Kohlberg, *Development of Characteristic and Ideology*, Review of Child Development Research (Connecticut : Connecticut Printers, Inc., 1964), p. 5.

๖. เป็นผู้ที่มีนิสัยอันดีงามในการทำหน้าที่ รับผิดชอบต่อนหน้าที่และทำหน้าที่อย่างดีที่สุด

๗. เป็นผู้ที่สามารถควบคุมแรงกระตุ้นและความอยากต่างๆ เอาไว้ได้ด้วยเหตุผล

๘. เป็นผู้ที่ปฏิบัติตามกฎหรือมาตรฐานทางจริยธรรมได้เหมาะสมกับกาลเทศะอยู่เสมอ จากความหมายของคำว่า “คุณธรรม” สรุปได้ว่า คุณธรรม หมายถึง หลักของความดีงามแห่งการประพฤติตนและลักษณะอุปนิสัยอันดีงามที่สั่งสมอยู่ในจิตใจของบุคคลมาเป็นเวลานาน มีคุณค่าก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ยึดถือและปฏิบัติตาม อันนำมาซึ่งความเจริญของตนเองและสังคม ซึ่งคุณธรรมที่เกิดขึ้นในจิตใจนั้นเกิดจากการอบรมและปลูกฝัง

คำว่า **จริยธรรม** เป็นคำศัพท์ที่บัญญัติขึ้นใหม่ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Ethics ซึ่งคำนี้มาจากคำว่า Moral หรือ Philosophy หมายถึง ความประพฤติที่แสดงออกภายนอกที่เป็นความสัมพันธ์ของหมู่มนุษย์ ไม่เน้นด้านจิตใจ ดังนั้นจะไม่คลุมหลักศาสนาที่เน้นด้านจิตใจ จึงมีหลักที่เน้นด้านจิตใจ คือ คำว่า คุณธรรม มาเสริม ปัจจุบันจึงใช้คู่กันว่า คุณธรรมและจริยธรรม

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๖ ให้ความหมาย จริยธรรม (ethics,behavior) ไว้ว่า

จริย คือ กิริยาที่ควรประพฤติ ความประพฤติ (conduct, manner, habit) ใช้เป็นคำนำหน้าสมาส เช่น จริยศึกษา

จริยา กิริยาที่ควรประพฤติ ความประพฤติ (conduct, behavior, morals) มักใช้เป็นคำหลังสมาส เช่น ธรรมจริยา

จริยธรรม คือ ศีลธรรม (ethics, ethical, behavior) ธรรมที่ข้อประพฤติปฏิบัติ กฎศีลธรรม

นิภา มิตินทวิสมัย กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นจริยมารยาท เป็นสภาวะธรรมที่ควรประพฤติปฏิบัติ^{๑๑}

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สรุปได้ว่า จริยธรรม หมายถึง สิ่งที่ดีพึงประพฤติปฏิบัติ มีพฤติกรรมที่ดีงามต้องประสงค์ของสังคม เป็นแนวปฏิบัติสำหรับสังคม เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม เกิดความสงบร่มเย็นเป็นสุข เกิดความรักความสามัคคี เกิดความอบอุ่น มั่นคงและปลอดภัยในการดำรงชีวิต เช่น ศีลธรรม กฎหมาย ธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น^{๑๒}

^{๑๑} นิภา มิตินทวิสมัย, **วิธีการสอนแทรกคุณธรรม จริยธรรม**, (ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังน่านาวิทยา, ๒๕๔๕), หน้า ๑๔.

^{๑๒} สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, **รายงานเบื้องต้น การเสริมสร้างคุณธรรมในระบบการศึกษาไทย**, (กรุงเทพมหานคร : วิ.ที.ซี.คอมมิวนิเคชั่น, ๒๕๕๐), หน้า ๕-๑๐.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง กฎเกณฑ์หรือแนวทางการปฏิบัติที่พึงงามและถูกต้องของสังคมนั้นๆ เพื่อใช้ประพฤตินในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของมนุษย์ สำหรับศาสนาพุทธแล้ว คำว่า จริยธรรม มีรากฐานมาจากศีลธรรม และศีลธรรมนี้มีถึง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขั้น^{๑๓}

ไพฑูรย์ สีนลรัตน์ กล่าวถึงความหมายของจริยธรรมไว้ว่า คำว่า “จริยธรรม “ แยกออกเป็น จริยะ + ธรรม คำว่า “จริยะ” หมายถึง ความประพฤติหรือกิจที่ควรประพฤติ ส่วนคำว่า “ธรรม” มีความหมายหลายอย่าง เช่น คุณความดี หลักคำสอนของศาสนา หลักปฏิบัติ เมื่อนำคำทั้ง ๒ มารวมกัน ก็จะได้ความหมายตามตัวอักษรว่า หลักแห่งความประพฤติหรือแนวทางของการประพฤติ^{๑๔}

พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุษย์ กล่าวว่า จริยธรรม คือ สิ่งที่ได้รับการปลูกฝังขัดเกลาพัฒนาขึ้นจากแรงขับพื้นฐานภายในจิตใจสำนึกของตน กระบวนการขัดเกลานั้นอยู่ในรูปของการเลียนแบบ (identification) ด้วยวัตถุประสงค์ที่จะปรับตัวตามมาตรฐานพฤติกรรมที่กำหนดไว้ในสังคม^{๑๕}

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้ความหมายว่า “จริยธรรม” หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม^{๑๖}

พิภพ วังเงิน กล่าวว่า “จริยธรรม” คือ กิริยามารยาทการประพฤติปฏิบัติที่สังคมปรารถนาเป็นแนวทางเพื่อบรรลุชีวิตที่พึงงามทั้งทางกาย วาจา ใจ (ทำ พูด คิด) เป็นไปในทางที่ดีและละเว้นสิ่งที่ไม่ดีต่อปทัสถานของสังคม (social norm)^{๑๗}

เพียเจท์ (Piaget) อธิบายว่า จริยธรรมเป็นลักษณะประสบการณ์ของมนุษย์และหน้าที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ในการให้ความร่วมมือเกี่ยวกับการจัดเตรียมสังคมในเรื่องความสนใจ อนามัยของแต่ละบุคคล ความสัมพันธ์ร่วมกันในรูปของสิ่งที่ควรกระทำ^{๑๘} :

^{๑๓} สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา : กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๕๖, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์นการพิมพ์, ๒๕๕๔), หน้า ๒๒ .

^{๑๔} ไพฑูรย์ สีนลรัตน์, ความรู้คู่คุณธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๘๘ .

^{๑๕} พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุษย์, ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๑๖๓ .

^{๑๖} พิภพ วังเงิน, จริยธรรมทางเศรษฐกิจ, (กรุงเทพมหานคร : อมรการพิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๔.

^{๑๗} Jean Piaget, *The Moral Judgment of the Childs*, (London : Routledge & Kegan Paul, 1960), p.1 .

โคลเบอร์ก (Kohlberg) กล่าวว่า จริยธรรมเป็นความรู้ที่รับผิดชอบ ชั่ว ดี เป็นกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานของความประพฤติปฏิบัติในสังคมบุคคลจะพัฒนาขึ้น มีพฤติกรรมเป็นของตนเองโดยสังคมเป็นตัวตัดสินการกระทำนั้นว่า เป็นการกระทำที่ถูกต้องหรือผิด^{๑๘}

เบนคูรา (Bandura) กล่าวสรุปว่า จริยธรรม คือ กฎสำหรับการประเมินพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้^{๑๙}

จักรพงษ์ นิลพงษ์ กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติอันถูกต้องดีงามซึ่งมนุษย์ทั้งหลายพึงน้อมนำไปปฏิบัติให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตของตนเองและสังคม^{๒๐}

สุพัตรา เลิศประเสริฐรัตน์ ให้ความหมายของจริยธรรม คือ หลักความประพฤติที่อบรมกริยาและปลูกฝังลักษณะนิสัยให้อยู่ในครรลองของคุณธรรม คือ ศีลธรรม คุณค่าทางจริยธรรมชี้ให้เห็นถึงความเจริญงอกงาม อยู่ในสภาพแวดล้อมที่โน้มนำให้บุคคลมุ่งกระทำความดี ละเว้นความชั่ว มีแนวทางความประพฤติอยู่ในเรื่องของความดีต่อผู้อื่น มีคุณธรรมและมโนธรรมที่สร้างความสัมพันธ์อันดีโดยมีสำนึกที่จะใช้สิทธิและหน้าที่ของตนตามค่านิยมที่พึงประสงค์^{๒๑}

เกียรติคุณ สุทธิชัย อธิบายว่า จริยธรรม คือ มาตรฐานความดีความชั่วของความสัมพันธ์ของกระบวนการเรียนรู้^{๒๒}

จากความหมายที่กล่าวมานี้ พอสรุปได้ว่า จริยธรรม ความดีงามที่เป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตทั้งทางกาย ทางวาจา ทางใจ อันชี้ให้เห็นถึงความเจริญงอกงามในชีวิตและรวมถึงสภาพแวดล้อมที่โน้มนำให้บุคคลมุ่งกระทำความดี เป็นหลักความประพฤติของบุคคล เป็นแนวทางของการประพฤติปฏิบัติตนในสิ่งที่ดีงามเหมาะสม และเป็นที่ยอมรับของสังคมเพื่อประโยชน์ของตนเองและส่วนรวม

^{๑๘} L Kohlberg, *Development of Characteristic and Ideology*, Review of Child Development Research, (Connecticut : Connecticut Printers, Inc., 1964), p. 5.

^{๑๙} Bandura, *Albert Social Learning Theory*, (Englewood Cliffs, N.J. :Prentice-Hall, 1977), p. 1.

^{๒๐} จักรพงษ์ นิลพงษ์, “การศึกษาจริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๔๓), หน้า ๑๕ .

^{๒๑} สุพัตรา เลิศประเสริฐรัตน์, “การศึกษาพฤติกรรมการเรียนการสอนของครู อาจารย์เพื่อส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวส.) วิทยาลัยอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๔), หน้า ๑๒ .

^{๒๒} เกียรติคุณ สุทธิชัย, *แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคใต้*, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๒๑.

ความแตกต่างของคุณธรรมกับจริยธรรม สรุปได้ว่า คุณธรรม ค่อนไปทางนามธรรม (Abstract) ส่วน จริยธรรม ค่อนไปทางรูปธรรม (Concrete) แต่ทั้ง ๒ อย่างเสริมให้มนุษย์มีคุณสมบัติที่งดงาม สง่าผ่าเผย น่ารัก มีเสน่ห์ในตัว ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นคุณสมบัติที่สัมผัสได้ทั้งสิ้น

โดยสรุป “คุณธรรมจริยธรรม” หมายถึง หลักแห่งความประพฤติดี เป็นพฤติกรรมการแสดงออกอันเนื่องมาจากสภาพคุณงามความดีในจิตใจ ตามหลักศีลธรรม ปรัชญา ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม พฤติกรรมที่แสดงออกเป็นไปตามความสำนึกในจิตใจ กระทำเพราะเป็นสิ่งที่ดีงามถูกต้อง ไม่ใช่เพราะมีกฎระเบียบหรือสภาพบังคับให้ต้องกระทำ ถ้าผู้ใดมีคุณธรรมในจิตใจแล้วแสดงออกให้เห็นเป็นรูปธรรม ก็จะได้ชื่อเป็นผู้มีจริยธรรมอันงดงาม ดังนั้น คำว่า “คุณธรรม จริยธรรม” เป็นคำที่คนส่วนใหญ่จะกล่าวควบคู่กันอยู่เสมอ

๒.๒.๒ ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม

อมรา เล็กเริงสินธุ์ ได้กล่าวว่า คุณธรรม จริยธรรม เป็นพื้นฐานที่สำคัญของคนทุกคน คุณธรรมเป็นเรื่องนามธรรม เกี่ยวกับคนดีที่อยู่ภายในจิตใจ คุณธรรมเป็นพฤติกรรมหรือลักษณะการแสดงออกของคนเราจากภายใน เป็นสิ่งดีที่แสดงออก ทางกาย วาจาหรือจิตใจ ทั้งคุณธรรม จริยธรรม เป็นคำที่มีความเกี่ยวข้องกันในด้านคุณงาม ความดี กล่าวคือ จริยธรรม คือ ความประพฤติที่ถูกต้อง ดีงามทั้งกายและวาจา สมควรที่บุคคลจะประพฤติปฏิบัติเพื่อให้ตนเองและคนในสังคมรอบข้างมีความสุขสงบ เยือกเย็น จริยธรรมเป็นเรื่องของการฝึกนิสัยที่ดี โดยกระทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย ผู้มีความประพฤติดีงามอย่างแท้จริงจะต้องเป็นผู้มีความรู้สึกลในด้านดี อยู่จนเป็นนิสัยความประพฤติดีงามอย่างแท้จริง จะต้องเป็นผู้มีความรู้สึกลในด้านดีอยู่ตลอดเวลา คือ มีคุณธรรมอยู่ในจิตใจหรืออาจกล่าวได้ว่า จริยธรรมเป็นเรื่องของการประพฤติปฏิบัติ เป็นพฤติกรรมภายนอก ส่วนคุณธรรมเป็นสภาพความงามความดีภายในจิตใจ ซึ่งทั้งสองส่วนต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน พฤติกรรมของคนที่แสดงออกมาทั้งทางกายและวาจานั้น ย่อมเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์และ เป็นไปตามความรู้สึกลนึกคิดทางจิตใจและสติปัญญา การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลจึงต้องพัฒนาทั้ง ๓ ด้านควบคู่กันไปคือ การพัฒนาด้านสติปัญญา ด้านจิตใจและด้านพฤติกรรม^{๒๓}

ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ ได้กล่าวว่า “จริยธรรม” เป็นคำที่สื่อถึงคุณภาพจิตใจคนเป็นเรื่องที่อยู่ในใจคน ส่วนคุณธรรมเป็นคำที่สื่อแสดงถึงคุณภาพจิตใจเช่นเดียวกับจริยธรรม แต่ขณะเดียวกันก็

^{๒๓} อมรา เล็กเริงสินธุ์, คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เสมอธรรม, ๒๕๔๒), หน้า ๖-๗.

ต่อแสดงถึงความมีตัวตนของมันเองด้วย จริยธรรมมีความหมายที่ชี้หนักไปทางความประพฤติที่ดีงามหรือถูกต้องกับมติของสังคมมากกว่า ส่วนคุณธรรมเน้นเรื่องภายในจิตใจอย่างแท้จริง^{๒๔}

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ของคุณธรรมจริยธรรมมีความหมายเกี่ยวข้องกับอย่างใกล้ชิดในเรื่องของความดี ความประพฤติการปฏิบัติ โดยมีเกณฑ์ตัดสินที่มีความแน่นอน เชื่อถือได้คุณธรรม ซึ่งทั้งคุณธรรม จริยธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญในสังคมที่จะนำความสุขและความเจริญก้าวหน้าสู่สังคมนั้นๆ เพราะเมื่อคนในสังคมมีจริยธรรม จิตใจก็ย่อมสูงส่ง มีความสะอาดและสว่างในจิตใจจะส่งผลต่อการกระทำไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน ไม่ก่อให้เกิดทุกข์แก่ตนเองและผู้อื่น

วศิน อินทสระ ได้กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของจริยธรรม ดังนี้

๑. จริยธรรมเป็นรากฐานอันสำคัญแห่งความเจริญรุ่งเรือง ความมั่นคงและความสงบสุขของปัจเจกชน สังคมและประเทศชาติอย่างยิ่ง รัฐควรส่งเสริมประชาชนให้มีจริยธรรมเป็นอันดับแรก เพื่อให้เป็นแกนกลางของการพัฒนาในด้านอื่นๆ ทั้งเศรษฐกิจ การศึกษา การเมือง การปกครอง ฯลฯ การพัฒนาที่ขาดจริยธรรมเป็นหลักยึดย่อมเกิดผลร้ายมากกว่าดี เพราะผู้มีความรู้แต่ขาดคุณธรรม ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายมากกว่าผู้ด้อยความรู้

๒. การพัฒนาบ้านเมือง ต้องพัฒนาจิตใจคนก่อนหรืออย่างน้อยก็ให้พร้อม ๆ กัน ไปด้วยกับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การศึกษาวิชาการอื่นๆ เพราะการพัฒนาที่ไม่มีจริยธรรมเป็นแกนนำนั้น จะสูญเปล่าและเกิดผลเสียเป็นอันมาก

๓. จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติ การกระทำและความคิดที่ถูกต้องเหมาะสม การทำหน้าที่ของตนอย่างถูกต้องสมบูรณ์ เว้นสิ่งควรเว้น ทำสิ่งควรทำ ด้วยความฉลาดรอบคอบ รู้เหตุรู้ผล ถูกต้องตามกาลเทศะและบุคคล

๔. การทุจริต คดโกง การเบียดเบียนกัน ในรูปแบบต่างๆ อันเป็นเหตุให้สังคมเสื่อมโทรม มีสาเหตุมาจากการขาดจริยธรรมของคนในสังคม ทรัพยากรธรรมชาติในโลกนี้น่าจะพอเลี้ยงชาวโลกไปได้อีกนาน ถ้าชาวโลกช่วยกันละทิ้งความละโมภโลกมากแล้วเรามีชีวิตอยู่อย่างเรียบง่ายช่วยกันสร้างสรรค์สังคม ยึดจริยธรรมเป็นทางดำเนินชีวิต ไม่ใช่ยึดเอาลาภยศความมีหน้ามีตาในสังคมเป็นจุดหมาย

๕. จริยธรรมสอนให้เราเลิกดูหมิ่นกดขี่คนจน ให้เอาใจใส่เอื้ออาทรต่อผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นบุพการีของชาติ สอนให้เราถ่อมตัวเพื่อเข้ากันได้ดีกับคนทั้งหลาย และไม่วางโตโอหัง อวดดีหรือก้าวร้าวคนอื่น สอนให้เราลดทิฐิมานะลงให้มากๆ เพื่อจะได้มองเห็นสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริงไม่

^{๒๔} ศักดิ์ชัย นิรัญทวี, จริยศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สมบูรณการพิมพ์, ๒๕๒๗), หน้า ๕๕.

หลงสำคัญตัวว่ารู้ดีกว่า มีความสามารถกว่าใคร ผู้นำที่มีจริยธรรมสูงย่อมเป็นที่เคารพ กราบไหว้ของผู้คนทั้งหลายได้อย่างสนิทใจ เราจึงควรเลือกผู้นำที่สามารถนำความสุขทางจิตใจมาสู่มวลชนได้ด้วย เพื่อสันติสุขจะเกิดขึ้นภายในและภายนอก ความแข็งแกร่งทางกำลังกาย กำลังทรัพย์ และกำลังอาวุธนั้น ถ้าปราศจากความแข็งแกร่งทางจริยธรรมเสียแล้ว บุคคลนั้นๆ หรือประเทศชาติ จะเจริญมั่นคงอยู่นานไม่ได้^{๒๕}

ทัศนีย์ ผลเนืองมาและคณะ กล่าวว่า การพัฒนาจริยธรรมจึงเป็นองค์ประกอบที่จะช่วยให้บุคคลในสังคมเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือ มีลักษณะนิสัย สามารถควบคุมความประพฤติของตนให้อยู่ในขอบเขตที่ดีงาม มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตน โดยไม่ต้องใช้กฎหมายหรือกฎเกณฑ์จากภายนอกมาบังคับเพราะผู้ที่มีจริยธรรมในระดับสูงจะเป็นผู้ที่สามารถควบคุมตนเองได้ดีกว่า ผู้ที่มีจริยธรรมในระดับรองลงมา สรุปว่า การพัฒนาสติปัญญาควบคู่ไปกับการพัฒนาจริยธรรมจะปลูกฝังกล่อมเกลาเยาวชนให้มีคุณลักษณะตามความต้องการของสังคมได้เป็นอย่างดี^{๒๖}

ดังนั้น คุณธรรมจริยธรรม จึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญของมนุษย์ทุกคน เป็นสิ่งสำคัญในสังคม ความสงบสุขและความเจริญก้าวหน้าจะบังเกิดขึ้น เมื่อคนในสังคมมีคุณธรรม นโยบายสังคมของรัฐบาล มุ่งมั่นที่จะสร้างสังคมเข้มแข็งให้คนในชาติ อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันอย่างสมานฉันท์ บนพื้นฐานของคุณธรรม ในส่วนขงภาคการศึกษาได้กำหนดไว้ว่า จะเร่งรัดปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรม เป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษา คุณธรรมจริยธรรม จึงมีความสำคัญและเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับสังคมไทยที่ต้องการทั้งคนดีและคนเก่ง

๒.๒.๓ องค์ประกอบของจริยธรรม

กรมวิชาการ ได้สรุปไว้ว่า จริยธรรมของบุคคลมีองค์ประกอบ ๓ ประการ คือ

๑. ด้านความรู้ (moral reasoning) คือ ความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้องดีงาม สามารถตัดสินแยกความถูกต้องออกจากความไม่ถูกต้องได้ด้วยความคิด

๒. ด้านอารมณ์ความรู้สึก (moral attitude and belief) คือ ความพึงพอใจ ความศรัทธา เลื่อมใส ความนิยมยินดีที่จะรับจริยธรรมมาเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติงาน

^{๒๕} วศิน อินทสระ, พุทธจริยศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทองกาว, ๒๕๔๑), หน้า ๖-๘.

^{๒๖} ทัศนีย์ ผลเนืองมาและคณะ, รายงานการวิจัยรูปแบบของการจัดประสบการณ์เพื่อปลูกฝังจริยธรรมแก่เด็กนักเรียนด้วยการสอนเป็นคณะ, (กรุงเทพมหานคร : โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม, ๒๕๔๓), หน้า ๗, อัคสำเนา .

๑. ด้านพฤติกรรม (moral conduct) คือ การกระทำหรือการแสดงออกของบุคคลในสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งเชื่อว่าจะเกิดจากอิทธิพลของทั้ง ๒ องค์ประกอบข้างต้น

การพัฒนาคนในด้านจริยธรรมจึงต้องพัฒนา ๓ ด้าน เพราะพฤติกรรมของคนที่แสดงออกมาทั้งทางกายและทางวาจา นั้น จะมีความสัมพันธ์กับทางจิตใจและสติปัญญา โดยเริ่มจากการพัฒนาองค์ประกอบสำคัญอันดับแรกได้แก่ ปัญญาหรือความรู้ที่จะส่งเสริมให้บุคคลแสดงพฤติกรรมในทางที่ถูกต้อง ควบคุมอารมณ์และความรู้สึก^{๒๓}

ประภาศรี สีหอำไพ ได้กล่าวว่า จริยธรรมเป็นเครื่องกำหนดหลักปฏิบัติในการดำรงชีวิต เป็นแนวทางให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบเรียบร้อย ได้แบ่งองค์ประกอบของจริยธรรมเป็น ๓ ประการ คือ

๑. ระเบียบวินัย (discipline) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่ง สังคมที่ขาดกฎเกณฑ์ทุกคนสามารถทำทุกอย่างได้ตามอำเภอใจ ย่อมเดือดร้อนระส่ำระสาย ขาดผู้นำผู้ตาม ขาดระบบที่กระชับ ความเข้าใจ เป็นแบบแผนให้ยึดถือปฏิบัติ การหย่อนระเบียบวินัยทำให้เกิดการละเมิดสิทธิและหน้าที่ตามบทบาทของแต่ละบุคคลชาติใดไร้ระเบียบวินัย ย่อมยากที่จะพัฒนาไปได้ทัดเทียมชาติอื่น จึงควรประพฤติตามจารีตประเพณีของสังคม

๒. สังคม (society) การรวมกลุ่มกันประกอบกิจกรรมอย่างมีระเบียบแบบแผน ก่อให้เกิดขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม มีวัฒนธรรมอันเป็นความมีระเบียบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนเป็นกลุ่มชนที่ขยายวงกว้างเรียกว่า “สังคม”

๓. อิสระเสรี (autonomy) ความมีจิตสำนึกในมโนธรรมที่พัฒนาเป็นลำดับ ก่อให้เกิดความอิสระสามารถดำรงชีวิตตามสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการศึกษาและประสบการณ์ในชีวิต มีความสุขอยู่ในระเบียบวินัยและสังคมของตน เป็นค่านิยมสูงสุดที่คนได้รับการขัดเกลาแล้วสามารถบำเพ็ญตนตามเสรีภาพเฉพาะตนได้อย่างอิสระ สามารถปกครองตนเองและชักนำตนเองให้อยู่ในทำนองคลองธรรมปกครองตนเองได้^{๒๔}

พรชัย โพธิ์งาม เสนอองค์ประกอบสำคัญของจริยธรรม ๓ ประการสรุปได้ดังนี้

๑. ส่วนประกอบด้านความรู้ (Moral Reasoning) คือ ความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้องดีงาม สามารถตัดสินใจแยกความถูกต้องออกจากความไม่ถูกต้องได้ด้วยความคิด

^{๒๓} กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, *แนวทางพัฒนาจริยธรรม*, (กรุงเทพมหานคร : เอกสารประกอบการประชุม, ๒๕๓๕), หน้า ๕.

^{๒๔} ประภาศรี สีหอำไพ, *พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม*, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒.

๒. ส่วนประกอบด้านอารมณ์ความรู้สึก (Moral Attitude and Belief) คือความพึงพอใจ ศรัทธา เลื่อมใส เกิดความนิยมยินดีที่จะรับจริยธรรมมาเป็นแนวประพฤติปฏิบัติ

๓. ส่วนประกอบด้านพฤติกรรมแสดงออก (Moral Conduct) คือ พฤติกรรม การกระทำที่บุคคลตัดสินใจกระทำถูกหรือผิดในสถานการณ์แวดล้อมต่างๆ^{๒๕}

กัลยา ศรีปาน กล่าวว่า การจำแนกองค์ประกอบของจริยธรรมตามความคิดเห็นของนักจิตวิทยานั้นมีความคล้ายคลึงกัน แต่เรียกชื่อต่างกันออกไป ซึ่งอาจสรุปได้ว่าจริยธรรมจำแนกเป็น ๓ องค์ประกอบ คือ

๑. องค์ประกอบทางปัญญา (Cognition) คือ ส่วนที่เป็นความรู้ ความเชื่อต่างๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรม ซึ่งเป็นความรู้ ความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้อง ดีงาม สามารถตัดสินใจแยกพฤติกรรมที่ควร ออกจากพฤติกรรมที่ไม่ดีไม่ถูก ไม่ควร มโนทัศน์อื่นที่ใช้เรียกองค์ประกอบส่วนนี้ ได้แก่ ความคิดทางจริยธรรม (Moral Thought) ค่านิยมทางจริยธรรม (Moral Value) ความเชื่อทางจริยธรรม (Moral Judgment) การใช้เหตุผลทางจริยธรรม (Moral Reasoning) และความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรม (Moral Cognition)

๒. องค์ประกอบทางอารมณ์ (Affection) คือ ความรู้สึกหรือปฏิกิริยาที่มีต่อลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมว่าตนชอบหรือไม่ชอบเพียงใด ซึ่งส่วนใหญ่จะสอดคล้องกับค่านิยมในสังคมนั้น องค์ประกอบด้านนี้มีความหมายกว้างกว่าความรู้ ความเข้าใจเชิงจริยธรรมของบุคคล เพราะรวมทั้งความรู้และความรู้สึกเข้าด้วยกันและองค์ประกอบด้านนี้ยังสามารถเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้ มีมโนทัศน์ที่เรียกแทนองค์ประกอบนี้ ได้แก่ เจตคติทางจริยธรรม (Moral Attitude) ความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral Feeling) และปฏิกิริยาทางจริยธรรม (Moral Reaction)

๓. องค์ประกอบทางพฤติกรรม (Behavior) คือ พฤติกรรมหรือบุคคลแสดงต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและต่อสิ่งแวดล้อม เป็นพฤติกรรมที่สามารถตัดสินใจได้ดีหรือไม่ดี ถูกหรือผิด ควรหรือไม่ควร ซึ่งเป็นอิทธิพลส่วนหนึ่งที่มีผลต่อการกระทำหรือไม่ควรกระทำพฤติกรรมใดจะขึ้นอยู่กับอิทธิพลขององค์ประกอบทั้งสองประการที่กล่าวมาแล้ว พฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นสิ่งที่สังคมให้

^{๒๕} พรชัย โพธิ์งาม, “การศึกษาพฤติกรรมการพัฒนาจริยธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๖), หน้า ๑๐.

ความสำคัญมากกว่าด้านอื่นๆ ทั้งนี้เพราะการกระทำในทางที่ดีและเลวของบุคคลนั้น ส่งผลโดยตรงต่อความผาสุกและความทุกข์ของสังคม มโนทัศน์ที่ใช้เรียกองค์ประกอบส่วนนี้^{๓๐}

จากการศึกษาองค์ประกอบทางจริยธรรม พอสรุปได้ว่า องค์ประกอบทางจริยธรรมเป็นองค์ประกอบที่บุคคลมีความรู้ ความเชื่อ ความศรัทธาที่มีต่อตนเอง ต่อสังคม มีอิทธิพลในการตัดสินใจแสดงพฤติกรรมในทางที่ดีและไม่ดี ควรและไม่ควรแสดงพฤติกรรมนั้นๆ

๒.๒.๔ ลักษณะทางจริยธรรม

ปิยนันท์ ภิรมย์ไกรภักดิ์ อธิบายว่า มนุษย์เกี่ยวข้องกับจริยธรรมหลายลักษณะ หลายประเภท เช่น ความรู้ ทัศนคติ การใช้เหตุผลและพฤติกรรมต่างๆ

ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้ความเข้าใจในสังคมของตนนั้นถือว่าการกระทำชนิดใดควรกระทำ และการกระทำชนิดใดควรงดเว้น

ทัศนคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่างๆ ว่าตนชอบหรือไม่ชอบในลักษณะนั้นๆ เพียงใด ทัศนคติเชิงจริยธรรมจะมีคุณสมบัติที่สำคัญ คือ จะใช้ทำนายพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง

พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบหรืองดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎหรือค่านิยม^{๓๑}

ชนเศรษฐ์ จำปานาม ได้แบ่งลักษณะต่างๆ ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม คือ

ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้ไว้ในสังคมตนนั้นถือว่าการกระทำชนิดใดดี ควรกระทำ การกระทำใดเลว ควรงดเว้นและรู้ลักษณะและพฤติกรรมประเภทใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมมากน้อยเพียงใด ปริมาณความรู้เชิงจริยธรรมขึ้นอยู่กับอายุ ระดับการศึกษาและพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลด้วย

ทัศนคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่างๆ ว่าตนชอบหรือไม่ชอบลักษณะนั้นๆ เพียงใด ทัศนคติเชิงจริยธรรมของบุคคลส่วนมากจะสอดคล้องกับค่านิยมของสังคมนั้น แต่บุคคลในสถานการณ์ปกติอาจมีทัศนคติต่างไป

^{๓๐} กัลยา ศรีปาน, “ศึกษาคูณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนบุญเลิศอนุสรณ์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๖), หน้า ๑๐ .

^{๓๑} ปิยนันท์ ภิรมย์ไกรภักดิ์, “การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัด นนทบุรี”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๒-๓.

จากค่านิยมของสังคมก็ได้ ทักษะคติเชิงจริยธรรมนั้นจะรวมทั้งความรู้และความรู้สึกในเรื่องนั้น ในช่วงเวลาหนึ่งอาจเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้

เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลให้เหตุผลในการเลือกที่จะไม่กระทำหรือเลือกที่จะกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งในสถานการณ์นั้นๆ เหตุผลดังกล่าวจะช่วยให้ทราบเหตุจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำของบุคคล ซึ่งการกระทำบางอย่างอาจขัดกับความรู้สึกของบุคคล ส่วนใหญ่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเหตุผลและสถานการณ์เป็นลำดับ

พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ เช่น การให้ทาน การเสียสละ การช่วยเหลือผู้อื่น เป็นต้น ส่วนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมซึ่งเกิดขึ้นในสภาพที่บุคคลถูกข่มขู่ให้กระทำผิดกฎเกณฑ์ เพื่อประโยชน์ส่วนตัว เช่น การโกง การกล่าวเท็จ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่จะไม่เกิดขึ้น ในผู้ที่มีจริยธรรมสูง พฤติกรรมเชิงพฤติกรรมเป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญมากกว่าจริยธรรมประเภทอื่นๆ เพราะการกระทำในทางที่ดีและเลวของบุคคล ย่อมส่งผลโดยตรงต่อความผาสุกและความทุกข์ร้อนของสังคม^{๓๒}

จากการศึกษาลักษณะพฤติกรรมทางจริยธรรม พอสรุปได้ว่า การที่บุคคลมีความรู้ ทักษะคติและเหตุผลทางจริยธรรมที่จะทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรม ถ้าบุคคลใดมีความรู้ ทักษะคติ และเหตุผลทางจริยธรรมสูงก็จะไม่ทำผิดกฎเกณฑ์ ซึ่งพฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นสิ่งที่ทำให้สังคมอยู่อย่างมีความสุข

๒.๒.๕ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม

นवलลอ แสงสุข ได้กล่าวถึงทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์ (Piaget) พบว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ขึ้นอยู่กับความฉลาดในการรับรู้กฎเกณฑ์และลักษณะต่างๆ คือ พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลนั่นเอง ซึ่งเพียเจต์ได้แบ่งพัฒนาการทางสติปัญญาไว้ ๔ ขั้น คือ

๑. ขั้นรับรู้ประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Sensorimotor Operation) เป็นระยะตั้งแต่แรกเกิด - ๒ ปี เด็กจะรับรู้ประสาทสัมผัสอย่างง่ายๆ ทำให้เกิดการพัฒนาการทางสติปัญญาและความนึกคิด เด็กจะมีโครงสร้างทางความคิดจากสิ่งที่พบเห็นและสิ่งที่สัมผัส

๒. ขั้นความคิดก่อนปฏิบัติการ (Pre-Operational Thinking) ช่วงอายุ ๒-๗ ปี เด็กเริ่มใช้ภาพแทนวัตถุและเหตุการณ์ สามารถเลียนแบบคนอื่น ได้อย่างรวดเร็ว สามารถใช้ภาษาติดต่อทาง

^{๓๒} ธนเศรษฐ์ จำปางาม, “การศึกษาคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหาร ศึกษากรณี : วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๓), หน้า ๒-๕.

สังคมได้อย่างกว้างขวาง และเริ่มพัฒนาความคิดเชิงตรรกศาสตร์ ความคิดส่วนใหญ่ต้องเกิดจากความรู้อีกจากประสาทสัมผัส

๑. ขั้นปฏิบัติการด้วยรูปธรรม (Concrete Operational Thinking) ช่วงอายุ ๗-๑๑ ปี เด็กจะมีความคิดเชิงตรรกศาสตร์ในสิ่งที่มองเห็นและจับต้องได้และค้นหาความจริงเกี่ยวกับวัตถุและสิ่งแวดล้อมเป็นแบบแผน

๔. ขั้นปฏิบัติการด้วยนามธรรม (Formal Propositional Thinking or Formal Operational Thinking) ช่วงอายุ ๑๑-๑๕ ปี พัฒนาการทางสติปัญญาและความคิดของเด็กเป็นขั้นสูงสุด สามารถคิดหาเหตุผลนอกเหนือข้อมูลที่มีอยู่ได้ สามารถแก้ปัญหาด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเพียเจต์ พบว่า การตัดสินใจทางจริยธรรมจะเป็นไปตามลำดับขั้นต่อเนื่องกัน

เพียเจต์ (Piaget) ได้แบ่งระดับพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น ๑ ระดับ คือ

๑. ขั้นก่อนจริยธรรม อายุแรกเกิด- ๒ ขวบ เป็นขั้นที่ยึดถือตนเองเป็นส่วนใหญ่ เอาแต่ใจตนเอง ไม่เข้าใจและไม่รับรู้สภาพแวดล้อมและกฎเกณฑ์ใดๆ ทั้งสิ้น การประพฤติปฏิบัติกระทำอย่างอิสระเพื่อสนองความต้องการทางร่างกายของตนเอง

๒. ขั้นฝึกคำสั่งหรือความจริงที่เป็นได้ชัดว่า อายุ ๒-๑๑ ปี เริ่มพัฒนาจริยธรรมสามารถเข้าใจบทบาทของตนเอง ประพฤติโดยยึดคำสั่งเป็นเกณฑ์ เป็นระยะว่านอนสอนง่าย เชื่อฟังอยู่ในโอวาท ไม่เข้าใจเหตุผลในทางนามธรรม ยึดปริมาณทางกายภาพที่เห็นได้ชัด เช่น ขนาดของความเสียหายที่เกิดจากการกระทำ เป็นระยะที่สามารถปลูกฝังจริยธรรมได้ง่าย

๓. ขั้นยึดหลักแห่งตน เริ่มอายุ ๑๒ ปีขึ้นไป การพัฒนาพฤติกรรมในวัยนี้เป็นระยะค่อนข้างยาก เพราะเด็กจะใช้สติปัญญาเหตุผล เป็นระยะแสวงหาค่านิยมของตนเองเพื่อนำไปสู่การดำเนินชีวิต เมื่อเป็นผู้ใหญ่เด็กจะใช้สติปัญญาในการตัดสินใจจริยธรรมต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ^{๓๓}

จากการศึกษาทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม จะเริ่มจากยึดถือตนเอง ยึดคำสั่งและแสวงหาค่านิยมของตนเองเพื่อนำไปสู่การดำเนินชีวิตเมื่อเป็นผู้ใหญ่ เด็กจะใช้สติปัญญาในการตัดสินใจจริยธรรมต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ

^{๓๓} นवलลออ แสงสุข, “การศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมให้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๔), หน้า ๒๗.

๒.๒.๖ องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาจริยธรรมของบุคคล

จากการศึกษาอิทธิพลต่อการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน โดยแบ่งออกเป็นปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยแวดล้อม ดังนี้

ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา

ปัจจัยแวดล้อม ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมทางบ้าน ด้านการเรียนการสอนในโรงเรียน ด้านอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน

ปัจจัยแวดล้อมเป็นปัญหาอย่างหนึ่งที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. ด้านสภาพแวดล้อมทางบ้าน

ครอบครัวซึ่ง ได้แก่ บิดา มารดา ปู่ย่า ตายายและบุคคลอื่นๆ ในครอบครัวเป็นบุคคลกลุ่มแรกที่ทำให้การอบรมเบื้องต้นที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นการอบรมที่มีความรักความใกล้ชิดกันอย่างลึกซึ้งที่จะหล่อหลอมให้เด็กเกิดศรัทธา ความเชื่อ ค่านิยม ทักษะคิดและเป็นแบบประพฤติดังเด็กในอนาคต ครอบครัวจะทำหน้าที่เสมือนการปกครองที่ออกคำสั่งโดยธรรมชาติ สำหรับครอบครัวที่มีความแตกต่างกันด้านสภาพแวดล้อม สถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจก็มีผลต่อเด็กในการถ่ายทอดบุคลิกภาพนิสัยใจคอ พฤติกรรมที่แตกต่างกัน

เดโช สวานานนท์ กล่าวถึง การอบรมเลี้ยงดูบุตรของบิดามารดาในลักษณะต่างๆ ซึ่งมีผลกระทบกระเทือนต่อพัฒนาการและบุคลิกภาพของบุตรในอนาคต ดังนี้

๑. บิดา มารดาที่ละเลยไม่เอาใจใส่ต่อบุตร ย่อมทำให้บุตรมีความรู้สึกไม่ปลอดภัยในทางอารมณ์ รู้สึกว่าเหว ไม่มั่นคงและมักจะส่งผลให้มีพฤติกรรมออกมาในเชิงการปฏิเสธ เป็นคนที่ขาดความรัก ทั้งยังให้ความรักแก่ใครไม่เป็นอีกเลย

๒. บิดา มารดาที่ปกป้องคุ้มครองด้วยการบังคับออกคำสั่งอยู่ตลอดเวลา จะทำให้บุตรขาดความริเริ่ม ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง มีแนวโน้มที่จะพึ่งพาอาศัยผู้อื่นอยู่เสมอและเป็นผู้ที่ยอมคนอยู่ตลอดเวลา บิดามารดาที่ใช้ระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด ย่อมทำให้บุตรเป็นคนมีลักษณะลงโทษตัวเองอยู่ตลอดเวลาและทั้งมีพฤติกรรมรุนแรงในทางนิเสธ

๓. บิดา มารดาที่ทะเลาะเบาะแว้งกันเป็นประจำ หรือหย่าร้างกัน บุตรจะมีความกระวนกระวาย มีความเครียด มีความรู้สึกไม่ปลอดภัย ไม่มั่นใจในตัวเอง มองโลกในแง่ไม่ร้มนรมย์และขาดแบบฉบับในการสร้างลักษณะของตนเองด้วย

๔. บิดา มารดาที่ยึดมั่น เกร็งครัดในศีลธรรมจรรยาอย่างมาก ย่อมจะมีผลให้บุตรมีโอกาสสร้างความขัดแย้งทางใจอย่างรุนแรงขึ้นด้วยและอาจทำให้กลายเป็นคนลงโทษตัวเอง ไม่เห็นคุณค่าของตนเอง

๕. บิดา มารดาที่มีศีลธรรมหย่อนยาน บุตรจะพลอยเป็นผู้มีศีลธรรมหย่อนยานไปได้ มีทัศนคติที่สังคมไม่พึงปรารถนาและอาจจะต้องเป็นผู้มีปัญหาทางสังคมมากที่สุด^{๓๔}

จากบทบาทและหน้าที่ของครอบครัวตามที่สนของบุคคลต่างๆ ที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ครอบครัวหรือบ้านเป็นสถาบันพื้นฐานทางสังคมที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลในการกำหนดแบบแผนความประพฤติ ความเชื่อและหน้าที่ของสมาชิก ตลอดจนการแสดงความสัมพันธ์ต่อกัน โดยมีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของวัฒนธรรม การอบรมและการอบรมเลี้ยงดูเป็นเรื่องสำคัญ

๒. ด้านการเรียนการสอนในโรงเรียน

กรมวิชาการ ใช้รูปแบบการสอนจริยธรรม ๒ รูปแบบ คือ การปรับพฤติกรรมและการสอนแบบเสริมสร้างเจตคติ ซึ่งการสอนแต่ละรูปแบบมีสาระสำคัญ คือ รูปแบบการปรับพฤติกรรมเป็นวิธีสอนโดยการประยุกต์หลักพฤติกรรมไปสอนเพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนเกิดจริยธรรมที่ต้องการ ส่วนรูปแบบการสอนเสริมสร้างเจตคติเป็นวิธีสอนที่เน้นตัวนักเรียน ทั้งจิตใจและการกระทำด้วยการพยายามส่งเสริมศักยภาพของนักเรียนที่มีมาโดยกำเนิดและครูพยายามหาทางให้นักเรียนเกิดเจตคติขึ้นในตัวเองเสียก่อน เมื่อเขาพอใจก็จะรับผิชอบ โดยครูไม่ต้องบอก โดยให้เขาใช้ความคิดและการตัดสินใจควบคู่กันไปด้วย ผลการวิจัยสรุปว่า รูปแบบการสอนโดยการปรับพฤติกรรมให้ผลเหนือกว่ารูปแบบการสอนโดยการสร้างเจตคติในการสอนจริยธรรมระดับประถมศึกษาแต่ในระดับมัธยมศึกษา รูปแบบการสอนทั้ง ๒ รูปแบบไม่ต่างกันและในการศึกษาทั้ง ๒ ระดับแบบการสอนที่นำมาทดลองใช้ในการวิจัยได้ผลในทางที่ดีมากกว่าการสอนปกติ และผู้วิจัยก็เห็นว่า การสอนเสริมสร้างจริยธรรมที่จัดขึ้นประสบความสำเร็จมากกว่าระดับประถมศึกษาและประสบผลสำเร็จปานกลางในระดับมัธยมศึกษา และชี้แนะว่าการปลูกฝังจริยธรรมน่าจะจัดทำกันอย่างเข้มแข็งจริงจัง ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาซึ่งเป็นระยะที่สามารถเพิ่มพูนคุณสมบัติจริยธรรม^{๓๕}

วิจิตร ลินสิริ ได้ให้ข้อเสนอแนะถึงวิธีการสอนเพื่อปลูกฝังจริยธรรมว่า วิธีหนึ่งที่น่าจะใช้ได้ คือ วิธีสอนที่เน้นปฏิบัติ โดยสอนตามระดับการสอน ดังนี้ ระดับแรก คือ สอนให้จำ ระดับที่ ๒ สอนให้เข้าใจ ระดับที่ ๓ สอนให้สำนึก ระดับที่ ๔ สอนให้นำไปปฏิบัติประยุกต์ใช้ให้ถูกต้องและระดับที่ ๕ ซึ่งเป็นระดับสูงสุดของการสอนจริยศึกษา คือสอนให้ติดเป็นนิสัย^{๓๖}

^{๓๔} เดโช สวานานนท์, จิตวิทยาทั่วไป, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๐), หน้า ๖๗-๖๘.

^{๓๕} กรมวิชาการ, รายงานการวิจัยเรื่องโครงการทดลองหารูปแบบที่มีประสิทธิภาพที่ส่งผลต่อการเรียนการสอนจริยธรรม, (กรุงเทพมหานคร : กรมวิชาการ, ๒๕๓๒), หน้า ๑๖๐-๑๗๘.

^{๓๖} วิจิตร ลินสิริ, เราจะสอนจริยธรรมกันอย่างไร, เอกสารประกอบการสัมมนาอาจารย์เพื่อการพัฒนาจริยธรรม, (กรุงเทพมหานคร : กรมการฝึกหัดครู ๒๕๓๒), หน้า ๒๑.

ทิสนา แคมณี ได้กล่าวถึงการสอนจริยศึกษาว่า ควรจะสอนในแนวทางดังนี้ สอนให้เข้าใจ สอนให้เกิดความสำนึกในคุณค่าและเกิดทัศนคติที่ดี สอนให้เกิดพฤติกรรมที่พึงปรารถนา โดยการให้ปฏิบัติจริง สอนโดยแนะแนวทางให้ได้ตัดสินใจเองแล้วรู้จักประยุกต์ใช้ได้^{๓๓}

จากการศึกษาด้านการเรียนการสอนในโรงเรียนสรุปได้ว่า ข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน เพื่อเป็นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนนั้นสามารถจัดทำได้ ๓ แนวทาง ดังนี้

แนวทางที่ ๑ สอนให้เข้าใจ ให้มีการปฏิบัติจริง ให้อุบายเหตุผลการปฏิบัติธรรมและตัดสินใจด้วยตนเอง

แนวทางที่ ๒ เป็นการสอนที่เป็นกระบวนการสอนที่ต่อเนื่องเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุถึงขั้นยอมรับไปปฏิบัติจนเป็นนิสัย

แนวทางที่ ๓ ควรใช้รูปแบบการสอนด้วยวิธีต่างๆ หลายวิธีและควรมีการจัดกิจกรรมประกอบการเรียนการสอน เช่น จัดให้มีการแสดงบทบาทสมมติ การเล่นเกม การสร้างสถานการณ์จำลอง การพาไปศึกษานอกสถานที่ การเชิญวิทยากรมาบรรยาย และรวมทั้งใช้อุปกรณ์การสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงและมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากที่สุด

๓. ด้านอิทธิพลกลุ่มเพื่อน

เพื่อนถือเป็นปัจจัยแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมต่อเยาวชนมาก ซึ่งทำให้เด็กได้แสดงพฤติกรรมต่างๆ ออกมาเพื่อให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกันภายในกลุ่มเพื่อน ซึ่งถือเป็นสังคมหนึ่งของเด็ก แต่พฤติกรรมที่แสดงออกมานั้นอาจเป็นปัญหาต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และบางครั้งอาจมีอิทธิพลเหนือคำสั่งสอนของบิดามารดาหรือครูอาจารย์

เจียรนัย ทรงชัยกุล กล่าวว่า กลุ่มเพื่อนของนักเรียนในสังคมในโรงเรียน แบ่งออกเป็น ๒ รูปแบบอย่างกว้าง ๆ คือ กลุ่มเพื่อนที่มีโครงสร้างที่แน่นอนและกลุ่มเพื่อนแบบมีโครงสร้างที่ไม่แน่นอน

กลุ่มเพื่อนแบบมีโครงสร้างแน่นอน เป็นลักษณะของกลุ่มเพื่อนที่มีโครงสร้างอย่างเป็นแบบแผน มีจุดหมายชัดเจน มีหลักเกณฑ์การดำเนินงาน มักก่อตัวขึ้นโดยมีจุดหมายเพื่อการทำกิจกรรมบางอย่างที่ต้องร่วมกันรับผิดชอบ ตัวอย่างกลุ่มเพื่อนแบบมีโครงสร้างที่แน่นอนของนักเรียน ได้แก่ กลุ่มเพื่อนร่วมห้องเรียน กลุ่มเพื่อนร่วมกิจกรรมหรือชุมนุม กลุ่มเพื่อนคณะกรรมการนักเรียน เป็นต้น

^{๓๓} ทิสนา แคมณี, การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร : กรมการฝึกหัดครู ๒๕๓๒), หน้า ๒๑.

กลุ่มเพื่อนแบบมีโครงสร้างที่ไม่แน่นอน เป็นลักษณะของกลุ่มเพื่อนที่เกิดจากการรวมตัวกันจากความรู้สึกที่พึงพอใจกัน ซึ่งเป็นไปตามความสมัครใจของสมาชิกกลุ่ม โดยทั่วไปแล้วสมาชิกของกลุ่มจะประกอบไปด้วยนักเรียนที่เรียนอยู่ในชั้นเดียวกัน อายุใกล้เคียงกัน มีความคล้ายคลึงกันในด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ความต้องการ ความสนใจ เจตคติและค่านิยม สิ่งสำคัญที่ผูกพันสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกของกลุ่ม ได้แก่ ความรู้สึกทางจิตใจระหว่างสมาชิก สมาชิกของกลุ่มเพื่อแบบมีโครงสร้างไม่แน่นอนจะมีแนวทางปฏิบัติตนตามค่านิยมและปทัสถานของกลุ่มเพื่อน กลุ่มเพื่อนแบบนี้จะมีอิทธิพลมากต่อความคิดและการกระทำของนักเรียนในสังคมโรงเรียน เนื่องจากเป็นเพื่อนที่เขาชอบพอ รักใคร่ยึดมั่น เชื่อถือและพร้อมที่จะทำตาม^{๓๔}

เลิศพร ภาระสกุล ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับกลุ่มเพื่อนว่า อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนในสถาบันการศึกษาจะส่งเสริมค่านิยมรักความสะอาดสบาย รักสนุก ไม่เคร่งครัด ค่านิยมเหล่านี้อาจเรียกได้ว่า เป็นค่านิยมที่ต่อต้านปัญญาธรรม แสดงออกให้เห็น โดยการที่นิสิตนักศึกษาไทยไม่ค่อยหมกมุ่นในเรื่องตำราหรือซักถามอาจารย์หรือเพื่อนหรือมีการอภิปรายกันในเรื่องของวิชาการหรือจับกลุ่มค้นคว้าทดลองผลิตของใหม่ ส่วนใหญ่จะเที่ยวเตร่หาความสนุกสนานจากการซื้อข้าวของชมภาพยนตร์ แข่งกันกีฬา เต้นรำ^{๓๕}

จากการศึกษาอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน พอสรุปได้ว่า เพื่อนนับว่าเป็นบุคคลที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อเด็กมาก ในสถาบันการศึกษาจะส่งเสริมค่านิยมรักความสะอาดสบาย รักสนุก ไม่เคร่งครัด ค่านิยมเหล่านี้เป็นค่านิยมที่ต่อต้านปัญญาธรรม เพราะฉะนั้น หน้าที่ของครูและผู้เกี่ยวข้องคือการทำให้ความสนใจและควบคุม ชี้แนะ ตลอดจนหาวิธีที่เหมาะสมเพื่อให้เด็กนักเรียนมีสัมพันธภาพและความรู้สึกที่ดีต่อกันเพื่อพัฒนาค่านิยมด้านปัญญาธรรม เพื่อประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

จากการศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรม พฤติกรรมที่เกิดขึ้นย่อมมีสาเหตุ ดังนั้น อิทธิพลในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อิทธิพลสิ่งแวดล้อมต่างๆ ดังนี้ทางด้านสภาพแวดล้อมทางบ้าน ด้านการเรียนการสอนในโรงเรียนและด้านอิทธิพลกลุ่มเพื่อน ล้วนเป็นสิ่งสำคัญในการทำให้เกิดสภาพการพัฒนาจริยธรรมที่ดิ่งงามและเกิดปัญหาทางด้านจริยธรรมทั้งสิ้น ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับส่งเสริมจริยธรรม โดยเฉพาะนักเรียนซึ่งมีความใกล้ชิดและอยู่ในสังคมโรงเรียนเป็น

^{๓๔} เจียรนัย ทรงชัยกุล, พฤติกรรมวัยรุ่น, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๒๒๘-๒๒๙.

^{๓๕} เลิศพร ภาระสกุล, การอบรมระเบียบสังคมของเยาวชนในประเทศไทย, เยาวชนไทย, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๖), หน้า ๑-๒.

ส่วนมาก ดังนั้นการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

๒.๒.๗) ทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

ทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ได้แก่ ทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรมด้วยการ
กระจำง่า่านิยม ทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรมด้วยการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ทฤษฎีการพัฒนา
จริยธรรมตามแนวปรับพฤติกรรม ทฤษฎีการพัฒนาเชิงจริยธรรมด้วยการเรียนรู้ทางสังคม ทฤษฎี
ต้นไม้อจริยธรรมและการพัฒนาจริยธรรมตามแนวคิดเชิงพระพุทธศาสนา มีรายละเอียด ดังนี้

๑. ทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรมด้วยการกระจำง่า่านิยม (value clarification) หรือใช้ตัว
ย่อว่า VC) หมายถึง กระบวนการหาหนทางให้บุคคลเข้าใจค่านิยมของตนเองและค่านิยมของผู้อื่น
อย่างชัดเจน รวมทั้งรู้จักสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วย วิธีการคือการให้บุคคลสำรวจค่านิยมของตนเอง
จากเงื่อนไขหรือสถานการณ์ที่กำหนดให้ กระบวนการนี้จะช่วยให้บุคคลเรียนรู้ด้วยการตัดสินใจ
การตั้งเป้าหมายและการวางแผนชีวิต ตลอดจนการพัฒนาความคิดเพื่อการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมี
ความหมาย กระบวนการกระจำง่า่านิยมนี้ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างความคิดกับการกระทำ
และทำให้บุคคลยอมรับ ความรู้สึกและความคิดของตนเอง

ผู้เสนอกระบวนการ VC กลุ่มแรกคือ Raths , Harmin and Simon ถือว่าค่านิยมคือ
หลักการประพฤติตนแบบต่างๆ ที่บุคคลถือว่าดีงาม ถูกต้อง ควรแก่การยึดถือ ความหมายของ
ค่านิยมในกระบวนการ VC ตรงกับความหมายของคำว่า “จริยธรรม” ดังนั้น กระบวนการกระจำง่า่านิยม
จึงเป็นกระบวนการกระจำง่า่านิยมของตนเองด้วย

นักทฤษฎีกระจำง่า่านิยม ได้เสนอเกณฑ์ ๗ ประการของกระบวนการกระจำง่า่านิยม
ดังนี้

- ๑) เกิดการเลือกของตนเองอย่างอิสระหรือไม่
- ๒) ได้พิจารณาทางเลือกอื่นๆ หรือเปล่า
- ๓) ได้พิจารณาผลของทางเลือกต่างๆ หรือเปล่า
- ๔) มีความภาคภูมิใจหรือยินดีในสิ่งที่ตนเลือกหรือเปล่า
- ๕) จะยืนยันการตัดสินใจเลือกของตนเองอย่างเปิดเผยหรือไม่
- ๖) จะทำตามที่ตนตัดสินใจเลือกหรือไม่
- ๗) จะกระทำซ้ำอีกหรือไม่^{๔๐}

^{๔๐} วัฒนธรรม, กระทรวง, พระบรมราชาโฆวาทและพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
พระราชทานแก่ประชาชนปี ๒๕๔๓-๒๕๔๘, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การกำรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์,
๒๕๔๘), หน้า ๑-๒.

๒. ทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรมด้วยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม (moral reasoning หรือใช้ตัวย่อว่า MR) ผู้นำทฤษฎีนี้ คือ Kohlberg ทฤษฎีของโคลเบิร์ตเป็นที่ยอมรับและรู้จักกันแพร่หลาย ตามแนวคิดพื้นฐานของโคลเบิร์ต (Kohlberg) จริยธรรม หมายถึง กฎเกณฑ์ในการตัดสินใจ ความถูกต้องของการกระทำ ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางปัญญาซึ่งผูกพันกับอายุของบุคคล

เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง ความสามารถด้านความคิดของบุคคลในการจำแนกว่าการปฏิบัติแบบใดถูกต้อง ไม่ถูกต้อง ดี ไม่ดี ควรไม่ควร ตามเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่ง และเหตุผลเชิงจริยธรรมจะทำหน้าที่เป็นเหตุจูงใจให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ รวมทั้งบุคคลสามารถประเมินคุณธรรม จริยธรรมของผู้อื่นได้ โดยการสังเกตและซักถามเหตุผลที่การตัดสินใจเลือกกระทำสิ่งนั้นๆ

การพัฒนาจริยธรรม โดยวิธีฝึกยกระดับความสามารถในการตัดสินใจและการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม หลักการสำคัญ คือ การกระตุ้นให้บุคคลเกิดความขัดแย้งทางความคิดระหว่างความรู้หรือเหตุผลที่มีอยู่เดิมกับความรู้หรือเหตุผลที่ได้รับใหม่ ซึ่งอาจใช้วิธีให้เขาได้รู้ความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งแตกต่างไปจากความคิดและเหตุผลของตนเอง

Kohlberg ได้สรุปโดยจัดระดับของพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น ๓ ระดับ แต่ละระดับจะมี ๓ ขั้นตอน รวมเป็น ๖ ขั้นตอน ดังนี้

๑) ระดับก่อนเกณฑ์ (อายุประมาณ ๒-๑๒ ปี)

ขั้นที่ ๑ : ใช้การลงโทษเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ

ขั้นที่ ๒ : ใช้การตอบสนองความต้องการของตนเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ

๒) ระดับเกณฑ์สังคม (อายุประมาณ ๑๒ ปีขึ้นไป)

ขั้นที่ ๓ : ใช้การยอมรับของสังคมเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ

ขั้นที่ ๔ : ใช้ระเบียบแบบแผนและกฎเกณฑ์ของสังคมเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ

๓) ระดับเลขกฎเกณฑ์ของสังคม (อายุประมาณ ๒๐ ปีขึ้นไป)

ขั้นที่ ๕ : ใช้สัญญาทางสังคมเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ

ขั้นที่ ๖ : ใช้หลักการจริยธรรมสากลเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ

กฎเกณฑ์ที่คนเราใช้ตัดสินใจความถูกต้องของการกระทำและพัฒนาเป็นขั้นๆ จากขั้นต่ำกว่าไปสู่ขั้นที่สูงกว่าทีละขั้น ไม่มีการย้อนขึ้น ไม่มีการข้ามขั้นและไม่มีการเร่งขั้น ตามทฤษฎีของ Kohlberg จริยธรรมแต่ละขั้นเป็นผลของการคิดไตร่ตรอง ในการคิดไตร่ตรองจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลที่น่ามาพิจารณาส่วนหนึ่งเป็นความเข้าใจตนเองเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ และอีกส่วนหนึ่งเกิดจาก

ประสบการณ์ทางสังคมที่ได้รับใหม่ โดยเฉพาะข้อมูลที่ได้จากการรับฟังทฤษฎีของผู้อื่นซึ่งอยู่สูงกว่าระดับพัฒนาของตน ๑ ชั้น หากข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้มีความขัดแย้งไม่ลงรอยกัน ความรู้สึกไม่สมคูลก็จะเกิดขึ้น ทำให้ผู้ตกอยู่ในสภาพไม่สมคูลต้องปรับตนเอง โดยการสำรวจและจัดระเบียบความคิดความเข้าใจของตนใหม่ มีการจำแนกประเด็นปัญหาต่างๆ ให้มีความชัดเจนและละเอียดมากขึ้น และมีการบูรณาการประเด็นต่าง ๆ เข้าด้วยกันเป็นความเข้าใจใหม่ที่สามารถอธิบายสิ่งต่างๆ ได้ดีขึ้น ความเข้าใจใหม่เกิดจากการจัดระเบียบทางความคิดเป็นโครงสร้างทางความคิดใหม่ซึ่งแตกต่างจากเดิม กระบวนการจำแนกการบูรณาการจึงเป็นกลไกของการพัฒนาจริยธรรม ผลของกระบวนการนี้ทำให้เกิดความเข้าใจใหม่ขึ้นมาแทนที่จริยธรรมเก่า จริยธรรมใหม่นี้จัดอยู่ในขั้นสูงกว่าจริยธรรมเก่าและแตกต่างจากจริยธรรมเก่าในเชิงคุณภาพอย่างสิ้นเชิง

วิธีการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรมตามทฤษฎีการให้เหตุผลแห่งจริยธรรมที่เสนอโดย Kohlberg การปลูกฝังจริยธรรม คือ การพัฒนาผู้เรียนให้มีกฎเกณฑ์การตัดสินใจ ความถูกผิดด้วยเหตุผลในระดับสูงและอย่างน้อยก็ให้อยู่ในระดับกฎเกณฑ์สังคม ตามทฤษฎีนี้ การพัฒนาจริยธรรมไม่อาจกระทำด้วยการสอน ไม่อาจกระทำด้วยการแสดงตัวอย่างให้ดู และไม่อาจกระทำด้วยวิธีการเรียนรู้ต่างๆ จริยธรรมสอนกันไม่ได้ จริยธรรมพัฒนาขึ้นมาด้วยการนึกคิดของแต่ละคนตามลำดับขั้น และตามระดับพัฒนาการทางสติปัญญาซึ่งผูกพันกับอายุ ดังนั้นหากยังไม่ถึงวัยอันสมควร จริยธรรมบางอย่างก็จะไม่เกิด

การพัฒนาจริยธรรมตามทฤษฎีนี้กระทำได้ด้วยการเปิดโอกาสให้บุคคลได้รับรู้ทฤษฎีของผู้อื่นซึ่งมีจริยธรรมในขั้นที่สูงกว่า ๑ ชั้น และเปิดโอกาสให้บุคคลทดลอง แสดงบทบาทของผู้อื่น โดยเฉพาะบทบาทผู้อื่นที่มีต่อบุคคลนั้น เพื่อให้มีโอกาสประสบการณ์ทฤษฎีที่ขัดแย้งกับโครงสร้างความคิดทางจริยธรรมเดิมของตน ในจังหวะที่เกิดความขัดแย้งนี้ หากมีการชี้แนะที่เหมาะสมก็จะช่วยให้บุคคลพัฒนาเหตุผลทางจริยธรรมให้สูงขึ้นได้

๓. ทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรมตามแนวปรับพฤติกรรม (behavior modification หรือใช้ตัวย่อว่า BM) การพัฒนาจริยธรรมตามแนวทฤษฎีการปรับพฤติกรรมมุ่งสร้างพฤติกรรมที่พึงปรารถนาที่บุคคลพึงปฏิบัติ โดยการเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลการกระทำ วิธี BM ใช้ได้ผลดีในการสร้างและรักษาพฤติกรรมที่พึงปรารถนาและในการลดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา

แนวคิดพื้นฐานทางวิธีการ BM ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าพฤติกรรมของคนเรากฎควบคุมโดยเงื่อนไขการเสริมแรงและเงื่อนไขการลงโทษ หากกำหนดให้พฤติกรรมหนึ่งๆ เช่น กล้าแสดงออกสัมพันธ์กับการได้รับสิ่งที่ผู้กระทำการต้องการเป็นเงื่อนไขการเสริมแรง พฤติกรรมการ

แสดงออกก็จะเกิดด้วยความดีสูง ในทางกลับกันหากกำหนดให้พฤติกรรมดังกล่าวนี้สัมพันธ์กับการได้รับสิ่งที่ไม่ต้องการเป็นเงื่อนไขการลงโทษ พฤติกรรมนั้นจะค่อยๆ หดหายไป^{๒๔}

๒.๓ การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน

การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะกล่าวครอบคลุมหัวข้อต่างๆ ได้แก่ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม แนวทางในการจัดกิจกรรม คุณธรรมจริยธรรมที่ควรส่งเสริม รวมถึงแนวทางการดำเนินการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของสถานศึกษาในสังกัดซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

๒.๓.๑ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม : ปัญหาที่ทำนายของครูไทย

คุณธรรมจริยธรรมเป็นเหมือนเสาต้นใหญ่ที่แข็งแรงคอยค้ำจุนสังคมให้อยู่รอดปลอดภัยได้อย่างยั่งยืนถาวร แต่เสาดังกล่าวนี้ได้ถูกกัดกร่อนกำลังจะหายไปจากสังคมไทย เนื่องจากการขาดคุณธรรม จริยธรรมของบุคคลที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น จนส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมและจะกลายเป็นปัญหาเรื้อรังของชาติบ้านเมืองที่ยากจะเยียวยาแก้ไข หากมีการหยิบยกปัญหาคุณธรรมจริยธรรมมาถกกันในเวทีใดก็ตาม เสียงสะท้อนจากทุกภาคส่วนต่างมีความเห็นสอดคล้องตรงกันว่าเกิดจากความล้มเหลวด้านการจัดการศึกษา เพราะมองว่าการปลูกฝังผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรมเพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตนั้นเป็นภาระหน้าที่ของสถานศึกษา และแม้แต่ในสถานศึกษายังเข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในสาระที่ ๑ ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม ที่กำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้พุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ซึ่งนั่นคือความเข้าใจที่ไม่ค่อยจะถูกต้องนัก จริงๆ แล้ว การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมจะต้องเริ่มต้นที่ครอบครัวก่อน เพื่อเป็นพื้นฐานที่มั่นคง จากนั้นสถานศึกษาทุกระดับต้องมีความเข้มแข็งในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ควบคู่ไปกับคุณธรรมจริยธรรม รู้เท่าทันกับความซับซ้อนของสังคม รู้จักเลือกรับแต่สิ่งดีๆ ไม่ใช่รับทุกอย่างโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมา และที่สำคัญต้องเข้าใจบริบทและข้อจำกัดของตนเอง โดยมีผู้ใหญ่จากทุกภาคส่วนในสังคมเป็นแบบอย่างที่ดี ถ้าดูจากหลักสูตรการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่ว่าจะเป็นหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ หรือหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ หรือหลักสูตรใหม่ ที่มีการนำร่องทดลองใช้ในโรงเรียนต้นแบบในปีการศึกษานี้ และจะใช้พร้อมกันทั่วประเทศในปีการศึกษาต่อไป ล้วนมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย และปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ...

^{๒๔} อมรา เล็กเริงสินธุ์, คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เสมอธรรม, ๒๕๔๒), หน้า ๒๑๑.

นี่คือส่วนหนึ่งที่กำหนดไว้เป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้ หลักสูตรใหม่ยังได้กำหนดให้สถานศึกษาพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์สำคัญ คือ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์ สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ

หลายคนคิดว่าการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม สถานศึกษาต้องเน้นให้เด็กได้เรียนวิชาที่ว่าด้วยศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม หรือหลักธรรมของศาสนาเท่านั้น แต่การสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนนั้น กระบวนการเรียนรู้สามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้ โดยการสอดแทรกในกระบวนการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพราะคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสามารถสร้างให้เกิดได้โดยผ่านกระบวนการปฏิบัติงาน ingsานส่วนบุคคล และการปฏิบัติงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ดังนั้น ครูผู้สอนคงมิได้มีหน้าที่เพียงแต่สอนเนื้อหาในหนังสือให้จบเท่านั้น แต่ยังคงช่วยกันคำนึงถึงการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนด้วย เพื่อสรรค์สร้างให้ผู้เรียนเป็นคนที่มีความรู้ คู่คุณธรรมนำชีวิตไปสู่ความสุข “จะสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้อย่างไร” คาดว่าจะเป็นคำถามที่เกิดขึ้นในใจของครูผู้สอนจำนวนไม่น้อย... คงต้องเริ่มต้นจากการที่ครูผู้สอนร่วมกันวิเคราะห์สาระการเรียนรู้ว่าสามารถสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องใดบ้าง แม้จะเป็นสาระการเรียนรู้เดียวกันยังสามารถสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมที่แตกต่างกันให้เหมาะสมตามวัยและชั้นปี แล้วจึงกำหนดแผนการจัดการเรียนรู้ ให้สามารถจัดการเรียนรู้ที่สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมได้อย่างต่อเนื่องและไม่ซ้ำซ้อน การสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมเฉพาะในห้องเรียน อาจยังไม่เพียงพอต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นในผู้เรียนได้อย่างยั่งยืนและถาวร สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องจัดกิจกรรมเสริมที่หลากหลาย โดยใช้ศักยภาพและทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า อีกทั้งเปิดให้ผู้เรียนมีโอกาสได้รับประสบการณ์ทางคุณธรรมจริยธรรมด้วยวิธีการและจากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งจากเพื่อน ครู ครอบครัว ชุมชน และสังคม ครูผู้สอนคงจะไม่สามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียนให้ประสบความสำเร็จได้ หากขาดการสนับสนุนของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์และมีทักษะด้านบริหารจัดการ มีความสามารถในการสร้างเครือข่าย เพื่อจัดสรรและระดมทรัพยากรจากชุมชน องค์กรท้องถิ่น หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน มาร่วมสนับสนุนกิจกรรม และที่สำคัญผู้บริหารและครูผู้สอนต้องมีคุณธรรมจริยธรรม เพราะต้องไม่ลืมว่า แบบอย่างที่ดีสามารถช่วยให้เกิดการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมได้ดีกว่าการสั่งสอนหรือการสั่งให้ทำ และการกระทำใด ๆ ที่ขัดแย้งกับคำสอนของตนเองจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเป็นอย่างมาก แม้สังคมจะมีบรรทัดฐานที่ชัดเจนว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่จะให้เกิดขึ้นในเด็กและเยาวชนไทย

เป็นอย่างไร แต่การพัฒนาคุณลักษณะที่จะให้เกิดขึ้นภายในจิตใจคือคุณธรรมซึ่งเป็นนามธรรมนั้น เป็นภารกิจที่ยากยิ่งต่อการวัดและประเมินผลของครูผู้สอน ซึ่งจะเห็นประเด็นปัญหาสำคัญที่จะเป็น ตัวชี้วัดที่ท้าทายความสามารถของครูผู้สอนต่อไป ณ วันนี้ ถึงเวลาแล้วที่ทุกภาคส่วนในสังคมจะต้อง ตระหนักถึงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ต้องมีความมุ่งมั่นตั้งใจ ลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง ผู้ใหญ่ ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กเยาวชน พ่อแม่ผู้ปกครองต้องดูแลเอาใจใส่บุตรหลานอย่างใกล้ชิด ครู ต้องมีสำนึกและจิตวิญญาณของความเป็นครูเพิ่มขึ้น หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน องค์กรศาสนา สื่อมวลชนทั้งหลายต้องตื่นตัว ผนึกกำลังร่วมกันเพื่อพัฒนาและขับเคลื่อนให้สังคมไทยเป็นสังคม แห่งการเรียนรู้ที่ยึดหลักคุณธรรมนำชีวิตไปสู่ความสุข และที่สำคัญต้องเป็นความสุขแบบเรียบง่าย และยั่งยืน

๒.๓.๒ แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม

กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา ได้ให้แนวทางการจัดกิจกรรม ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้ผู้เรียน ได้รู้จักคิด มีการฝึกปฏิบัติเสมอๆ ทั้งด้านความประพฤติ (ศีล) จิตใจ (สมาธิ) และปัญญา (ปัญญา) และเพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามในชีวิตที่มีสติคอยกำกับ สามารถปรับตามความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาใน ๔ ลักษณะ คือ

๑. กิจกรรมเสริมเนื้อหาสาระตามหลักสูตร เช่น

- ๑.๑ พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ
- ๑.๒ ประกวดมารยาทชาวพุทธ
- ๑.๓ กิจกรรมค่ายพุทธบุตร
- ๑.๔ กิจกรรมบริหารจัดการจิตเจริญปัญญา
- ๑.๕ เรียนธรรมศึกษา/สอบธรรมศึกษา

๑.๖ บรรพชาสามเณรคู่ร้อน

๒. กิจกรรมประจำวัน/ประจำสัปดาห์

๒.๑ กิจกรรมหน้าเสาธง

- ๑) กิจกรรมที่กระทำเพื่อรำลึกถึงชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
- ๒) กิจกรรมไหว้พระสวดมนต์ แผ่เมตตาและสงบนิ่งทำสมาธิ
- ๓) กิจกรรมพุทธศาสนสุภาษิตวันละบท
- ๔) กิจกรรมน่องไหว้พี่ (ในแถวหน้าเสาธง)
- ๕) กิจกรรมเดินแถวเข้าห้องเรียนอย่างมีสติ

๒.๒ กิจกรรมทำความดีระหว่างวัน

- ๑) กิจกรรมเดินอย่างมีสติก่อนเข้าโรงอาหาร

- ๒) กิจกรรมกล่าวคำพิจารณาอาหารก่อนรับประทานอาหาร
- ๓) กิจกรรมรับประทานอาหารอย่างมีสติ
- ๔) กิจกรรมขอบคุณหลังรับประทานอาหาร
- ๕) กิจกรรมนั่งสมาธิก่อนเรียน ๕ นาที

๒.๓ กิจกรรมก่อนเลิกเรียน

- ๑) กิจกรรมไหว้พระสวดมนต์
- ๒) กิจกรรมรำลึกพระคุณของพระรัตนตรัยและคุณของบิดามารดา ครูอาจารย์
- ๓) กิจกรรมบันทึกความดีประจำวัน

๒.๔ กิจกรรมประจำสัปดาห์/เดือน/วันที่สถานศึกษา

- ๑) กิจกรรมนิมนต์พระภิกษุสงฆ์มาสอนศีลธรรมในโรงเรียน
- ๒) กิจกรรมสวดมนต์สรภัญญะประจำสัปดาห์
- ๓) กิจกรรมทำบุญตักบาตร

๓. กิจกรรมเนื่องในโอกาสวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๓.๑ กิจกรรมวันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันมาฆบูชา และวันเข้าพรรษาควรจัด

กิจกรรม ดังนี้

- ๑) ทำบุญ ตักบาตรบริเวณหน้าสนามสถานศึกษา
- ๒) ฟังพระเทศน์ (โดยนักเรียนเป็นผู้ดำเนินการพิธีกรรม)
- ๓) เวียนเทียนที่วัดหรือสถานศึกษา

๓.๒ ร่วมกับชุมชนหล่อเทียนพรรษาและแห่เทียนพรรษา

๓.๓ สถานศึกษาจัดบรรยายกาศวันสำคัญทางศาสนา โดยระดับชั้นทิวสี่เหลี่ยม
เจริญธรรมจักร ชงฉัพพรรณรังสี เปิดเพลงธรรมะ (เสียงตามสาย)

๓.๔ จัดนิทรรศการหรือจัดบอร์ดถึงประวัติ ความสำคัญของวันสำคัญทาง
พระพุทธศาสนา

๔. กิจกรรมพิเศษอื่นๆ

- ๔.๑ กิจกรรมตอบปัญหาธรรมะ
- ๔.๒ กิจกรรมวันสำคัญของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
- ๔.๓ กิจกรรมการประเมินผลการทำความดี
- ๔.๔ กิจกรรมยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ทำความดี
- ๔.๕ กิจกรรมอาสาตาวีเศษ (มีผู้สังเกตพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติ)
- ๔.๖ กิจกรรมต้นไม้พูดได้ (คติธรรม)

๔.๗ กิจกรรมการกำหนดทักษะและความรู้ทางพุทธศาสนา

๔.๘ กิจกรรมสมาทานศีลในวันพระ

๔.๙ กิจกรรมพัฒนาศาสนสถาน

๔.๑๐ กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม (ทำความสะอาดห้องน้ำในสถานศึกษา)

๔.๑๑ กิจกรรมอธิษฐานจิตก่อนเรียน

๔.๑๒ กิจกรรมถือศีล นอนวัด ปฏิบัติธรรมช่วงเข้าพรรษา

๔.๑๓ กิจกรรมปฏิสัมพันธ์ เช่น ครูทั้กทายนักเรียนด้วยความเมตตา นักเรียนแสดงความเคารพครูด้วยความอ่อนน้อม^{๔๑}

แนวทางในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ตามที่ผู้วิจัยได้รวบรวมไว้ข้างต้น อาจสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมเป็นกิจกรรมที่ผู้บริหาร โรงเรียนและครูควรจัดและสนับสนุนให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสในการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอันเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องดีงามผ่านกิจกรรม เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้เป็นอย่างดี

๒.๓.๓ คุณธรรมจริยธรรมที่ควรส่งเสริม

คุณลักษณะของคนไทยที่ประเทศชาติต้องการและมีความจำเป็นต้องปลูกฝังถึงพร้อมในสถานการณ์ปัจจุบัน มี ๑๐ ประการ ดังนี้ ๑) มีระเบียบวินัย ๒) มีความซื่อสัตย์ สุจริตและยุติธรรม ๓) ขยัน ประหยัด และยึดมั่นในสัมมาชีพ ๔) สำนึกในหน้าที่ มีความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ ๕) รู้จักคิดริเริ่ม วิจารณ์และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ๖) กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย รักและเทิดทูนชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ๗) มีพลานามัยสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ๘) รู้จักพึ่งตนเอง มีอุดมคติ ๙) มีความภาคภูมิใจ รู้จักทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติ และ ๑๐) มีความเสียสละ เมตตาอารี กตัญญูกตเวที กล้าหาญและสามัคคีกัน

คุณธรรมจริยธรรมที่ควรได้รับการปลูกฝังและส่งเสริมในสังคมไทยจากแผนแม่บทวาระแห่งชาติว่าด้วย “ทศวรรษสืบสานวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา พ.ศ. ๒๕๔๑-๒๕๕๐” ประกอบด้วย คุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม ดังต่อไปนี้ (คุณ โทจันทร์)^{๔๒}

^{๔๑} กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา, การปฐมนิเทศโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ๒๕ กันยายน ๒๕๔๗ ณ โรงแรมตรัง, (ม.ป.ท., ๒๕๔๗), หน้า ๑๘-๑๒.

^{๔๒} คุณ โทจันทร์, พุทธศาสนากับสังคมและวัฒนธรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๔.

๑. คุณธรรม ๔ ประการ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ประทานแก่ปวงชนชาวไทย ประกอบด้วย ๑.๑) การรักษาความสัตย์ ความจริงใจต่อตนเองที่ประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ เป็นต้น ๑.๒) การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติอยู่ในความสัตย์ ความดี ๑.๓) การอดทน อดกลั้น อดออมที่จะไม่ประพฤติล่วงเกินความสัตย์สุจริต ไม่ว่าจะด้วยประการใด ๆ ก็ตาม และ ๑.๔) การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริตและรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

๒. คำนิยามพื้นฐานของสังคมไทย ประกอบด้วย ๒.๑) การพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ ๒.๒) การประหยัดอดออม ๒.๓) การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย ๒.๔) การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา และ ๒.๕) ความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

อารมณฺ์ ฉนวนจิตร และวัชรวิ บรูณสิงห์ ได้เสนอแนะคุณธรรมจริยธรรมที่ควรปลูกฝังให้นักเรียนและเยาวชน ไว้ ๑๐ ด้าน ดังนี้ ๑) ความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ๒) การเคารพรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี ๓) การเชื่อฟังบิดามารดา ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ๔) การมีกิริยา วาจาสุภาพ ๕) ความกตัญญูตเวที เคารพผู้ใหญ่ ๖) ความมีระเบียบและรักษาความสะอาด ๗) ความอดทน ขยันหมั่นเพียร ๘) การรู้จักประหยัดและอดออม ๙) ความซื่อสัตย์ สุจริต มีน้ำใจเป็นนักกีฬา และ ๑๐) การทำประโยชน์แก่ผู้อื่นและรักษาสาธารณสมบัติ^{๓๓}

เยาวรัตน์ ศรีพราย กำหนดรูปแบบการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่เยาวชน ๑๐ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ๒) ด้านการเคารพรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี ๓) ด้านการเชื่อฟังบิดา มารดา ผู้ปกครองและครูอาจารย์ ๔) ด้านการมีกิริยา วาจาสุภาพ ๕) ด้านความกตัญญูตเวที เคารพผู้ใหญ่ ๖) ด้านความมีระเบียบและรักษาความสะอาด ๗) ความอดทน ขยันหมั่นเพียร ๘) ด้านการรู้จักประหยัดและอดออม ๙) ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต มีน้ำใจเป็นนักกีฬา และ ๑๐) ด้านการทำประโยชน์แก่ผู้อื่นและรักษาสาธารณสมบัติ^{๓๔}

^{๓๓} อารมณฺ์ ฉนวนจิตรและวัชรวิ บรูณสิงห์, จริยธรรมและภาวะผู้นำในการพัฒนาหลักสูตร, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒), หน้า ๑๒-๒๕.

^{๓๔} เยาวรัตน์ ศรีพราย, “รูปธรรมการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่เยาวชนในชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี”, รายงานการศึกษาอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๑), หน้า ๑๔๒-๑๕๐.

๒.๔ การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์

๒.๔.๑ ความหมายของคุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ ๘ ประการ ได้แก่ ๑) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ๒) ซื่อสัตย์สุจริต ๓) มีวินัย ๔) ใฝ่เรียนรู้ ๕) อยู่อย่างพอเพียง ๖) มุ่งมั่นในการทำงาน ๗) รักความเป็นไทย ๘) มีจิตสาธารณะ ซึ่งแต่ละข้อมีความหมาย ดังนี้

๑) **รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์** หมายถึง พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกถึงความชอบอย่างผูกพันพร้อมด้วยความชื่นชมยินดีที่มีต่อสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์

๒) **ซื่อสัตย์สุจริต** หมายถึง พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกถึงการประพฤติตรงและจริงใจ ไม่คดโกง ไม่คิดคดทรยศ ไม่คดโกงและหลอกลวง

๓) **มีวินัย** หมายถึง พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกถึงการอยู่ในระเบียบแบบแผนและข้อบังคับ ข้อปฏิบัติ

๔) **ใฝ่เรียนรู้** หมายถึง พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกถึงการเอาใจผูกพันอยู่กับการศึกษาเพื่อให้เข้าใจจำได้ให้ได้เกิดความรู้ความเข้าใจหรือความชำนาญ

๕) **อยู่อย่างพอเพียง** หมายถึง พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกถึงความเป็นอยู่หรือสภาพที่เป็นไปตามควรแก่ความต้องการ

๖) **มุ่งมั่นในการทำงาน** หมายถึง พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกถึงความตั้งใจในการประกอบกิจการงาน

๗) **รักความเป็นไทย** หมายถึง พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกถึงความชอบอย่างผูกพันพร้อมด้วยความชื่นชมยินดีที่มีต่อความชอบอย่างผูกพันพร้อมด้วยความชื่นชมยินดีที่มีต่อความเป็นประเทศไทยและความเป็นชนชาติที่อยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

๘) **มีจิตสาธารณะ** หมายถึง พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกถึงความนึกคิดที่กำหนดการกระทำเพื่อประชาชนทั่วไป

๒.๔.๒ การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์

การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๘ ข้อ มีแนวทางในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมดังนี้

๑) **ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์** เป็นการส่งเสริมผู้เรียนโดยปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนในเรื่องการยืนตรงเคารพธงชาติ ร้องเพลงชาติ สนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่สร้างความสามัคคี ประลองดงที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชนและสังคม ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม และปฏิบัติตนตามหลักของศาสนาที่ตนนับถือ จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้แสดงออกซึ่ง

ความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์และส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงออกซึ่งความรักชาติ ศาสน์กษัตริย์ หลากหลายรูปแบบอย่างชัดเจน การเคารพในสถาบันพระมหากษัตริย์ ได้แก่ การแสดงความเคารพเทินทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ในทุกโอกาส การร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ในโอกาสวันสำคัญต่างๆ การได้รับเสด็จเมื่อพระมหากษัตริย์หรือพระบรมวงศานุวงศ์เสด็จไปในถิ่นที่อยู่บริเวณใกล้เคียง การปฏิบัติต่อสัญลักษณ์ที่แสดงถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น ธงชาติ พระบรมฉายาลักษณ์ เพลงสรรเสริญพระบารมี ฯลฯ ด้วยความเคารพเมื่อได้ยินหรือเห็นบุคคลใดแสดงกริยา วาจาหรือมีการกระทำอันไม่สมควรต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ต้องว่ากล่าวตักเตือนและห้ามมิให้ปฏิบัติเช่นนั้นอีก

๒) ด้านซื่อสัตย์สุจริต เป็นการส่งเสริมผู้เรียน โดยส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด ต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครู ส่งเสริมให้นักเรียนไม่ถือเอาสิ่งของหรือนำเอางานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความซื่อตรงและทำตนให้แบบอย่างที่ดีแก่เพื่อนด้านความซื่อสัตย์และจริงจัง สนับสนุนให้นักเรียนไม่หาประโยชน์ในทางที่ไม่ถูกต้อง สนับสนุนให้นักเรียนให้ข้อมูลที่ถูกต้อง และเป็นจริง

๓) ด้านมีวินัย เป็นการส่งเสริมผู้เรียน โดยส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียนและสังคม ส่งเสริมให้นักเรียนไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ส่งเสริมให้นักเรียนตรงต่อเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมให้นักเรียนทำงานตามที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ ส่งเสริม สนับสนุนให้นักเรียนมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบในการทำงาน

๔) ด้านใฝ่เรียนรู้ เป็นการส่งเสริมผู้เรียน โดยส่งเสริมให้นักเรียนมีความเพียรพยายามในการเรียนรู้ สนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ สื่อ สิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และเลือกใช้สื่อได้อย่างเหมาะสม ส่งเสริมให้นักเรียนมีการบันทึกความรู้ วิเคราะห์ตรวจสอบ จากสิ่งที่เรียนรู้ สรุปลงเป็นองค์ความรู้ ส่งเสริมให้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้วยวิธีการต่าง ๆ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

๕) ด้านอยู่อย่างพอเพียง เป็นการส่งเสริมผู้เรียน โดยส่งเสริมให้ใช้ทรัพย์สินของตนเอง และสิ่งของในโรงเรียนอย่างประหยัด คุ่มค่าและเก็บรักษาดูแลอย่างดี ส่งเสริมให้นักเรียนใช้ทรัพยากรของส่วนรวม และใช้อุปกรณ์การเรียนอย่างประหยัดและรู้คุณค่า ส่งเสริมให้นักเรียนไม่เอาเปรียบผู้อื่นและไม่ทำให้อื่นเดือดร้อน พร้อมให้อภัยเมื่อผู้อื่นกระทำผิด ส่งเสริมให้นักเรียนใช้จ่ายอย่างประหยัดและมีการเก็บออมเงิน ส่งเสริมให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม ยอมรับและปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

๖) ด้านมุ่งมั่นในการทำงาน เป็นการส่งเสริมผู้เรียน โดยส่งเสริมให้นักเรียนเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายสม่ำเสมอ ส่งเสริมให้นักเรียนตั้งใจและรับผิดชอบในการทำงานให้สำเร็จ ส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตน ทุ่มเทในการทำงาน อดทน ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน ส่งเสริมให้นักเรียนมีความพยายามแก้ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานให้สำเร็จ ส่งเสริมให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจและชื่นชมผลงานที่ทำสำเร็จ

๗) ด้านรักความเป็นไทย เป็นการส่งเสริมผู้เรียน โดยปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนในการแต่งกายแบบไทย ให้มีสัมมาคารวะ กตัญญูทวาทิตต่อผู้มีพระคุณ ส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทยกับชุมชน และสังคม ส่งเสริมให้นักเรียนใช้ภาษาไทยและเขียนเลขไทยในการสื่อสาร ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ส่งเสริม ชักชวน แนะนำ ให้ผู้อื่นเห็นคุณค่าของการใช้ภาษาไทยที่ถูกต้อง ส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยด้วยความรู้สึกภาคภูมิใจ

๘) ด้านมีจิตสาธารณะ เป็นการส่งเสริมผู้เรียน โดยส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูทำงานด้วยความเต็มใจ ส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตอาสาช่วยทำงานให้ผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญาโดยไม่หวังผลตอบแทน ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักดูแล รักษา ปกป้องทรัพย์สินสมบัติและสิ่งแวดล้อมของห้องเรียน โรงเรียน ชุมชนส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของโรงเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามของส่วนรวม ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยความกระตือรือร้น

กล่าวโดยสรุปในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๘ ข้อ มีแนวทางในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมที่หลากหลายและเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย ทั้งบิดา มารดา ผู้ปกครอง ครูอาจารย์หรือแม่กระทั่งบุคคลผู้ใกล้ชิดในสถานศึกษา ในสังคมรอบข้างที่เด็กหรือเยาวชนมีปฏิสัมพันธ์ด้วย

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มิตร ดาราฉาย ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การดำเนินงานด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของโรงเรียนวัดบางยาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับสภาพการดำเนินงานด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของโรงเรียนวัดบางยาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครใน ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านการกำหนดปรัชญาเป้าหมาย ด้านการจัดตั้งองค์กร ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ด้านการจัดองค์กรนักเรียน ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน ด้านการดำเนินงานด้านการประเมินผลการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม

ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของโรงเรียนวัดบางยาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ทั้ง ๖ ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมี ด้านการกำหนดปรัชญา เป้าหมาย มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ ๔.๕๐ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๘๒ อยู่ในระดับมากที่สุดและด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด^{๔๕}

จากรูปร่าง ชีวมุมพจน์และคณะ ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ด้วยโครงการสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะของกระทรวงศึกษาธิการ กรณีศึกษาสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนด้วยโครงการสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะของกระทรวงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๒) เพื่อเปรียบเทียบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้วยโครงการสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะของ กระทรวงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยาของนักเรียนที่มีเพศ อายุและระดับชั้นการศึกษาต่างกัน ๓) เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนด้วยโครงการสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะของกระทรวงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ๑) การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนด้วยโครงการสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะของกระทรวงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมทั้ง ๓ ด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ๒) ผลการเปรียบเทียบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีคุณธรรมจริยธรรมที่ส่งเสริมด้วยโครงการสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย โดยรวมแตกต่างกัน ๓) ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอแนะ ดังนี้ ครูอาจารย์ไม่ได้ถือเรื่องจริยธรรมเป็นเกณฑ์ในการแก้ปัญหา เน้นแต่การสอนวิชาการเพื่อให้นักเรียนเก่งและสอบแข่งขันเรียนต่อระดับที่สูงขึ้น ควรมีการผลิตสื่อ (เทปหรือแผ่น CD สอน) ให้แพร่หลายจะได้มีการฝึกหัดสวดมนต์ทำนองสรภัญญะมากขึ้น ผู้เป็นต้นแบบในการสวดมนต์ให้ได้ทำนองไพเราะและถูกต้องมีจำนวนน้อย โครงการดีๆ เช่น การพัฒนาจริยธรรม (การเข้าวัดฟังธรรม ฟังพระเทศน์วันสุดสัปดาห์) ไม่ได้นำมาปฏิบัติในโรงเรียน ควรมีการ

^{๔๕} มิตร ดาราฉาย, “การดำเนินงานด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนวัดบางยาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร”, รายงานการศึกษาอิสระปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, ๒๕๕๓), หน้า ๑.

สวคมนตรีหมู่ทำนองสรภัญญะในสถานศึกษาทุกครั้งที่จัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาและการสวคมนตรีเป็นเพียงสิ่งที่ครูอาจารย์สั่งให้ทำเป็นครั้งคราว นักเรียนจึงไม่จำใส่ใจ^{๔๖}

นลินี ทวีสินและคณะ ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งในการศึกษาวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์หาความจำเป็นที่บ่งชี้ว่าต้องพัฒนารูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม การจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา รูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและจัดทำตัวแบบสำหรับสถานศึกษาในการพัฒนารูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยขอบเขตการศึกษาเฉพาะในกลุ่มระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสายสามัญ วิธีการศึกษาคือ การวิจัยเชิงเอกสาร การประชุมแบบเน้นกลุ่มเป้าหมาย การสัมภาษณ์เชิงลึก และการทำคลฟายเทคนิค รวมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดจำนวน ๖๘ ท่าน

ผลการศึกษา มีดังนี้

ความหมายของ “รูปแบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม” คือ แบบแผนของการจัดการสอนคุณธรรมจริยธรรมที่แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่ใช้สอนอย่างเป็นระบบ โดยใช้วิธีหรือเครื่องมือสอนที่ดีที่สุดและเหมาะสมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่สอดคล้องตามพัฒนาการแต่ละช่วงวัย ระดับสติปัญญาและความสามารถเรียนรู้ของผู้เรียน ฯลฯ โดยใช้ทรัพยากรที่จำกัดอย่างคุ้มค่า/เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อเกิดผลแก่ผู้เรียนตามจุดมุ่งหมาย ตามความต้องการของท้องถิ่นและประเทศชาติ

กรอบในการศึกษาการพัฒนารูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม จำเป็นต้องคำนึงถึง ๖ องค์ประกอบหลัก อันเป็นกรอบในการศึกษาตลอดจนการจัดทำโครงการวิจัยนี้ ได้แก่ องค์ประกอบด้านบริบทชุมชน กระแสโลกาภิวัตน์ กระบวนทัศน์จัดการศึกษาสมัยใหม่ กระบวนจัดการเรียนการสอน ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนและตัวแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

แนวทางในการพัฒนารูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม พบว่า มีหลายปัจจัยเข้ามาเกี่ยวข้อง มิได้มีเพียงปัจจัยด้านการสอนในชั้นเรียนเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวกับการบริหารจัดการของสถานศึกษาที่มีบทบาทค่อนข้างมาก รวมถึงปัจจัยภายนอก

^{๔๖} จารุกัณฑ์ ธีรภัทรและคณะ , การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนด้วยโครงการสวคมนตรีหมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะของกระทรวงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, การปฏิบัติงานวิจัยของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม, ๒๕๕๕, หน้า ๔๘-๕๑.

สถานศึกษาที่ต้องมีส่วนเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนา รูปแบบการสอนคุณธรรมจริยธรรมได้อย่างเกิดผลทั้งในแนวทางระดับสถานศึกษา แนวทางระดับ เขตพื้นที่การศึกษา แนวทางระดับกระทรวงศึกษาธิการ และแนวทางระดับรัฐ

สุภาพร สุขสวัสดิ์ ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนสตรีนันทบุรี ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนสตรีนันทบุรีและทราบแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนสตรี นันทบุรีผลการวิจัย พบว่า

๑. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนสตรีนันทบุรี ตามความเห็นของผู้บริหาร ครู คณะกรรมการนักเรียนและคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากทุกด้าน

๒. แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนันทบุรี จำแนกราย ด้าน ดังนี้

๑) ด้านการกำหนดนโยบายการพัฒนา ควรมีการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความ ต้องการในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ปรับวิสัยทัศน์ พันธกิจ กำหนดนโยบาย วางแผนการ ดำเนินงาน รายงานผลต่อผู้บริหารโรงเรียน

๒) ด้านการเรียนการสอน การสอนควรสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในทุกรายวิชา มีการวัดผลด้านคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กับเนื้อหาสาระการเรียนการสอน ครูเป็นกลไกสำคัญในการ อบรมขัดเกลาให้นักเรียน

๓) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน จัดที่ประดิษฐานพลับพลาสัญลักษณ์ของ โรงเรียนให้เหมาะสม ปลูกไม้ดอกประจำโรงเรียนและต้นไม้ใหญ่ให้ร่มรื่น จัดภูมิทัศน์ให้เหมาะสม เป็นแหล่งเรียนรู้ พัฒนาสิ่งแวดล้อมให้สะอาด มีระบบสุขภาพที่ดีจากการมีส่วนร่วมของนักเรียน

๔) ด้านการปฏิบัติเป็นแบบอย่างของครูและบุคลากรในโรงเรียน ผู้บริหาร ครูและ บุคลากรควรเป็นแบบอย่างของความศรัทธา ความเคารพนับถือและรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน มีความสุภาพ รู้จักควบคุมอารมณ์ มีความรักและปรารถนาดีต่อศิษย์

๕) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ต้องส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการทำความดีด้วย ตนเอง มีกิจกรรมสร้างแรงบันดาลใจในการทำความดีและส่งเสริมความสามัคคี

^{๔๓} นลินี ทวีสินและคณะ, รายงานวิจัย เรื่อง รูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนา ผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม, ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริหารและพัฒนา องค์ความรู้, ๒๕๔๘, หน้า ๒๖-๔๖.

๖) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ผู้ปกครองต้องเป็นแบบอย่างที่ดี โรงเรียนควรจัดทำคู่มือการอบรมคุณธรรมจริยธรรมให้มอบให้ผู้ปกครอง จัดสัปดาห์การเยี่ยมบ้านนักเรียน ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน รับทราบพฤติกรรม อบรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน

๗) ด้านการประเมินผลเพื่อการพัฒนา ควรแต่งตั้งผู้รับผิดชอบโครงการกำกับ ติดตาม ประเมินผลการพัฒนามีการประกาศเกียรติคุณนักเรียนที่มีคุณงามความดี เป็นระยะอย่างต่อเนื่อง และวางแผนการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้มีประสิทธิภาพ^{๔๘}

คุณเดือน พันธุนาวิณ ได้สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมในประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อนำไปสู่การสร้างมรดกวิถิต่างความรู้ด้านจริยธรรมที่สามารถชี้การวางนโยบายและการจัดการเพื่อนำไปสู่การสร้างมรดกวิถิต่างความรู้ด้านจริยธรรม ที่สามารถชี้การวางนโยบายและการจัดการพัฒนาประชาชนไทยได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการและมีประสิทธิผลสูง โดยได้คัดเลือกเฉพาะผลงานวิจัยชั้นสูงมีวิธีการวัดและการวิจัยที่น่าเชื่อถือที่สามารถนำไปสู่การแสดงผลและ/หรือสามารถพิสูจน์ความเป็นสาเหตุและผลที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม โดยสามารถค้นงานวิชาการชื่อที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมได้มากกว่า ๗๐๐ เรื่อง ซึ่งเมื่อตรวจสอบแล้วพบว่าเป็นรายงานการวิจัยประมาณ ๖๐๐ เรื่อง แต่มีเพียง ๑๕๐ เรื่อง ซึ่งประกอบด้วยรายงานวิจัยไทย ๒๓๐ เรื่อง และรายงานวิจัยต่างประเทศ จำนวน ๑๒๐ เรื่อง ที่ผ่านการคัดเลือกตามเกณฑ์ระดับสากลที่ประมวลไว้ และได้ใช้ในการสังเคราะห์ในรายงานนี้ โดยเป็นงานวิจัยความสัมพันธ์เปรียบเทียบและกึ่งเปรียบเทียบรวม ๓๐๐ เรื่อง และเป็นงานวิจัยเชิงทดลองและกึ่งทดลอง ๕๐ เรื่อง แล้วสรุปผลด้านสาเหตุของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่างๆ โดยใช้กรอบความคิดตามรูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism model) เป็นพื้นฐาน

หนังสือเล่มนี้ประกอบด้วย ๖ บท ซึ่งบทแรก จะกล่าวถึงทฤษฎีสำคัญที่เกี่ยวกับจริยธรรม ซึ่งเป็นทฤษฎีทั้งในประเทศและทฤษฎีจากต่างประเทศ บทที่สอง เป็นการประมวลผลการวิจัยที่เกี่ยวกับปัจจัยเชิงเหตุของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในเยาวชน บทที่สาม เป็นบทของการประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับผลวิจัยด้านคุณธรรมจริยธรรมในวัยผู้ใหญ่ บทที่สี่ เป็นบทที่เน้นเกี่ยวกับการนับถือศาสนา ใน ๓ ลักษณะ บทที่ห้า เป็นบทที่ได้ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับหัวข้อ

^{๔๘} สุภาพร สุขสวัสดิ์, “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีรัตนบุรี”, รายงานการศึกษาอิสระปริญญาการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๒), หน้า ๗๗-๑๖๕.

พิเศษทางด้านคุณธรรมจริยธรรมและบทที่หก เป็นบทที่สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการประมวลผลการวิจัยจากบทที่ ๒ ถึง บทที่ ๕

คณะนักวิจัย คณะครุศาสตร์ ได้ศึกษา “การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยผ่านกระบวนการเรียนการสอนธรรมศึกษา ชั้นตรี-โท-เอกในสถานศึกษา” การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนธรรมศึกษาในสถานศึกษาเป็นการวิจัยคุณภาพกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมของผู้เรียนและการนำหลักธรรมมาใช้ในการพัฒนาตนเองให้มีความรับผิดชอบในการทำงานจนสำเร็จตามมอบหมายและตามเป้าหมาย พบว่า การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนจากการเรียนการสอนธรรมศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีนโยบายจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรธรรมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนในด้านความรู้ในหลักธรรม การแต่งกระทุ์ธรรม พุทธประวัติและศาสนพิธี เพื่อให้เกิดคุณธรรมจริยธรรมเพิ่มขึ้นในผู้เรียน ทั้งความรู้ในพระพุทธศาสนา หลักธรรม ศาสนพิธี ความประพฤตินี้มีต่อครู พ่อแม่ เพื่อนและการเรียน การทำงานของผู้เรียนที่ผ่านการเรียนรู้ธรรมศึกษาจะมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น แม้จะมีความจำในรายละเอียดไม่ชัดเจนครบถ้วน แต่สามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ดีเป็นที่พอใจของครูและพ่อแม่ ผู้เรียนมีความประพฤติดีขึ้น ขยันเรียน ขยันทำการบ้านมากขึ้น ทำงาน ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน ได้ดี แม้ระยะเวลาในการเรียนรู้ตามหลักสูตรธรรมศึกษาจะน้อยและครูพระสอนจะใช้วิธีบรรยายและใช้สื่อกิจกรรมการสอนน้อย แต่ผู้เรียนได้รู้ธรรมและมีความรู้ด้านพุทธศาสนาได้เหมาะสมมากขึ้น สถานศึกษาบางแห่งมีการจัดกิจกรรมและ โครงการทางด้านคุณธรรมจริยธรรมเพิ่มเติมจนเห็นการเปลี่ยนแปลงความประพฤติที่ดีขึ้นและสถานศึกษาบางแห่งมีการอบรมเพื่อขัดเกลาผู้เรียนที่มีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ด้วยการช่วยกันอบรมและเข้าค่ายอบรมขัดเกลาเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องจนผู้เรียนเกิดสำนึกและไม่กล้าทำผิดด้วยความเต็มใจ^{๔๖}

เสาวณี ใหม่ด้วง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาจริยธรรมในการดำเนินชีวิตของพนักงานส่วนตำบล อำเภอเข็ญใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาจริยธรรมในการดำเนินชีวิตของพนักงานส่วนตำบลทั้ง ๔ ประเด็น ได้แก่ กาย วาจา ใจและสติปัญญา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและพบว่า พนักงานส่วนตำบลต้องการให้องค์กรปกครอง

^{๔๖} ดวงเดือน พันธุมนาวิน, “รายงานการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมในประเทศไทยและต่างประเทศ”, ทฤษฎีคุณธรรมจากศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์กรมหาชน), ๒๕๕๐, หน้า ๒๗๐-๒๘๘.

^{๔๗} คณะนักวิจัย คณะครุศาสตร์, “การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยผ่านกระบวนการเรียนการสอนธรรมศึกษาชั้นตรี-โท-เอก ในสถานศึกษา”, โครงการวิจัย, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๖.

ส่วนท้องถิ่น จัดทำโครงการฝึกปฏิบัติธรรมให้กับพนักงานส่วนตำบลที่ได้รับการบรรจุใหม่ เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการยึดเหนี่ยวจิตใจในการปฏิบัติหน้าที่ ด้วยความเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ผู้ที่มาติดต่อราชการด้วยความสบายใจทั้งผู้ให้บริการและผู้รับบริการ นอกจากนี้พนักงานส่วนตำบลมีความสนใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักธรรมในรูปแบบต่างๆ เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาจริยธรรมในการดำเนินชีวิตให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตนเอง สังคม ประเทศชาติให้เกิดความคุ้มค่า ตลอดจนให้เกิดความรัก ความเมตตา กรุณาต่อสัตว์โลกอีกด้วย^{๕๑}

ชูพงศ์ สุจริตน์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “จริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี” ผลการศึกษาพบว่า ๑) จริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ใน ๕ ด้าน คือ ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละและความอดทนโดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับสูง ๒) ผลการเปรียบเทียบจริยธรรมของนักเรียนจำแนกตามเพศ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) และ ๓) ผลการเปรียบเทียบจริยธรรมของนักเรียนจำแนกตามระดับชั้นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้านความรับผิดชอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$)^{๕๒}

ดวงสุดา พินนอก ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษาสาขาการศึกษา ชั้นปีที่ ๑” ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมนักศึกษามีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้าน แต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน เมื่อพิจารณา ด้านความรับผิดชอบ พฤติกรรมเชิงบวก ได้แก่ ฉันตั้งใจทำงานอย่างสม่ำเสมอ ฉันเดินทางมาเรียนแต่เช้าและเข้าเรียนให้ทันเวลา และฉันทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ พฤติกรรมทางลบ ได้แก่ ในการทำงานทุกครั้ง ครุ้มมักจะบอกฉันว่างานนี้ยังไม่เรียบร้อยเลย อาจารย์นัดส่งงาน ฉันมักจะขอเลื่อนระยะเวลาออกไปเรื่อยๆ และฉันมักเอางานรายวิชาอื่นหรืออ่านหนังสือเตรียมสอบในขณะที่อาจารย์กำลังสอน ด้านความซื่อสัตย์ มีพฤติกรรมเชิงบวก ได้แก่ ฉันไม่ชอบเลียนแบบคนอื่น ๆ เพราะสิ่งที่ฉันทำเป็นที่ยอมรับว่าดีอยู่แล้ว เมื่อเพื่อนชักชวนให้กระทำในสิ่งที่ไม่ดีฉันปฏิเสธทุกครั้ง

^{๕๑} เสาวณี ใหม่ดั่ง, “การพัฒนาจริยธรรมในการดำเนินชีวิตของพนักงานส่วนตำบล อำเภอเข็ญใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช”, สารนิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๗๖.

^{๕๒} ชูพงศ์ สุจริตน์, “ศึกษาจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี”, สารนิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๖), หน้า ๑๔๐.

และในขณะที่สอบถึงแม้ไม่มีอาจารย์คุมสอบฉันก็ไม่ลอกข้อสอบเพื่อ พุทธิกรรมเชิงลบ ได้แก่ ฉันผิคนัดกับเพื่อนเป็นประจำ เวลาที่ฉันขาดเรียนจะบอกกับเพื่อนเสมอว่าฉันไม่สบาย และฉันบอกกับแม่ว่าจะเอาเงินไปซื้อของใช้แต่ฉันกับเขาไปเที่ยว ด้านการรักษาระเบียบวินัย มีพุทธิกรรมเชิงบวกได้แก่ ฉันดูแลรักษาเครื่องใช้ให้สะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อยอยู่เสมอ ฉันเข้าร่วมกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยกำหนดทุกครั้ง และฉันชอบแต่งกายสะอาดเรียบร้อยมาเรียนสม่ำเสมอ พุทธิกรรมเชิงลบ ได้แก่ ฉันมีความรู้สึกที่ฉันสามารถทำอะไรได้เหนือกว่าคนอื่น ๆ เมื่อใครทำให้ฉันไม่พอใจ ฉันจะแสดงอาการโกรธให้เขารู้ทันทีและฉันจะเสียดนเองทุกครั้งไม่ว่างานนั้นฉันจะทำได้หรือไม่^{๕๓}

ทัศนีย์ สิทธิสุวรรณ ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาชุดการฝึกอบรมธรรมะตามแนวคิดทางการศึกษาของท่านพุทธทาสเพื่อการพัฒนาสังคม” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาสังคมเน้นการใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการจัดการศึกษาเพื่อให้ทุกคนรู้จักชีวิตและการแก้ปัญหาชีวิตการจัดการศึกษาเป็นการศึกษาที่เข้าถึงบรมธรรมคือธรรมอันสูงสุดที่มนุษย์ควรศึกษาและปฏิบัติให้สมบูรณ์ต่อสิ่งต่าง ๆ รอบข้างอย่างถูกต้อง โดยอาศัยปัญญา ศิล สมาธิ เพื่อความอยู่รอดทางจิตวิญญาณและให้เยาวชนรู้จักผู้ที่ให้แสงสว่างแก่ชีวิต โดยประพฤติตนเป็นคนกตัญญูในสถานะทั้ง ๕ คือ เป็นบุตรที่ดี เป็นศิษย์ที่ดี เป็นเพื่อนที่ดี เป็นพลเมืองที่ดีและเป็นสาวกที่ดี^{๕๔}

สุชน ปานเกลียว ได้ศึกษา “รูปแบบการพัฒนาพุทธิกรรมของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนชานุกิจพิทยาคม จังหวัดชัยนาท” ผลการวิจัยพบว่า หลังจากการใช้กิจกรรมเสริมแล้วนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงเชิงจริยธรรมดีขึ้น ด้านที่เปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือด้านความมีจิตสำนึกในความเป็นคนไทย รองลงมา คือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านการรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ด้านการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ด้านการเห็นคุณค่าในศิลปวัฒนธรรมไทย ด้านความเสียสละ ด้านการรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านการรู้จักการแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี ด้านการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความอ่อนน้อมถ่อมตน ด้านความประหยัดและอดออมและด้านการประพฤติปฏิบัติตามหลักศีลธรรมตามลำดับ ส่วนด้านที่มีการเปลี่ยนแปลงพุทธิกรรมน้อยที่สุด คือ ด้านยาเสพติดให้โทษ ซึ่งพบว่ามี

^{๕๓} ดวงสุดา พินนอก, “การศึกษาพุทธิกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษาสาขาการศึกษา ชั้นปีที่ ๑”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๘), หน้า ๕๖-๖๒.

^{๕๔} ทัศนีย์ สิทธิสุวรรณ, “การพัฒนาชุดการฝึกอบรมธรรมะตามแนวคิดทางการศึกษาของท่านพุทธทาสเพื่อการพัฒนาสังคม”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, ๒๕๔๕), หน้า ๑๕๖-๑๖๕.

ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^{๕๕}

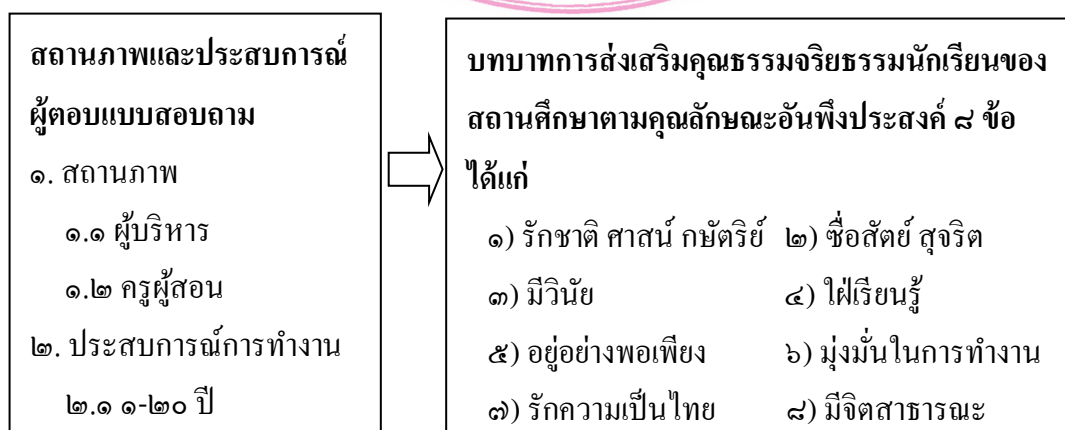
จากวิจัยที่กล่าวถึงข้างต้นจะเห็นว่า มีนักวิชาการ นักการศึกษาเห็นความสำคัญและทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปลูกฝังและการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน รวมถึงมีหน่วยงานหลายหน่วยงานที่ให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานปลูกฝังและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน รวมถึงหน่วยงานที่ใกล้ชิดตัวเด็กและเยาวชน อย่างเช่น สถานศึกษา ซึ่งการดำเนินงานของสถานศึกษาในการปลูกฝังและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนจะสัมฤทธิ์ผลมากน้อยเพียงใด จึงเป็นปัจจัยที่ควรจะศึกษาบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในสถานศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดจากการศึกษา ทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำเสนอสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อศึกษาถึงบทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดที่มุ่งศึกษา บทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ได้ศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้กำหนดกรอบแนวคิดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ได้กำหนดบทบาทการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนของสถานศึกษามีองค์ประกอบ ๘ ด้าน ดังแสดงด้วยกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

^{๕๕} สุชน ปานเกลียว, “รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนชนานุกิจพิทยาคม จังหวัดชัยนาท”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๔๗), หน้า ๘๐-๘๖.

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาบทบาทของสถานศึกษาในการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑

- ๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๕ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๖ การแปลผล

๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็น โรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ จำนวน ๑๖๓ โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ๑๗๗ คน ครู ๑,๖๒๕ คน (กลุ่มงานวางแผนอัตรากำลัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ , ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๕)^๑

๒. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ จำนวน ๔๓๗ คน จำแนกเป็น

๑) ผู้บริหาร โรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ จำนวน ๑๒๒ คน และจำแนกตามกลุ่มสถานศึกษา

๒) ข้าราชการครูโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ จำนวน ๓๑๕ คน และจำแนกตามกลุ่มสถานศึกษา

^๑ กลุ่มงานวางแผนอัตรากำลัง, แผนปฏิบัติการปีงบประมาณ ๒๕๕๕, (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑, ๒๕๕๕), หน้า ๓.

การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนของประชากรด้วยวิธีจับสลากไม่ใส่คืน โดยจำแนกออกเป็นกลุ่มสถานศึกษา เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีการกระจายในทุกกลุ่มสถานศึกษาและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (K.V.Krejcie and D.W.Morgan อ้างในบุญชม ศรีสะอาด)^๒ ได้ผู้บริหาร โรงเรียน จำนวน ๑๒๒ คนและครูผู้สอนจากโรงเรียน ๑๖๓ โรงเรียน จำนวน ๓๑๕ คน ดังตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามกลุ่มสถานศึกษา

กลุ่มสถานศึกษา	จำนวน		จำนวนผู้บริหาร		จำนวนครู	
	โรงเรียน	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	
๑. ท่าพระคอนหัน	๑๔	๑๕	๑๐	๑๓๑	๒๕	
๒. บ้านหว้าดอนช้าง	๑๐	๑๐	๗	๖๒	๑๒	
๓. บ้านท่อม-แดงใหญ่	๑๐	๑๒	๘	๑๐๓	๒๐	
๔. สาระถี	๑๑	๑๒	๘	๕๕	๑๘	
๕. บ้านค้อ	๕	๑๐	๗	๘๓	๑๖	
๖. สีลา	๑๐	๑๐	๗	๗๖	๑๕	
๗. บึงเนียม	๑๑	๑๑	๘	๑๑๖	๒๒	
๘. โคนสี-หนองตุม	๑๒	๑๒	๘	๕๓	๑๘	
๙. เมืองเก่า-บ้านเป็ด	๕	๕	๖	๘๕	๑๖	
๑๐. อนุบาลขอนแก่น	๑	๕	๓	๑๔๑	๒๗	
๑๑. สนมบดิน	๑	๕	๓	๑๑๕	๒๒	
๑๒. สำราญโนนท่อน	๑๒	๑๒	๘	๘๘	๑๗	
๑๓. คำหัวช้างโนนตุนป่ามะนาว	๑๒	๑๒	๘	๑๑๓	๒๒	
๑๔. บ้านฝางหนองบัวโนนฆ้อง	๑๔	๑๔	๑๐	๖๗	๑๓	
๑๕. โคกงามป่าหวาย	๘	๕	๖	๑๑๑	๒๑	
๑๖. พระยืน ขามป้อม	๑๐	๑๐	๗	๘๒	๑๖	
๑๗. บ้านโต้นหนองแวงพระบุ	๕	๕	๖	๖๘	๑๓	
รวม	๑๖๓	๑๗๗	๑๒๒	๑๖๒๕	๓๑๕	

ที่มา : กลุ่มงานวางแผนอัตรากำลัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑, มิถุนายน ๒๕๕๕

^๒ บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๕)

๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๑. การสร้างเครื่องมือ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๑) ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา จากเอกสาร บทความ ผลงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง

๒) กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา

๓) สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแบบสอบถาม ให้คำแนะนำและปรับปรุงแก้ไข

๔) ปรับปรุงเครื่องมือตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

๕) นำเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาที่ปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในด้านความตรงของเนื้อหา (Content Validity) รวมทั้งภาษาที่ใช้ให้เหมาะสม ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง ๐.๘๘

๖) นำเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารและคณาจารย์โรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้เลือกศึกษา จำนวน ๓๐ ชุด จากสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของเครื่องมือ ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงเท่ากับ ๐.๘๓

๗) ปรับปรุงเครื่องมือให้สมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษา

๒. ลักษณะเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) จำนวน ๑ ชุด มี ๓ ตอน มีลักษณะ ดังนี้

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ได้แก่ ขนาดของโรงเรียน ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานและตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามสภาพการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ตามองค์ประกอบที่กำหนด เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีวัดของลิเคิร์ต (Likert อ้างใน บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์)^๓ มี ๕ ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด

^๓ บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์, การทดสอบอิงมาตรฐาน : แนวคิดและวิธีการ, (กรุงเทพมหานคร : O.S.PRINTING HOUDE, ๒๕๒๗), หน้า ๘๐.

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ตามองค์ประกอบที่กำหนด เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีวัดของลิเคิร์ท (Likert) มี ๕ ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะ เป็นคำถามปลายเปิด

๑. คุณภาพของเครื่องมือ

เมื่อเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ผู้ศึกษานำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารและคณาครู โรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐ ชุด นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์หาค่าความเที่ยง (Reliability)

๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ในระหว่างวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ ถึงวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๕๖ โดยผู้ศึกษาดำเนินการ ดังนี้

๑) บันทึกเสนอศูนย์บัณฑิตศึกษาเพื่อขอหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑

๒) ดำเนินการแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง

๓) เก็บรวบรวมแบบสอบถาม โดยผู้ศึกษาไปรับเองตามโรงเรียนและบางส่วนได้ประสานกับทางโรงเรียนให้ส่งมาที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ แล้วผู้ศึกษามาขอรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง

๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ตามขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัยดังต่อไปนี้

๑) สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

๒) สภาพการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

๓) บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

๔) ข้อเสนอแนะ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยวิธีการเชิงพรรณนาวิเคราะห์

๓.๕ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๑. สถิติที่ใช้หาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย โดยใช้

๑) ค่าความสอดคล้อง (IOC : Index of Consistency) ของแบบสอบถาม การหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence Index : IOC) ตามหลักเกณฑ์ดังนี้

๑	หมายถึงเห็นด้วย	เป็นข้อนำไปใช้ได้จริง
๐	หมายถึงไม่แน่ใจ	เป็นข้อที่ต้องปรับปรุงแก้ไขหรือตัดออก
-๑	หมายถึงไม่เห็นด้วย	เป็นข้อที่นำไปใช้ไม่ได้ ควรตัดออก หรือปรับปรุงแก้ไขใหม่

๒) ค่าความเชื่อมั่น (∞ -Alpha Coefficient) ของแบบสอบถาม การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach ๑๙๕๑)

๒. สถิติพื้นฐาน

๑) ความถี่ (Frequency)

๒) ความร้อยละ (Percentage)

๓) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)

๔) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

๓. สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

ใช้ t-test แบบ Independent samples เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ๒ ค่าในการวิเคราะห์ข้อมูล เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อบทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านตำแหน่งและประสบการณ์การทำงาน ด้วยสถิติการทดสอบค่า t

๓.๖ การแปลผลข้อมูล

๑. การสร้างเกณฑ์ในการให้คะแนน

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้สเกลของลิเคิร์ต (Likert) เป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scale) ได้จากการวิเคราะห์รายข้อ โดยมีทั้งหมด ๕ ระดับและมีระดับคะแนน ดังนี้

๕	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
๔	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
๓	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
๒	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
๑	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

๒. การแปลความหมายของข้อมูล ในการแปลผลค่าเฉลี่ยที่ใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ๕ ระดับ มีเกณฑ์ในการแปลผลข้อมูลจากค่าเฉลี่ย มีดังนี้^๔

ด้านสภาพการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมใน โรงเรียน

ค่าเฉลี่ย ๔.๕๑-๕.๐๐	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย ๓.๕๑-๔.๕๐	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย ๒.๕๑-๓.๕๐	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย ๑.๕๑-๒.๕๐	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐-๑.๕๐	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ด้านบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา

ค่าเฉลี่ย ๔.๕๑-๕.๐๐	หมายถึง	มีความคิดเห็นต่อบทบาทอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย ๓.๕๑-๔.๕๐	หมายถึง	มีความคิดเห็นต่อบทบาทอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย ๒.๕๑-๓.๕๐	หมายถึง	มีความคิดเห็นต่อบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย ๑.๕๑-๒.๕๐	หมายถึง	มีความคิดเห็นต่อบทบาทอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐-๑.๕๐	หมายถึง	มีความคิดเห็นต่อบทบาทอยู่ในระดับน้อยที่สุด

^๔ บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น . ๒๕๔๕)

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ ๔ นี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้มาจำนวน ๔๓๗ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อคำนวณหาค่าสถิติ ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

๔.๑ สัญลักษณ์ที่ใช้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

๔.๒ ขั้นตอนนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

๔.๑ สัญลักษณ์ที่ใช้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

N แทน จำนวนประชากรทั้งหมด

$\bar{X}$ แทน ค่าคะแนนเฉลี่ย

S.D. แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

๔.๒ ขั้นตอนนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ ๑ เป็นผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกเป็นสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม ตำแหน่งและประสบการณ์ทำงานของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ส่งผลต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑

ตอนที่ ๒ เป็นผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารและครูในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ แบ่งออกเป็น ๘ ด้าน คือ

๑. ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

๒. ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต

๓. ด้านการมีวินัย
๔. ด้านการใฝ่รู้ใฝ่เรียน
๕. ด้านอยู่อย่างพอเพียง
๖. ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน
๗. ด้านรักความเป็นไทย
๘. ด้านมีจิตสาธารณะ

ตอนที่ ๓ เป็นผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ และแนวทางในการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค พร้อมทั้งข้อเสนอแนะในการดำเนินกิจกรรมทั้ง ๘ ด้าน คือ

๑. ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
๒. ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต
๓. ด้านการมีวินัย
๔. ด้านการใฝ่รู้ใฝ่เรียน
๕. ด้านอยู่อย่างพอเพียง
๖. ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน
๗. ด้านรักความเป็นไทย
๘. ด้านมีจิตสาธารณะ

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ ๑ เป็นผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกเป็นสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม ตำแหน่งและประสบการณ์ทำงานของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ส่งผลต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ แสดงไว้ในตารางที่ ๒

ตารางที่ ๒ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม ตำแหน่งและประสบการณ์ทำงานของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพ	จำนวน (n = ๔๑๗)	ร้อยละ
๑. สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม		
๑.๑ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา	๑๒๒	๒๙.๕๒
๑.๒ ครูผู้สอนโรงเรียนประถมศึกษา	๓๑๕	๗๕.๐๘
๒. ประสบการณ์ของผู้ตอบแบบสอบถาม		
๒.๑ ๑ - ๒๐ ปี	๑๗๑	๓๙.๑๓
๒.๒ ๒๑ ปีขึ้นไป	๒๔๖	๕๙.๘๗

จากตารางที่ ๒ แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครูผู้สอนโรงเรียนประถมศึกษา ร้อยละ ๗๕.๐๘ และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า ๒๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๘๗

ตอนที่ ๒ เป็นผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารและครูในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ แบ่งออกเป็น ๘ ด้าน คือ ๑) ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ๒) ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต ๓) ด้านการมีวินัย ๔) ด้านการใฝ่รู้ใฝ่เรียน ๕) ด้านอยู่อย่างพอเพียง ๖) ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน ๗) ด้านรักความเป็นไทย ๘) ด้านมีจิตสาธารณะ แสดงไว้ในตารางที่ ๓-๑๑

ตารางที่ ๓ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ โดยภาพรวม

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์	๔.๗๕	๐.๕๒	มากที่สุด
๒. ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต	๔.๘๐	๐.๔๘	มากที่สุด
๓. ด้านการมีวินัย	๔.๖๖	๐.๖๕	มากที่สุด
๔. ด้านการใฝ่รู้ใฝ่เรียน	๔.๖๘	๐.๖๑	มากที่สุด
๕. ด้านอยู่อย่างพอเพียง	๔.๖๓	๐.๖๕	มากที่สุด
๖. ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน	๔.๕๓	๐.๗๓	มากที่สุด
๗. ด้านรักความเป็นไทย	๔.๔๒	๐.๗๕	มาก
๘. ด้านมีจิตสาธารณะ	๔.๔๖	๐.๘๔	มาก
รวม	๔.๐๒	๐.๖๐	มาก

จากตารางที่ ๓ แสดงว่าบทบาทของผู้บริหารและครูในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ในภาพรวมมีการปฏิบัติระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๒, S.D. = ๐.๖๐$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับแรก ได้แก่ ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ และด้านการใฝ่รู้ใฝ่เรียน ($\bar{X} = ๔.๘๐, ๔.๗๕$ และ ๔.๖๘) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานในการปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้บริหาร
สถานศึกษาและครูในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ด้านรักษา ศาสน์ กษัตริย์

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนในเรื่องการยืนตรง เคารพธงชาติ ร้องเพลงชาติ	๔.๗๕	๐.๕๐	มากที่สุด
๒. สนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่สร้างความ สามัคคี ประลองกองที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชนและ สังคม	๔.๗๔	๐.๖๑	มากที่สุด
๓. ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม และปฏิบัติตนตาม หลักของศาสนาที่ตนนับถือ	๔.๘๒	๐.๔๕	มากที่สุด
๔. จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้แสดงออกซึ่งความจงรักภักดี ต่อสถาบันพระมหากษัตริย์	๔.๗๓	๐.๖๓	มากที่สุด
๕. ส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงออกซึ่งความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ หลากหลายรูปแบบอย่างชัดเจน	๔.๕๒	๐.๓๗	มากที่สุด
รวม	๔.๗๕	๐.๕๒	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔ แสดงว่า ในการปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและ
ครูในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ขอนแก่น เขต ๑ ด้านรักษา ศาสน์ กษัตริย์ ในภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด ($\bar{X} =$
 ๔.๗๕ , S.D. = ๐.๕๒) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย ๓
อันดับแรก ได้แก่ ส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงออกซึ่งความรักชาติ ศาสน์กษัตริย์ หลากหลาย
รูปแบบอย่างชัดเจน ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม และปฏิบัติตนตามหลักของศาสนาที่ตน
นับถือ และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนในเรื่องการยืนตรงเคารพธงชาติ ร้องเพลงชาติ

ตารางที่ ๕ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานในการปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้บริหาร
สถานศึกษาและครูในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ละเอียดและ เกรงกลัวต่อการกระทำผิด ต่อพ่อ แม่ ผู้ปกครอง และครู	๔.๘๒	๐.๔๖	มากที่สุด
๒. ส่งเสริมให้นักเรียน ไม่ถือเอาสิ่งของหรือนำเอางานของ ผู้อื่นมาเป็นของตนเอง	๔.๘๑	๐.๔๔	มากที่สุด
๓. ส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความซื่อตรง และทำตนให้แบบอย่างที่ดีแก่เพื่อนด้านความซื่อสัตย์และ จริงใจ	๔.๗๖	๐.๕๓	มากที่สุด
๔. สนับสนุนให้นักเรียนไม่หาประโยชน์ในทางที่ไม่ถูกต้อง	๔.๗๘	๐.๔๘	มากที่สุด
๕. สนับสนุนให้นักเรียนให้ข้อมูลที่ถูกต้อง และเป็นจริง	๔.๘๒	๐.๕๐	มากที่สุด
รวม	๔.๘๐	๐.๔๘	มากที่สุด

จากตารางที่ ๕ แสดงว่า ในการปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและ
ครูในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต ในภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๘๐$
, S.D. = ๐.๔๘) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับ
แรก ได้แก่ ส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด ต่อพ่อ
แม่ ผู้ปกครอง และครู ส่งเสริมให้นักเรียน ไม่ถือเอาสิ่งของหรือนำเอางานของผู้อื่นมาเป็นของ
ตนเอง และสนับสนุนให้นักเรียนให้ข้อมูลที่ถูกต้อง และเป็นจริง

ตารางที่ ๖ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานในการปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้บริหาร
สถานศึกษาและครูในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๑ ด้านการมีวินัย

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียนและสังคม	๔.๖๕	๐.๕๕	มากที่สุด
๒. ส่งเสริมให้นักเรียนไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น	๔.๖๘	๐.๖๕	มากที่สุด
๓. ส่งเสริมให้นักเรียนตรงต่อเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน	๔.๖๒	๐.๗๑	มากที่สุด
๔. ส่งเสริมให้นักเรียนทำงานตามที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ	๔.๖๓	๐.๗๐	มากที่สุด
๕. ส่งเสริม สนับสนุนให้นักเรียนมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบในการทำงาน	๔.๗๒	๐.๖๐	มากที่สุด
รวม	๔.๖๖	๐.๖๕	มากที่สุด

จากตารางที่ ๖ แสดงว่า ในการปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๑ ด้านการมีวินัย ในภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๖๖$, S.D. = ๐.๖๕) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับแรก ได้แก่ ส่งเสริม สนับสนุนให้นักเรียนมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบในการทำงาน ส่งเสริมให้นักเรียนไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น และส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียนและสังคม

ตารางที่ ๗ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานในการปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้บริหาร
สถานศึกษาและครูในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ด้านการใฝ่รู้ใฝ่เรียน

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ส่งเสริมให้นักเรียนมีความเพียรพยายามในการเรียนรู้	๔.๖๕	๐.๗๑	มากที่สุด
๒. สนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ	๔.๗๘	๐.๕๓	มากที่สุด
๓. ส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ สื่อ สิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ แหล่งเรียนรู้ทั้งภายใน และภายนอกโรงเรียน และเลือกใช้สื่อได้อย่างเหมาะสม	๔.๗๓	๐.๖๐	มากที่สุด
๔. ส่งเสริมให้นักเรียนมีการบันทึกความรู้ วิเคราะห์ ตรวจสอบ จากสิ่งที่เรียนรู้ สรุปรูปเป็นองค์ความรู้	๔.๖๒	๐.๖๑	มากที่สุด
๕. ส่งเสริมให้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้วยวิธีการต่าง ๆ และ นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	๔.๖๓	๐.๖๐	มากที่สุด
รวม	๔.๖๘	๐.๖๑	มากที่สุด

จากตารางที่ ๗ แสดงว่า ในการปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและ
ครูในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ขอนแก่น เขต ๑ ด้านการใฝ่รู้ใฝ่เรียน ในภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๖๘$,
S.D. = ๐.๖๑) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับแรก
ได้แก่ สนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้า
หาความรู้สื่อ สิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และ
เลือกใช้สื่อได้อย่างเหมาะสม และส่งเสริมให้นักเรียนมีความเพียรพยายามในการเรียนรู้

ตารางที่ ๘ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานในการปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้บริหาร
สถานศึกษาและครูในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ด้านอยู่อย่างพอเพียง

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ส่งเสริมให้ใช้ทรัพย์สินของตนเองและสิ่งของในโรงเรียน อย่างประหยัด คู้มค่าและเก็บรักษาดูแลอย่างดี	๔.๗๐	๐.๖๒	มากที่สุด
๒. ส่งเสริมให้นักเรียนใช้ทรัพยากรของส่วนรวม และใช้ อุปกรณ์การเรียนอย่างประหยัดและรู้คุณค่า	๔.๕๖	๐.๗๓	มากที่สุด
๓. ส่งเสริมให้นักเรียน ไม่เอาเปรียบผู้อื่นและไม่ทำให้ผู้อื่น เดือดร้อน พร้อมให้อภัยเมื่อผู้อื่นกระทำผิด	๔.๕๘	๐.๗๒	มากที่สุด
๔. ส่งเสริมให้นักเรียนใช้จ่ายอย่างประหยัดและมีการเก็บ ออมเงิน	๔.๗๑	๐.๖๓	มากที่สุด
๕. ส่งเสริมให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและ สภาพแวดล้อม ขอมรับและปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างมีความสุข	๔.๕๕	๐.๗๕	มากที่สุด
รวม	๔.๖๓	๐.๖๕	มากที่สุด

จากตารางที่ ๘ แสดงว่า ในการปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและ
ครูในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ด้านอยู่อย่างพอเพียง ในภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๖๓$,
S.D. = ๐.๖๕) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับแรก
ได้แก่ ส่งเสริมให้นักเรียนใช้จ่ายอย่างประหยัดและมีการเก็บออมเงิน ส่งเสริมให้ใช้ทรัพย์สินของ
ตนเองและสิ่งของในโรงเรียนอย่างประหยัด คู้มค่าและเก็บรักษาดูแลอย่างดี และส่งเสริมให้รู้เท่า
ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม ขอมรับและปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมี
ความสุข

ตารางที่ ๕ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานในการปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้บริหาร
สถานศึกษาและครูในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ส่งเสริมให้นักเรียนเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายสม่ำเสมอ	๔.๖๐	๐.๗๑	มากที่สุด
๒. ส่งเสริมให้นักเรียนตั้งใจและรับผิดชอบในการทำงานให้สำเร็จ	๔.๕๑	๐.๗๕	มากที่สุด
๓. ส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตน ทุ่มเทในการทำงาน อดทน ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน	๔.๕๗	๐.๗๔	มากที่สุด
๔. ส่งเสริมให้นักเรียนมีความพยายามแก้ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานให้สำเร็จ	๔.๓๕	๐.๘๖	มาก
๕. ส่งเสริมให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจและชื่นชมผลงานที่ทำสำเร็จ	๔.๕๕	๐.๗๔	มากที่สุด
รวม	๔.๕๓	๐.๗๗	มากที่สุด

จากตารางที่ ๕ แสดงว่า ในการปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน ในภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๓$, S.D. = ๐.๗๗) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับแรก ได้แก่ ส่งเสริมให้นักเรียนเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายสม่ำเสมอ ส่งเสริมให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจและชื่นชมผลงานที่ทำสำเร็จ และส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตน ทุ่มเทในการทำงาน อดทน ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน

ตารางที่ ๑๐ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานในการปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้บริหาร
สถานศึกษาและครูในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ด้านรักความเป็นไทย

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนในการแต่งกายแบบ ไทย ให้มีสัมมาคารวะ กตัญญูทักท้วงต่อผู้มีพระคุณ	๔.๔๖	๐.๗๖	มาก
๒. ส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ ประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทยกับชุมชน และสังคม	๔.๔๓	๐.๘๐	มาก
๓. ส่งเสริมให้นักเรียนใช้ภาษาไทยและเขียนเลขไทยในการ สื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม	๔.๕๒	๐.๗๒	มากที่สุด
๔. ส่งเสริม ชักชวน แนะนำ ให้ผู้อื่นเห็นคุณค่าของการใช้ ภาษาไทยที่ถูกต้อง	๔.๓๕	๐.๘๑	มาก
๕. ส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยด้วยความรู้สึก ภาคภูมิใจ	๔.๓๕	๐.๘๕	มาก
รวม	๔.๔๒	๐.๗๕	มาก

จากตารางที่ ๑๐ แสดงว่า ในการปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและ
ครูในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ด้านรักความเป็นไทย ในภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๔๒$, S.D.
= ๐.๗๕) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับแรก ได้แก่
ส่งเสริมให้นักเรียนใช้ภาษาไทยและเขียนเลขไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ปฏิบัติ
ตนเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนในการแต่งกายแบบไทย ให้มีสัมมาคารวะ กตัญญูทักท้วงต่อผู้มีพระคุณ
และส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทยกับ
ชุมชน และสังคม

ตารางที่ ๑๑ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานในการปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้บริหาร
สถานศึกษาและครูในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ด้านมีจิตสาธารณะ

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครู ทำงานด้วยความเต็มใจ	๔.๔๘	๐.๘๓	มาก
๒. ส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตอาสาช่วยทำงานให้ผู้อื่นด้วย กำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญาโดยไม่หวัง ผลตอบแทน	๔.๔๗	๐.๘๓	มาก
๓. ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักดูแล รักษาทรัพย์สินสมบัติและ สิ่งแวดล้อมของห้องเรียน โรงเรียน ชุมชน	๔.๔๗	๐.๘๒	มาก
๔. ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคมและ สาธารณประโยชน์ของโรงเรียน	๔.๕๐	๐.๘๒	มาก
๕. ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาหรือ ร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามของส่วนรวม ตามสถานการณ์ที่ เกิดขึ้นด้วยความกระตือรือร้น	๔.๓๖	๐.๘๘	มาก
รวม	๔.๔๖	๐.๘๔	มาก

จากตารางที่ ๑๑ แสดงว่า ในการปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและ
ครูในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ด้านมีจิตสาธารณะ ในภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$, S.D. =
0.84) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับแรก ได้แก่
ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของโรงเรียน ส่งเสริมให้
นักเรียนรู้จักช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูทำงานด้วยความเต็มใจ และส่งเสริมให้นักเรียนมีจิต
อาสาช่วยทำงานให้ผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญาโดยไม่หวังผลตอบแทน
ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักดูแล รักษาทรัพย์สินสมบัติและสิ่งแวดล้อมของห้องเรียน โรงเรียน ชุมชน

ตอนที่ ๓ เสนอผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในการ
ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ จำแนกตามตำแหน่ง ประสพการณ์ โดยการทดสอบค่า t ดังตารางที่ ๑๒ -๑๔

ตารางที่ ๑๒ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากอนแก่น เขต ๑ จำแนกตามตำแหน่ง

รายการ	ตำแหน่ง				t	Sig
	ผู้บริหาร สถานศึกษา (n=๑๒๒)		ครูผู้สอน (n=๓๑๕)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑. ด้านรักษาดี ศาสน์ กษัตริย์	๔.๖๖	๐.๖๔๒	๔.๘๔	๐.๔๔๑	๐.๘๓๐	.๒๐๑
๒. ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต	๔.๗๖	๐.๕๓๒	๔.๘๒	๐.๔๕๐	๐.๕๖๐	.๐๘๒
๓. ด้านการมีวินัย	๔.๔๕	๐.๗๕๕	๔.๗๔	๐.๕๔๕	๐.๕๔๐	.๒๕๔
๔. ด้านการใฝ่รู้ใฝ่เรียน	๔.๔๘	๐.๗๗๒	๔.๗๖	๐.๔๕๔	๑.๒๓๐	.๒๗๘
๕. ด้านอยู่อย่างพอเพียง	๔.๔๘	๐.๗๔๒	๔.๖๘	๐.๖๔๐	๑.๐๐๐	.๑๐๒
๖. ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน	๔.๕๓	๐.๗๕๔	๔.๕๓	๐.๗๖๗	๐.๐๓๐	.๐๑๓
๗. ด้านรักความเป็นไทย	๔.๒๘	๐.๘๒๕	๔.๔๘	๐.๗๖๕	๐.๕๒๐	.๐๖๔
๘. ด้านมีจิตสาธารณะ	๔.๒๔	๐.๕๐๕	๔.๕๔	๐.๗๘๕	๐.๕๘๐	.๑๒๔
รวม	๔.๔๕	๐.๗๔๘	๔.๖๗	๐.๖๑๑	๑.๘๘๐	.๑๓๗

จากตารางที่ ๑๒ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารและครูในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากอนแก่น เขต ๑ ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทุกด้าน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๑๓ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑
จำแนกตามประสบการณ์

รายการ	ประสบการณ์				T	Sig
	๑-๒๐ ปี		๒๑ ปีขึ้นไป			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑. ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์	๔.๘๑	๐.๓๖๓	๔.๘๔	๐.๔๔๑	๐.๒๘๕	.๐๐๑*
๒. ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต	๔.๘๐	๐.๓๔๐	๔.๘๒	๐.๔๕๐	๐.๒๒๕	.๐๐๑*
๓. ด้านการมีวินัย	๔.๗๕	๐.๓๖๕	๔.๗๔	๐.๕๔๕	๐.๑๕๓	.๐๐๑*
๔. ด้านการใฝ่รู้ใฝ่เรียน	๔.๗๖	๐.๓๕๒	๔.๗๖	๐.๔๕๔	๐.๒๑๐	.๐๐๑*
๕. ด้านอยู่อย่างพอเพียง	๔.๖๓	๐.๕๗๑	๔.๖๘	๐.๖๔๐	๐.๕๐๒	.๐๐๑*
๖. ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน	๔.๕๐	๐.๖๖๑	๔.๕๓	๐.๗๖๗	๐.๕๕๔	.๐๐๑*
๗. ด้านรักความเป็นไทย	๔.๓๔	๐.๘๔๒	๔.๔๘	๐.๗๖๕	๐.๕๑๕	.๐๐๑*
๘. ด้านมีจิตสาธารณะ	๔.๓๔	๐.๘๕๕	๔.๕๔	๐.๗๘๕	๑.๐๐๕	.๐๐๑*
รวม	๔.๖๑	๐.๕๔๕	๔.๖๗	๐.๖๑๑	๐.๔๘๗	.๐๐๑*

จากตารางที่ ๑๓ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารและครูในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทุกด้าน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๑๔ ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ จำแนกตามตำแหน่งและประสบการณ์

รายการ	ตำแหน่ง		ประสบการณ์		t	Sig
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑. ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์	๔.๗๕	๐.๕๔๒	๔.๘๓	๐.๔๐๒	๐.๕๐๓	.๐๐๑*
๒. ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต	๔.๗๕	๐.๔๕๑	๔.๘๑	๐.๓๕๕	๐.๔๓๖	.๐๐๑*
๓. ด้านการมีวินัย	๔.๖๐	๐.๖๗๒	๔.๗๕	๐.๔๕๗	๐.๕๘๔	.๐๐๑*
๔. ด้านการใฝ่รู้ใฝ่เรียน	๔.๖๒	๐.๖๓๓	๔.๗๖	๐.๔๒๓	๐.๕๖๒	.๐๐๑*
๕. ด้านอยู่อย่างพอเพียง	๔.๕๘	๐.๖๕๑	๔.๖๖	๐.๖๐๖	๐.๖๕๗	.๐๐๑*
๖. ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน	๔.๕๓	๐.๗๖๑	๔.๕๒	๐.๗๑๔	๐.๗๐๘	.๐๐๑*
๗. ด้านรักความเป็นไทย	๔.๓๘	๐.๗๕๗	๔.๔๑	๐.๘๐๔	๐.๘๓๖	.๐๐๑*
๘. ด้านมีจิตสาธารณะ	๔.๓๕	๐.๘๔๗	๔.๔๔	๐.๘๔๐	๐.๕๐๒	.๐๐๑*
รวม	๔.๕๘	๐.๖๘๐	๔.๖๔	๐.๕๘๐	๐.๖๔๕	.๐๐๑*

จากตารางที่ ๑๔ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีตำแหน่งหน้าที่และประสบการณ์ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารและครูในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีตำแหน่งและประสบการณ์ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทุกด้าน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตอนที่ ๔ เป็นผลการวิเคราะห์โดยวิธีการเชิงพรรณนาเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ และแนวทางในการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค พร้อมทั้งข้อเสนอแนะในการดำเนินกิจกรรมทั้ง ๘ ด้าน คือ ๑) ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ๒) ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต ๓) ด้านการมีวินัย ๔) ด้านการใฝ่รู้ใฝ่เรียน ๕) ด้านอยู่อย่างพอเพียง ๖) ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน ๗) ด้านรักความเป็นไทย ๘) ด้านมีจิตสาธารณะ ซึ่งควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนอย่างหลากหลายครอบคลุมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ทั้ง ๘ ด้าน ดังตารางที่ ๑๕

ตารางที่ ๑๕ กิจกรรมที่ควรจัดเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ จำแนกรายด้าน

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑	กิจกรรมที่ควรจัด	ความถี่	ร้อยละ
๑. ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์	-การเข้าแถวเคารพธงชาติ	๔๓๗	๑๐๐
	-การร่วมร้องเพลงชาติ	๔๓๖	๙๙.๗๗
	-วันแม่แห่งชาติ	๔๓๓	๙๙.๐๘
	-วันพ่อแห่งชาติ	๔๑๒	๙๔.๒๘
๒. ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต	-การอบรมคุณธรรมจริยธรรมในวันศุกร์ทุกสัปดาห์	๔๒๑	๙๖.๓๔
	-การอบรมหน้าเสาธง	๔๑๕	๙๕.๘๘
	-บันทึกความดี	๔๐๐	๙๑.๕๓
	-การสร้างความซื่อสัตย์	๓๕๐	๘๐.๐๕
	-การส่งคืนสิ่งของที่เก็บได้ที่ไม่ใช่ของตนเอง	๒๘๐	๖๔.๐๗
๓. ด้านการมีวินัย	-การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของโรงเรียน	๔๓๗	๑๐๐
	-การแต่งกายให้ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน	๔๒๕	๙๘.๑๗
	-การเดินแถวเข้าห้องเรียนหลังเคารพธงชาติ	๔๒๓	๙๖.๘๐
	-การเข้าแถวรับประทานอาหารกลางวัน	๔๑๒	๙๔.๒๘
	-การเข้าค่ายพักแรมลูกเสือ เนตรนารี	๓๑๒	๗๑.๔๐

ตารางที่ ๑๕ กิจกรรมที่ควรจัดเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ จำแนกรายด้าน (ต่อ)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑	กิจกรรมที่ควรจัด	ความถี่	ร้อยละ
๔. ด้านการใฝ่รู้ใฝ่เรียน	-การใช้ห้องสมุด	๔๓๒	๕๘.๘๖
	-การไปทัศนศึกษาและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ	๔๒๒	๕๖.๕๗
	-การศึกษานอกสถานที่	๓๕๕	๕๐.๓๕
	-การสืบค้นจากอินเทอร์เน็ต	๓๔๘	๓๖.๖๓
๕. ด้านอยู่อย่างพอเพียง	-การออมทรัพย์สำหรับนักเรียนทุกคน	๔๓๕	๕๕.๕๔
	-ธนาคารเหรียญบาท	๔๒๗	๕๓.๗๑
	-การใช้ทรัพยากรของโรงเรียนอย่าง ประหยัด	๔๑๗	๕๕.๔๒
	-การปิด-เปิดไฟ/พัดลมเมื่อออกจาก ห้องเรียน	๔๑๑	๕๔.๐๕
	-การอบรมหน้าเสาธง	๒๔๔	๕๖.๒๕
	-การรู้จักบริโภคใช้สอยปัจจัย ๔ อย่าง เหมาะสม	๒๓๓	๕๓.๓๒
	๖. ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน	-การทำความสะอาดบริเวณรับผิดชอบ	๔๓๗
-กิจกรรม ๕ ส ชั่วโมงสุดท้ายของ วันศุกร์		๔๓๔	๕๕.๓๑
๗. ด้านรักความเป็นไทย		-การแต่งกายชุดพื้นบ้านในวันศุกร์	๔๓๗
	-การร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา	๔๐๘	๕๓.๓๖
	-การแสดงออกถึงศิลปวัฒนธรรมไทย ด้วยการรำไทยในวันสำคัญ	๒๔๐	๕๔.๕๒
๘. ด้านมีจิตสาธารณะ	-การพัฒนาหมู่บ้านร่วมกับชุมชนใน วันสำคัญ	๔๓๗	๑๐๐
	-การอบรมหน้าเสาธง	๔๐๑	๕๕.๑๕
	-สมุดบันทึกความดี	๔๑๖	๕๑.๗๖

จากตารางที่ ๑๕ กิจกรรมที่สถานศึกษาควรจัดเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายอนแก่น เขต ๑ เมื่อพิจารณาภาพรวมจะพบว่ามีหลากหลายกิจกรรมแต่เมื่อพิจารณาคำร้อยละสูงสุดของแต่ละด้าน พบว่า ๑) ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ จะเป็นกิจกรรมการเข้าแถวเคารพธงชาติ (ร้อยละ ๑๐๐) ๒) ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต จะเป็นกิจกรรมการอบรมคุณธรรมจริยธรรมในวันศุกร์ทุกสัปดาห์ (ร้อยละ ๘๖.๓๔) ๓) ด้านการมีวินัย จะเป็นกิจกรรมการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของโรงเรียน (ร้อยละ ๑๐๐) ๔) ด้านการใฝ่รู้ใฝ่เรียน จะเป็นกิจกรรมการเข้าใช้ห้องสมุด (ร้อยละ ๕๘.๘๖) ๕) ด้านอยู่อย่างพอเพียง จะเป็นกิจกรรมการออมทรัพย์สำหรับนักเรียนทุกคน (ร้อยละ ๕๕.๕๕) ๖) ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน จะเป็นกิจกรรมการทำความสะอาดบริเวณรับผิดชอบ (ร้อยละ ๑๐๐) ๗) ด้านรักความเป็นไทย จะเป็นกิจกรรมการแต่งกายชุดพื้นบ้านในวันศุกร์ (ร้อยละ ๑๐๐) และ ๘) ด้านมีจิตสาธารณะ จะเป็นกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านร่วมกับชุมชนในวันสำคัญ (ร้อยละ ๑๐๐)

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่มุ่งศึกษาบทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ ๑) เพื่อศึกษาบทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน โรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ และ ๒) เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน โรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ จำนวน ๑๖๓ แห่ง จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน ๑๒๒ คนและข้าราชการครู จำนวน ๓๑๕ คน รวมทั้งสิ้น ๔๓๗ คน

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยตัวแปรต้น คือ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่งและประสบการณ์ทำงาน ตัวแปรตาม คือ บทบาทการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนของสถานศึกษาตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๘ ข้อ ได้แก่ ๑) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ๒) ซื่อสัตย์สุจริต ๓) มีวินัย ๔) ใฝ่เรียนรู้ ๕) อยู่อย่างพอเพียง ๖) มุ่งมั่นในการทำงาน ๗) รักความเป็นไทย ๘) มีจิตสาธารณะ

เครื่องมือที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ๑ ฉบับ แบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ ตอนที่ ๑ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน ตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๘ ข้อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุดและตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิด (open ended) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ค่าความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) ส่วนความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อบทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ใช้การทดสอบค่าที (t-test independent)

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการศึกษายุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษาและครู ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ได้ดังนี้

๕.๑.๑ บทบาทของผู้บริหารและครูในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑

บทบาทของผู้บริหารและครูในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๘ ข้อ ได้แก่ ๑) รักษา ศาสน์ กษัตริย์ ๒) ซื่อสัตย์ สุจริต ๓) มีวินัย ๔) ใฝ่เรียนรู้ ๕) อยู่อย่างพอเพียง ๖) มุ่งมั่นในการทำงาน ๗) รักความเป็นไทย ๘) มีจิตสาธารณะ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับ “มากที่สุด” เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

๑. ด้านรักษา ศาสน์ กษัตริย์ มีการส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงออกซึ่งความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ หลากหลายรูปแบบอย่างชัดเจน ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม และปฏิบัติตนตามหลักของศาสนาที่ตนนับถือ และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนในเรื่องการยืนตรงเคารพธงชาติ ร้องเพลงชาติ

๒. ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต มีการส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ละอาย และเกรงกลัวต่อการกระทำผิด ต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครู ส่งเสริมให้นักเรียน ไม่ถือเอาสิ่งของ หรือนำเอางานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง และสนับสนุนให้นักเรียนให้ข้อมูลที่ถูกต้อง และเป็นจริง

๓. ด้านการมีวินัย มีการส่งเสริม สนับสนุนให้นักเรียนมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบในการทำงาน ส่งเสริมให้นักเรียนไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น และส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตนตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียนและสังคม

๔. ด้านการใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีการสนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ส่งเสริมให้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้สื่อ สิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และเลือกใช้สื่อได้อย่างเหมาะสม และส่งเสริมให้นักเรียนมีความเพียรพยายามในการเรียนรู้

๕. ด้านอยู่อย่างพอเพียง มีการส่งเสริมให้นักเรียนใช้จ่ายอย่างประหยัดและมีการเก็บออมเงิน ส่งเสริมให้ใช้ทรัพย์สินของตนเองและสิ่งของในโรงเรียนอย่างประหยัด คู้มูลค่าและเก็บรักษาดูแลอย่างดี และส่งเสริมให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม ขอมรับและปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

๖. ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน มีการส่งเสริมให้นักเรียนเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายสม่ำเสมอ ส่งเสริมให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจและชื่นชมผลงานที่ทำสำเร็จ และส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตน ทุ่มเทในการทำงาน อดทน ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน

๗. ด้านรักความเป็นไทย มีการส่งเสริมให้นักเรียนใช้ภาษาไทยและเขียนเลขไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนในการแต่งกายแบบไทยให้มีสัมมาคารวะ กตัญญูกตเวทิต่อผู้มีพระคุณ และส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทยกับชุมชน และสังคม

๘. ด้านมีจิตสาธารณะ มีการส่งเสริมให้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของโรงเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูทำงานด้วยความเต็มใจ และส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตอาสาช่วยทำงานให้ผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญาโดยไม่หวังผลตอบแทน ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักดูแล รักษาทรัพย์สินสมบัติและสิ่งแวดล้อมของห้องเรียน โรงเรียน ชุมชน

๕.๑.๒ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับบทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ตามตำแหน่งหน้าที่และประสบการณ์ทำงาน

๑. กลุ่มตัวอย่างที่ตำแหน่งหน้าที่ต่างกัน ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับบทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทุกด้าน

๒. กลุ่มตัวอย่างที่ประสบการณ์ต่างกัน ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับบทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทุกด้าน

๓. กลุ่มตัวอย่างที่ตำแหน่งและประสบการณ์ต่างกัน ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับบทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีตำแหน่งและประสบการณ์ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทุกด้าน

๕.๑.๓ แนวทางการจัดกิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑

๑. ภาพรวมแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน

กิจกรรมที่สถานศึกษาควรจัดเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ เมื่อพิจารณาภาพรวมจะพบว่ามีหลากหลายกิจกรรมแต่เมื่อพิจารณาคำร้อยละสูงสุดของแต่ละด้าน พบว่า ๑) ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ จะเป็นกิจกรรมการเข้าแถวเคารพธงชาติ ๒) ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต จะเป็นกิจกรรมการอบรมคุณธรรมจริยธรรมในวันศุกร์ทุกสัปดาห์ ๓) ด้านการมีวินัย จะเป็นกิจกรรมการปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน ๔) ด้านการใฝ่รู้ใฝ่เรียน จะเป็นกิจกรรมการเข้าใช้ห้องสมุด ๕) ด้านอยู่อย่างพอเพียง จะเป็นกิจกรรมการออมทรัพย์สำหรับนักเรียนทุกคน ๖) ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน จะเป็นกิจกรรมการทำความสะอาดบริเวณรับผิดชอบ ๗) ด้านรักความเป็นไทย จะเป็นกิจกรรมการแต่งกายชุดพื้นบ้านในวันศุกร์ และ ๘) ด้านมีจิตสาธารณะ จะเป็นกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านร่วมกับชุมชนในวันสำคัญ

๒. แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนจำแนกเป็นรายด้านตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

๑) ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ กิจกรรมที่โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ มีการดำเนินการเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน ได้แก่ การจัดกิจกรรมวันแม่แห่งชาติ วันพ่อแห่งชาติ การเข้าแถวเคารพธงชาติ ร้องเพลงชาติ

๒) ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต กิจกรรมที่โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ มีการดำเนินการเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน ได้แก่ การอบรมหน้าเสาธง การอบรมคุณธรรมจริยธรรมในวันศุกร์ทุกสัปดาห์ กิจกรรมบันทึกความดี กิจกรรมสร้างความซื่อสัตย์ การส่งคืนสิ่งของที่เก็บได้ที่ไม่ใช่ของตนเอง

๓) ด้านการมีวินัย กิจกรรมที่โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ มีการดำเนินการเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน ได้แก่ การเข้าค่ายพัก

แรมลูกเสือ เนตรนารี การแต่งกายให้ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน การเดินแถวเข้าห้องเรียน หลังเคารพธงชาติ การเข้าแถวรับประทานอาหารกลางวัน การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของโรงเรียน

๔) ด้านการใฝ่รู้ใฝ่เรียน กิจกรรมที่โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ มีการดำเนินการเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน ได้แก่ การศึกษานอกสถานที่ การไปทัศนศึกษาและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ การสืบค้นจากอินเทอร์เน็ต การเข้าใช้ห้องสมุด

๕) ด้านอยู่อย่างพอเพียง กิจกรรมที่โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ มีการดำเนินการเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน ได้แก่ การอบรมหน้าเสาธง การใช้ทรัพยากรของโรงเรียนอย่างประหยัด การปิด-เปิดไฟ/พัดลมเมื่อออกจากห้องเรียน การออมทรัพย์สำหรับนักเรียนทุกคน ธนาคารเหรียญบาท การรู้จักบริโภคใช้สอย ปัจจัย ๔ อย่างเหมาะสม

๖) ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน กิจกรรมที่โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ มีการดำเนินการเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน ได้แก่ กิจกรรม ๕ ส ชั่วโมงสุดท้ายของวันศุกร์ การทำความสะอาดบริเวณรับผิดชอบ กิจกรรม ชุมชุมต่าง ๆ ทุกวันศุกร์ ๑ ชั่วโมง

๗) ด้านรักความเป็นไทย กิจกรรมที่โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ มีการดำเนินการเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน ได้แก่ การแต่งกายชุดพื้นบ้านในวันศุกร์ การร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา การแสดงออกถึง ศิลปวัฒนธรรมไทยด้วยการรำไทยในวันสำคัญ

๘) ด้านมีจิตสาธารณะ กิจกรรมที่โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ มีการดำเนินการเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน ได้แก่ การอบรมหน้าเสาธง การพัฒนาหมู่บ้านร่วมกับชุมชนในวันสำคัญ สมุดบันทึกความดี

๕.๒ อภิปรายผล

ผลจากการศึกษาวิจัย “บทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑” มีประเด็นที่ควรนำมา อภิปรายได้ดังนี้

๕.๒.๑ บทบาทของผู้บริหารและครูในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑

บทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ โดยรวมทั้ง ๘ ด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า บทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนไม่จะเป็นการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่นักเรียน การสนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม การจัดกิจกรรมให้นักเรียน และการส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงออกในคุณธรรมจริยธรรมทั้ง ๘ ด้านครอบคลุมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ส่งผลให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางจิตใจและทางพฤติกรรม นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมทั้ง ๘ ด้าน เมื่อทุกฝ่ายร่วมกันปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เข้าร่วมและส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงออกซึ่งคุณธรรมจริยธรรมอย่างเหมาะสม ต่อเนื่องซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกัลยา ศรีปาน (๒๕๕๖) ได้ทำการศึกษา “คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนบุญเลิศอนุสรณ์” ผลการวิจัยพบว่า ระดับคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนบุญเลิศอนุสรณ์ โดยภาพรวม องค์กรประกอบด้านความรู้ ด้านการประหยัด ด้านความสามัคคี ด้านความเสียสละ ด้านความเมตตา กรุณา ด้านการตรงต่อเวลา อยู่ในระดับปานกลาง องค์กรประกอบด้านความขยัน ความมีระเบียบวินัย ด้านความกตัญญู กตเวที ด้านความเป็นผู้มีวัฒนธรรมและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี อยู่ในระดับสูง และงานวิจัยของคณะวิจัย คณะครุศาสตร์ (๒๕๕๓) ได้ศึกษา “การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียน โดยผ่านกระบวนการเรียนการสอนธรรมศึกษา ชั้นตรี-โท-เอกในสถานศึกษา” การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนธรรมศึกษาในสถานศึกษาจะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาและหลักคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างคงทนและสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันจนเกิดเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสมเป็นคนดีของพ่อแม่ ครู เพื่อน และสังคม เมื่อทุกฝ่ายร่วมกันจัดกิจกรรม โครงการและการฝึกอบรมขัดเกลาผู้เรียนอย่างเหมาะสม ต่อเนื่อง ในการกระตุ้นย้ำเตือนและขัดเกลาอย่างต่อเนื่องในทุกด้าน ย่อมจะทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นคนดีและมีความสุข พึ่งพาตนเองได้และช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น โดยผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นอยู่แล้วให้มีพฤติกรรมและความรู้ความสามารถที่ยั่งยืน คงทนมากขึ้น และสามารถขยายสู่คนอื่น ๆ มากขึ้นต่อไปและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจักรพงษ์ นิลพงษ์ (๒๕๕๓) ได้ศึกษา “จริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดชัยภูมิ” ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีคุณลักษณะทางจริยธรรมสูง ๓ ด้าน คือ ความรับผิดชอบ ความมีเหตุผลและความกตัญญู กตเวที คุณลักษณะทางจริยธรรมระดับปานกลาง ๘ ด้าน คือ ความเสียสละ ความซื่อสัตย์ ความประหยัด ความมีระเบียบ ความยุติธรรมและความเมตตา กรุณา

ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า บทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน โดยการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนในเรื่องการยืนตรงเคารพธงชาติ ร้องเพลงชาติ สนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่สร้างความสามัคคี ประรองคองที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชนและสังคม การส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมและปฏิบัติตามหลักของศาสนาที่ตนนับถือ การจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้แสดงออกซึ่งความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ รวมถึงการส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงออกซึ่งความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์หลากหลายรูปแบบชัดเจนถือได้ว่าบทบาทของสถานศึกษาดังกล่าวประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี สามารถส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ให้นักเรียนได้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เข้าใจคุณค่าของการมีคุณธรรมจริยธรรม ทำให้สามารถเปลี่ยนแปลงจิตใจ อุปนิสัยหรือพฤติกรรมที่เกิดปัญหาต่อสังคม กลายเป็นคนดีของชาติ ได้รับการยกย่องเป็นตัวอย่างที่ดีของสังคม โรงเรียนก็จะได้รับคำชมเชยว่าเป็นโรงเรียนมีคุณภาพ สร้างทรัพยากรบุคคลของชาติที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวณี ใหม่ด้วง (๒๕๔๕) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาจริยธรรมในการดำเนินชีวิตของพนักงานส่วนตำบล อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาจริยธรรมในการดำเนินชีวิตของพนักงานส่วนตำบลทั้ง ๔ ประเด็น ได้แก่ กาย วาจา ใจและสติปัญญา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและพบว่า พนักงานส่วนตำบลต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดทำโครงการฝึกปฏิบัติธรรมให้กับพนักงานส่วนตำบลที่ได้รับการบรรจุใหม่ เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการยึดเหนี่ยวจิตใจในการปฏิบัติหน้าที่ ด้วยความเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ผู้ที่มาติดต่อราชการด้วยความสบายใจทั้งผู้ให้บริการและผู้รับบริการ นอกจากนี้พนักงานส่วนตำบลมีความสนใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักธรรมในรูปแบบต่างๆ เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาจริยธรรมในการดำเนินชีวิตให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตนเอง สังคม ประเทศชาติให้เกิดความคุ้มค่า ตลอดจนให้เกิดความรัก ความเมตตา กรุณาต่อสัตว์โลกอีกด้วย และงานวิจัยของ ชูพงศ์ สุวรรณ (๒๕๔๖) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “จริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา ประถมศึกษาอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี” ผลการศึกษาพบว่า จริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา ประถมศึกษา อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ใน ๕ ด้าน คือ ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละและความอดทน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับสูง และงานวิจัยของระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา ประถมศึกษา อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ดวงสุดา พินนอก (๒๕๔๘) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ การศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษาสาขาการศึกษา ชั้นปีที่ ๑” ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวม

นักศึกษาที่มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์และด้านการรักษาระเบียบวินัยอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน

ด้านมีจิตสาธารณะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ก็เพราะได้ว่า บทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน โดยการส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครองและครูทำงานด้วยความเต็มใจ ส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตอาสาช่วยทำงานให้ผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังใจและกำลังสติปัญญาโดยไม่หวังผลตอบแทน ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักดูแล รักษาทรัพย์สินสมบัติและสิ่งแวดล้อมของห้องเรียน โรงเรียน ชุมชน ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของโรงเรียน รวมถึงส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามของส่วนรวมตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยความกระตือรือร้นถือได้ว่าบทบาทของสถานศึกษาดังกล่าวประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี สามารถส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านการมีจิตสาธารณะให้แก่นักเรียนได้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เข้าใจคุณค่าของการมีคุณธรรมจริยธรรมเพิ่มมากขึ้นเท่าไร คุณภาพของสังคมที่เป็นผลจากการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้วยการเรียนรู้ตั้งแต่วัยเด็กก็จะยิ่งทำให้ปัญหาสังคมที่เกิดจากการไร้คุณธรรมของคนในชาติหมดไปหรือบรรเทาเบาบางลง แต่ถ้การปลูกฝังด้วยคุณธรรมตั้งแต่เล็กระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและทำการส่งเสริมอยู่เรื่อย ๆ ติดต่อกันหรือต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา ก็จะทำให้สังคมมีคุณธรรมจริยธรรมตามการคาดหวังของสมาชิกของสังคมได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ คณะนักวิจัย คณะครุศาสตร์ (๒๕๔๗) ได้ทำศึกษาวิจัยเรื่อง “ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียน โดยผ่านกระบวนการเรียนการสอนธรรมศึกษา ชั้นตรี-โท-เอกในสถานศึกษา” เป็นการวิจัยคุณภาพกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมของผู้เรียนและการนำหลักธรรมมาใช้ในการพัฒนาตนเอง ให้มีความรับผิดชอบในการทำงานจนสำเร็จตามมอบหมายและตามเป้าหมาย ผลการวิจัยพบว่า การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนธรรมศึกษาในสถานศึกษาจะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาและหลักธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างคงทนและสามารถนำมาใช้ในชีวิตรประจำวันจนเกิดเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสม เป็นคนดีของพ่อแม่ ครู เพื่อนและสังคม เมื่อทุกฝ่ายร่วมกันจัดกิจกรรม โครงการและการฝึกอบรมขัดเกลาผู้เรียนอย่างเหมาะสมต่อเนื่อง ในการกระตุ้นย้ำเตือนและขัดเกลาอย่างต่อเนื่องในทุกด้าน ย่อมจะทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นคนดีและมีความสุข พึงพาตนเองได้และช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

๕.๒.๒ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑

กลุ่มตัวอย่างที่มีตำแหน่งหน้าที่และประสบการณ์ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารและครูในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทุกด้าน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ และกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารและครูในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต ด้านการมีวินัย ด้านการใฝ่รู้ใฝ่เรียน ด้านอยู่อย่างพอเพียงมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ทั้งนี้เนื่องจากการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนถือเป็นการปฏิบัติตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและในการดำเนินงานของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมก็มีโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ชัดเจน อาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน

๕.๒.๓ แนวทางการจัดกิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑

จากผลการศึกษา พบว่า สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนอย่างชัดเจน หลากหลายกิจกรรมครอบคลุมทั้ง ๘ ด้าน เช่น ๑) กิจกรรมสถานศึกษาจัดเพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ได้แก่ กิจกรรมวันแม่แห่งชาติ วันพ่อแห่งชาติ การเข้าแถวเคารพธงชาติ การร่วมร้องเพลงชาติ ๒) กิจกรรมสถานศึกษาจัดเพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความซื่อสัตย์ ได้แก่ การอบรมหน้าเสาธง การอบรมคุณธรรมจริยธรรมในวันศุกร์ทุกสัปดาห์ กิจกรรมบันทึกความดี กิจกรรมสร้างความซื่อสัตย์ กิจกรรมการส่งคืนสิ่งของที่เก็บได้ที่ไม่ใช่ของตนเอง ๓) กิจกรรมสถานศึกษาจัดเพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัย ได้แก่ การเข้าค่ายพักแรมลูกเสือ เนตรนารี การแต่งกายให้ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน การเดินแถวเข้าห้องเรียนหลังเคารพธงชาติ การเข้าแถวรับประทานอาหารกลางวัน การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของโรงเรียน ๔) กิจกรรมสถานศึกษาจัดเพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการใฝ่รู้ใฝ่เรียน ได้แก่ การศึกษานอกสถานที่ การไปทัศนศึกษาและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ การสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต การใช้ห้องสมุด ๕) กิจกรรมสถานศึกษาจัด

เพื่อให้ นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความอยู่อย่างพอเพียง ได้แก่ การอบรมหน้าเสาธง การใช้ทรัพยากรของโรงเรียนอย่างประหยัด การเปิด-ปิดไฟ/พัดลมเมื่อออกจากห้องเรียน การออมทรัพย์สำหรับนักเรียนทุกคน ธนาคารเหรียญบาท ๖) กิจกรรมสถานศึกษาจัดเพื่อให้ นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน ได้แก่ กิจกรรม ๕ ส ชั่วโมงสุดท้ายของวันศุกร์ การทำความสะอาดบริเวณรับผิดชอบ กิจกรรมชุมนุมต่างๆ ทุกวันศุกร์ ๑ ชั่วโมง ๗) กิจกรรมสถานศึกษาจัดเพื่อให้ นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านรักความเป็นไทย ได้แก่ การแต่งกายชุดพื้นเมืองในวันศุกร์ การร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา การแสดงออกถึงศิลปวัฒนธรรมด้วยการรำไทยในวันสำคัญ และ ๘) กิจกรรมสถานศึกษาจัดเพื่อให้ นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านมีจิตสาธารณะ ได้แก่ การอบรมหน้าเสาธง การพัฒนาหมู่บ้านร่วมกับชุมชนในวันสำคัญ สมุดบันทึกความดี

ด้านรักความเป็นไทย สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนด้านรักความเป็นไทย ได้แก่ การแต่งกายชุดพื้นเมืองในวันศุกร์ การร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา การแสดงออกถึงศิลปวัฒนธรรมด้วยการรำไทยในวันสำคัญ ทั้งนี้ก็ปรากฏได้ว่า กิจกรรมนี้ได้ประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เข้าใจคุณค่าของการมีคุณธรรม จริยธรรมที่เกิดจากพระพุทธศาสนา ทำให้เกิดความรักและหวงแหนศิลปวัฒนธรรมของชาติด้วยการแสดงตนเป็นศาสนิกชนที่ดี อาจตั้งใจที่จะเรียนรู้หลักธรรมของศาสนาในระดับที่สูงขึ้นหรืออาจบวชเป็นสามเณร พระหรือปฏิบัติเป็นแม่ชีที่ศรัทธาในพุทธศาสนาอย่างจริงจัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศนีย์ สิทธิสุวรรณ (๒๕๔๕) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “ การพัฒนาชุดการฝึกอบรมธรรมะตามแนวคิดทางการศึกษาของท่านพุทธทาสเพื่อการพัฒนาสังคม” ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดทางการศึกษาของท่านพุทธทาสเพื่อการพัฒนาสังคมเน้นการใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการจัดการศึกษาเพื่อให้ทุกคนรู้จักชีวิตและการแก้ปัญหาชีวิตการจัดการศึกษาเป็นการศึกษาที่เข้าถึงบรมธรรมคือธรรมอันสูงสุดที่มนุษย์ควรศึกษาและปฏิบัติให้สมบูรณ์ต่อสิ่งต่าง ๆ รอบข้างอย่างถูกต้อง โดยอาศัยปัญญา ศิล สมาธิ เพื่อความอยู่รอดทางจิตวิญญาณและให้เยาวชนรู้จักผู้ที่ทำให้แสงสว่างแก่ชีวิต โดยประพฤติตนเป็นคนกตัญญูในสถานะทั้ง ๕ คือ เป็นบุตรที่ดี เป็นศิษย์ที่ดี เป็นเพื่อนที่ดี เป็นพลเมืองที่ดีและเป็นสาวกที่ดี เพื่อให้เกิดความสงบสุขของแต่ละบุคคลเป็นการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แล้วโลกจะเกิดความสงบสุขและงานวิจัยของ สุชน ปานเกลียว (๒๕๔๖) ได้ศึกษา “รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนชยานุกิจพิทยาคมจังหวัดชัยนาท” ผลการวิจัยพบว่า หลังจากการใช้กิจกรรมเสริมแล้วนักเรียนโรงเรียนชยานุกิจพิทยาคมมีการเปลี่ยนแปลงเชิงจริยธรรมดีขึ้น โดยพบว่า ด้านที่เปลี่ยนแปลงมากที่สุด คือ ด้านความมี

จิตสำนึกในความเป็นคนไทย รองลงมา คือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านการรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ด้านการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ด้านการเห็นคุณค่าในศิลปวัฒนธรรมไทย ด้านความเสียสละ ด้านการรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านการรู้จักการแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี ด้านการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความอ่อนน้อมถ่อมตน ด้านความประหยัดและอดออมและด้านการประพฤติปฏิบัติตามหลักศีลธรรมตามลำดับ

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ผู้ศึกษาได้เสนอแนะการศึกษาไว้ ๒ ประเด็น คือ ข้อเสนอแนะจากการศึกษา และข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป ดังรายละเอียดดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

๑) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ควรส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาครูและผู้บริหารให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนครอบคลุมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๘ ประการของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยในการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนควรให้ครอบคลุมคุณลักษณะตามหลักสูตรแกนกลาง

๒) สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนควรให้ครอบคลุมคุณลักษณะตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ตามขอบข่ายกิจกรรมที่ควรจัด ดังนี้

(๑) ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน ได้แก่ กิจกรรมวันแม่แห่งชาติ วันพ่อแห่งชาติ การเข้าแถวเคารพธงชาติ ร้องเพลงชาติ

(๒) ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต ควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน ได้แก่ การอบรมหน้าเสาธง การอบรมคุณธรรมจริยธรรมในวันศุกร์ทุกสัปดาห์ กิจกรรมบันทึกความดี กิจกรรมสร้างความซื่อสัตย์ การส่งคืนสิ่งของที่เก็บได้ที่ไม่ใช่ของตนเอง

(๓) ด้านการมีวินัย ควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน ได้แก่ การเข้าค่ายพักแรมลูกเสือ เนตรนารี การแต่งกายให้ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน การเดินแถวเข้าห้องเรียนหลังเคารพธงชาติ การเข้าแถวรับประทานอาหารเช้า การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของโรงเรียน

(๔) ด้านการใฝ่รู้ใฝ่เรียน ควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน ได้แก่ การศึกษานอกสถานที่ การไปทัศนศึกษาและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ การสืบค้นจากอินเทอร์เน็ต การเข้าใช้ห้องสมุด

(๕) ด้านอยู่อย่างพอเพียง ควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน ได้แก่ การอบรมหน้าเสาธง การใช้ทรัพยากรของโรงเรียนอย่างประหยัด การปิด-เปิดไฟ/พัดลม เมื่อออกจากห้องเรียน การออมทรัพย์สำหรับนักเรียนทุกคน ธนาคารเหรียญบาท

(๖) ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน ควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน ได้แก่ กิจกรรม ๕ ส ชั่วโมงสุดท้ายของวันศุกร์ การทำความสะอาดบริเวณรับผิดชอบ กิจกรรมชุมนุมต่างๆ ทุกวันศุกร์ ๑ ชั่วโมง

(๗) ด้านรักความเป็นไทย ควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน ได้แก่ การแต่งกายชุดพื้นบ้านในวันศุกร์ การร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา การแสดงออกถึง ศิลปวัฒนธรรมไทยด้วยการรำไทยในวันสำคัญ

(๘) ด้านมีจิตสาธารณะ ควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน ได้แก่ การอบรมหน้าเสาธง การพัฒนาหมู่บ้านร่วมกับชุมชนในวันสำคัญ สมุดบันทึกความดี

๓) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ควรเผยแพร่การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในกรณีศึกษาในสังกัดมีการดำเนินการได้ดี และได้ผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice)

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป

๑) ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ หรือเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ

๒) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ หรือเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้มาศึกษาเปรียบเทียบกัน

๓) ควรศึกษาผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในแต่ละด้าน จากข้อเสนอแนะใน ๘ ด้านที่ดำเนินการ โดยสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

๔) ควรศึกษาและพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านรักความเป็นไทยและมีจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ หรือเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

(๑) หนังสือ

กรมวิชาการ . รายงานการวิจัยเรื่องโครงการทดลองหารูปแบบที่มีประสิทธิภาพที่ส่งผลต่อการเรียนการสอนจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร : กรมวิชาการ, ๒๕๓๒ .

กระทรวงศึกษาธิการ. กรมวิชาการ. แนวทางพัฒนาจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร : เอกสารประกอบการประชุม , ๒๕๓๕.

กลุ่มงานวางแผนอัตรากำลัง. แผนปฏิบัติการ ปีงบประมาณ ๒๕๕๕.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑. ขอนแก่น .

กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา. การปฐมนิเทศโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๗. ณ โรงแรมศรี ม.ป.ท., ๒๕๕๗.

เกียรติคุณ สิทธิชัย. แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคใต้. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

คณะกรรมการการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา. การสร้างเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน. กรุงเทพมหานคร : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, ๒๕๕๘.

คุณ โทจันทร์. พุทธศาสนากับสังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : โอเดียน สโตร์ , ๒๕๕๕ .

เจียรนัย ทรงชัยกุล. พฤติกรรมวัยรุ่น. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

เดโช สวานานนท์. จิตวิทยาทั่วไป . กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๐.

ทิสนา แจมณี. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : กรมการฝึกหัดครู, ๒๕๓๒.

นิภา มลิณทวิสมัย. วิธีการสอนแทรกคุณธรรม จริยธรรม. ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา, ๒๕๕๕.

บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น. ๒๕๕๕ .

บุญเชิด ภิญ โยอนันตพงษ์. การทดสอบอิงมาตรฐาน : แนวคิดและวิธีการ. กรุงเทพมหานคร : O.S.PRINTING HOUDE, ๒๕๒๗.

ประภาศรี สีหอำไพ. พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

พรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕ .

พระเทพวิสุทธิโมลี. **แนะแนวจริยธรรม**. กรุงเทพมหานคร : ชุมนุมส่งเสริมการศึกษา, ๒๕๔๓.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). **พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม**. กรุงเทพมหานคร : กองการพิมพ์
ฝ่ายประชาสัมพันธ์ กฟผ., ๒๕๔๐.

พิภพ วังเงิน. **จริยธรรมทางเศรษฐกิจ**. กรุงเทพมหานคร : อมรการพิมพ์, ๒๕๔๖.

ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. **ความรู้คู่คุณธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร :

นานมีบุ๊คส์ จำกัด พิมพ์ครั้งที่ ๑, ๒๕๔๖.

เลิศพร ภาระสกุล. **การอบรมระเบียบสังคมของเยาวชนในประเทศไทย**. **เยาวชนไทย**.

กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๖.

วศิน อินทสระ. **พุทธจริยศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทองกวาว, ๒๕๕๑.

วัฒนธรรม, กระทรวง. **พระบรมราชาบาทและพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว**

พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทย ปี ๒๕๔๓-๒๕๔๘. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
องค์การตำรวจสืบค้นคดีและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๘.

วิจิตร สีนลารัตน์. **เราจะสอนจริยธรรมกันอย่างไร**. เอกสารประกอบการสัมมนาอาจารย์เพื่อการพัฒนา
จริยธรรม. กรุงเทพมหานคร : กรมการฝึกหัดครู, ๒๕๓๒.

ศักดิ์ชัย นิรัญทวี. **จริยศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สมบูรณการพิมพ์, ๒๕๒๗.

สำนักงานการปฏิรูปการศึกษา. **รายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานของสำนักงานปฏิรูปการศึกษา**.

กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, ๒๕๔๓.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. **กระบวนการปฏิรูปการเรียนรู้**. กรุงเทพมหานคร :

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๓.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. **แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา :**

กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๕๖. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์นการพิมพ์,
๒๕๕๔.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. **รายงานเบื้องต้น การเสริมสร้างคุณธรรมในระบบการศึกษาไทย**.

กรุงเทพมหานคร : วิ.ที.ซี.คอมมิวนิเคชั่น, ๒๕๕๐.

อมรา เล็กเริงสินธุ์. **คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เสมอธรรม,

๒๕๔๒.

อารมณี ฉนวนจิตร และวัชรวิ บูรณสิงห์. **จริยธรรมและภาวะผู้นำในการพัฒนาหลักสูตร**.

กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒.

(๒) วิทยานิพนธ์

กัลยา ศรีปาน. “ศึกษาคูณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนบุญเลิศอนุสรณ์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๖.

คณะนักวิจัย คณะครุศาสตร์. “การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยผ่านกระบวนการเรียนการสอน ธรรมศึกษา ชั้นตรี –โท –เอก ในสถานศึกษา”. โครงการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

จักรพงษ์ นิลพงษ์. “การศึกษาจริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, ๒๕๔๓.

จารุภัทร์ ชีรัมย์พรและคณะ. การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนด้วยโครงการสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะของกระทรวงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. การปฏิบัติงานวิจัยของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม, ๒๕๕๕.

ชูพงศ์ สุขรัตน์. “ศึกษาจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี”. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๖.

ทัศนีย์ ผลเนื่องมาและคณะ. “รายงานการวิจัยรูปแบบของการจัดประสบการณ์เพื่อปลูกฝังจริยธรรมแก่เด็กนักเรียนด้วยการสอนเป็นคณะ”. กรุงเทพมหานคร : โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม, ๒๕๔๗. อัดสำเนา.

ทัศนีย์ สิทธิสุวรรณ. “การพัฒนาชุดการฝึกอบรมธรรมะตามแนวคิดทางการศึกษาของท่านพุทธทาส เพื่อการพัฒนาสังคม”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, ๒๕๔๕.

ชนเศรษฐ์ จำปาม. “การศึกษาคูณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหาร ศึกษากรณี : วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๓.

นวลลออ แสงสุข. “การศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมให้แก่แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง”. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๔.

นลินี ทวีสินและคณะ. รายงานวิจัย เรื่อง รูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียน
ให้มีคุณธรรมจริยธรรม. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม
สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้, ๒๕๔๕.

ปิยนันท์ ภิรมย์ไกรภักดิ์. “การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนนทบุรี”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต.
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๖.

ดวงเดือน พันธุนาวิณ. รายงานการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมในประเทศ
ไทยและต่างประเทศทุนอุดหนุนจากศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม
สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์กรมหาชน), ๒๕๕๐.

ดวงสุดา พินนอก. “การศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษาสาขาการศึกษา ชั้นปีที่ ๑”.
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา,
๒๕๔๘.

พรชัย โพธิ์งาม. “การศึกษาพฤติกรรมการพัฒนาจริยธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๖.

มิตร ดาราฉาย. “การดำเนินงานด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนวัดบางยาง
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร”. รายงานการศึกษาอิสระ
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้าน
สมเด็จเจ้าพระยา, ๒๕๕๓.

เยาวรัตน์ ศรีพาย. “รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่เยาวชนในชุมชนขององค์การบริหาร
ส่วนตำบล อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี”. รายงานการศึกษาอิสระปริญญาศึกษา
ศาสตรมหาบัณฑิต. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๑.

สุชน ปานเกลียว. “รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา : กรณีศึกษา
โรงเรียนชยานุกิจพิทยาคม จังหวัดชัยนาท”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๔๗.

สุพัตรา เลิศประเสริฐรัตน์. “การศึกษาพฤติกรรมการเรียนการสอนของครู อาจารย์เพื่อส่งเสริม
จริยธรรมนักเรียนตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวส.) วิทยาลัยอาชีวศึกษาใน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๔ .

สุภาพร สุขสวัสดิ์. “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนสตรีนนทบุรี”.

รายงานการศึกษาอิสระปริญญาการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๒.

เสาวณี ไหมด้วง. “การพัฒนาจริยธรรมในการดำเนินชีวิตของพนักงานส่วนตำบล อำเภอเชียรใหญ่
จังหวัดนครศรีธรรมราช”. สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

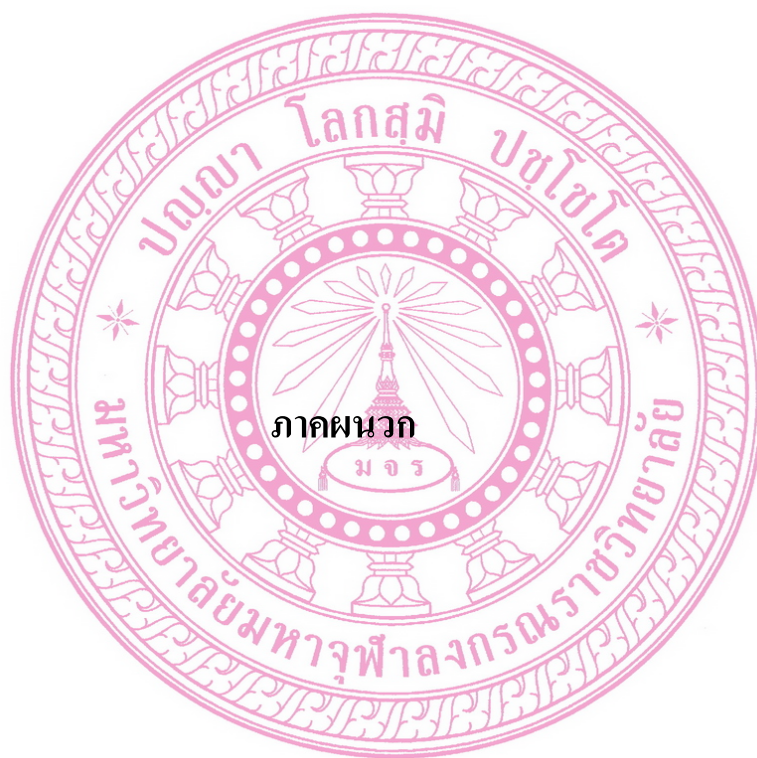
๒. ภาษาต่างประเทศ :

Bandura . **Albert Social Learning Theory** . (Englewood Cliffs, N.J. : Prentice – Hall , 1977.

Jean Piaget . **The Moral Judgment of the Childs** (London : Routledge & Kegan Paul,1960.

L Kohlberg . **Development of Characteristic and Ideology**_ Review of Child Development
Research (Connecticut : Connecticut Printers , Inc. , 1964.

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือ

๑. พระครูภavanaโพธิคุณ , ดร.
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
๒. พระมหาประมวล ฐานตฺโต , ดร.
อาจารย์ประจำศูนย์บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
๓. ดร.ธีรสุดา มุลทากุล
ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
๔. ดร.สัมฤทธิ์ กางเพ็ง
ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองกุงวิทยาการ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑
๕. ดร.สมหวัง บุญสิทธิ์
ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑

ภาคผนวก ข

ตารางสรุปค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC)

ตารางสรุปค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC)

ข้อที่	คนที่ ๑	คนที่ ๒	คนที่ ๓	คนที่ ๔	คนที่ ๕	ค่า IOC	แปลผล	การแก้ไข
๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑	ใช้ได้	
๒	๑	๑	๑	๑	๑	๑	ใช้ได้	
๓	๐	๑	๐	๑	๑	๐.๖	ใช้ได้	
๔	๑	๑	๑	๐	๑	๐.๘	ใช้ได้	
๕	๑	๑	๑	๑	๑	๑	ใช้ได้	
๖	๑	๑	๑	๑	๑	๑	ใช้ได้	
๗	๐	๑	๐	๑	๑	๐.๖	ใช้ได้	
๘	๑	๑	๑	๑	๑	๑	ใช้ได้	
๑๐	๑	๑	๑	๐	๑	๐.๘	ใช้ได้	
๑๑	๐	๑	๐	๑	๑	๐.๖	ใช้ได้	
๑๒	๐	๑	๐	๑	๑	๐.๖	ใช้ได้	
๑๓	๑	๑	๑	๐	๑	๐.๘	ใช้ได้	
๑๔	๑	๑	๑	๑	๑	๑	ใช้ได้	
๑๕	๑	๑	๑	๑	๑	๑	ใช้ได้	
๑๖	๐	๑	๐	๑	๑	๐.๖	ใช้ได้	
๑๗	๑	๑	๑	๑	๑	๑	ใช้ได้	
๑๘	๑	๑	๑	๐	๑	๐.๘	ใช้ได้	
๑๙	๐	๑	๐	๑	๑	๐.๖	ใช้ได้	
๒๐	๑	๑	๑	๑	๑	๑	ใช้ได้	
๒๑	๑	๑	๑	๐	๑	๐.๘	ใช้ได้	
๒๒	๐	๑	๐	๑	๑	๐.๖	ใช้ได้	
๒๓	๑	๑	๑	๑	๑	๑	ใช้ได้	
๒๔	๑	๑	๑	๑	๑	๑	ใช้ได้	
๒๕	๑	๑	๑	๑	๑	๑	ใช้ได้	
๒๖	๑	๑	๑	๐	๑	๐.๘	ใช้ได้	
๒๗	๐	๑	๐	๑	๑	๐.๖	ใช้ได้	
๒๘	๑	๑	๑	๑	๑	๑	ใช้ได้	

ตารางสรุปค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC)

ข้อที่	คนที่ ๑	คนที่ ๒	คนที่ ๓	คนที่ ๔	คนที่ ๕	ค่า IOC	แปลผล	การแก้ไข
๒๕	๑	๑	๑	๑	๑	๑	ใช้ได้	
๓๐	๑	๑	๑	๐	๑	๐.๘	ใช้ได้	
๓๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑	ใช้ได้	
๓๒	๐	๑	๐	๑	๑	๐.๖	ใช้ได้	
๓๓	๑	๑	๑	๑	๑	๑	ใช้ได้	
๓๔	๑	๑	๑	๑	๑	๑	ใช้ได้	
๓๕	๑	๑	๑	๐	๑	๐.๘	ใช้ได้	
๓๖	๐	๑	๐	๑	๑	๐.๖	ใช้ได้	
๓๗	๑	๑	๑	๑	๑	๑	ใช้ได้	
๓๘	๑	๑	๑	๐	๑	๐.๘	ใช้ได้	
๓๙	๑	๑	๑	๑	๑	๑	ใช้ได้	
๔๐	๐	๑	๐	๑	๑	๐.๖	ใช้ได้	

จากตารางพบว่า

มีแบบสอบถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ ๑ อยู่ ๒๐ ข้อ

มีแบบสอบถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ ๐.๘ อยู่ ๕ ข้อ

มีแบบสอบถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ ๐.๖ อยู่ ๑๑ ข้อ

รวมค่าเฉลี่ยมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ ๐.๘๕

แสดงว่า แบบสอบถาม เรื่อง บทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรม
จริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต ๑ เนื้อหา
มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

รหัส		
แบบสอบถาม		

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง บทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษaxonแก่น เขต ๑

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามฉบับนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ “บทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษaxonแก่น เขต ๑”

แบบสอบถามฉบับนี้ แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามตรวจสอบรายการ (Checklist) ซึ่งมีเนื้อหาประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน ตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๘ ข้อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิด (open ended) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน

คำตอบของท่านจะเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการวิจัย จึงใคร่ขอให้ท่านตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง เพื่อนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการวางแผน ปรับปรุงพัฒนาการบทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษaxonแก่น เขต ๑ ซึ่งคำตอบของท่านจะเป็นความลับ และไม่มีผลกระทบต่อสภาพการปฏิบัติงานของท่านแต่อย่างใด

ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

นายไชยพร เรืองแท้

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

ตอนที่ ๑

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

.....

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง หน้าข้อความตามความเป็นจริงของท่าน

๑. ตำแหน่ง

ผู้บริหารโรงเรียน

ครูผู้สอน

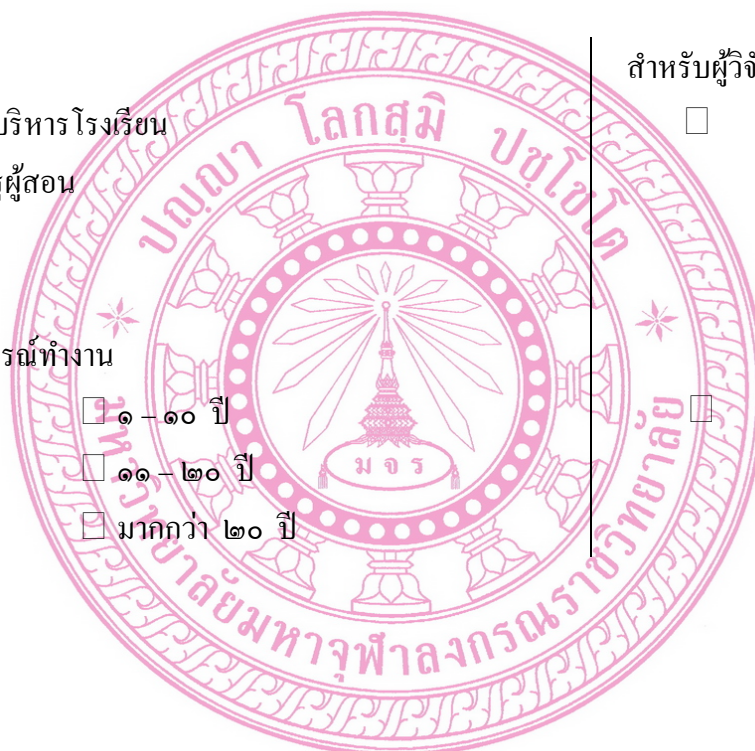
สำหรับผู้วิจัย

๒. ประสบการณ์ทำงาน

๑-๑๐ ปี

๑๑-๒๐ ปี

มากกว่า ๒๐ ปี

ตอนที่ ๒

บทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรม
จริยธรรมแก่นักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑

คำชี้แจง

ในฐานะที่ท่านเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับบทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียน ขอให้ท่านได้พิจารณาว่าโรงเรียนของท่านได้ดำเนินการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมากน้อยเพียงใด โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด โดยมีเกณฑ์พิจารณา ดังนี้

- ๕ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
๔ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
๓ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
๒ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
๑ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อที่	บทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑	มีการปฏิบัติ					สำหรับ ผู้วิจัย
		๕	๔	๓	๒	๑	
๑. ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์							
๑.	ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนในเรื่องการยืนตรง เคารพธงชาติ ร้องเพลงชาติ						V๑[ ]
๒.	สนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่สร้างความสามัคคีปรองดองที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชนและสังคม						V๒[ ]
๓.	ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม และปฏิบัติตนตามหลักของศาสนาที่ตนนับถือ						V๓[ ]
๔.	จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้แสดงออกซึ่งความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์						V๔[ ]
๕.	ส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงออกซึ่งความรักชาติ ศาสน์						V๕[ ]

	กษัตริย์ หลากหลายรูปแบบอย่างชัดเจน						
ข้อที่	บทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑	มีการปฏิบัติ					
		๕	๔	๓	๒	๑	สำหรับผู้วิจัย
๒. ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต							
๖.	ส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ละอายและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด ต่อพ่อ แม่ ผู้ปกครอง และครู						V๖[ ]
๗.	ส่งเสริมให้นักเรียน ไม่ถือเอาสิ่งของหรือนำเอางานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง						V๗[ ]
๘.	ส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความซื่อตรงและทำตนให้แบบอย่างที่ดีแก่เพื่อนด้านความซื่อสัตย์และจริงใจ						V๘[ ]
๙.	สนับสนุนให้นักเรียนไม่หาประโยชน์ในทางที่ไม่ถูกต้อง						V๙[ ]
๑๐.	สนับสนุนให้นักเรียนให้ข้อมูลที่ถูกต้อง และเป็นจริง						V๑๐[ ]
๓. ด้านการมีวินัย							
๑๑.	ส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียนและสังคม						V๑๑[ ]
๑๒.	ส่งเสริมให้นักเรียนไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น						V๑๒[ ]
๑๓.	ส่งเสริมให้นักเรียนตรงต่อเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน						V๑๓[ ]
๑๔.	ส่งเสริมให้นักเรียนทำงานตามที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ						V๑๔[ ]
๑๕.	ส่งเสริม สนับสนุนให้นักเรียนมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบในการทำงาน						V๑๕[ ]
๔. ด้านการใฝ่รู้ใฝ่เรียน							
๑๖.	ส่งเสริมให้นักเรียนมีความเพียรพยายามในการเรียนรู้						V๑๖[ ]
๑๗.	สนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ						V๑๗[ ]
๑๘.	ส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้สื่อ สิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และเลือกใช้สื่อได้อย่างเหมาะสม						V๑๘[ ]
๑๙.	ส่งเสริมให้นักเรียนมีการบันทึกความรู้ วิเคราะห์ตรวจสอบจากสิ่งที่เรียนรู้ สรุปเป็นองค์ความรู้						V๑๙[ ]

๒๐.	ส่งเสริมให้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้วยวิธีการต่าง ๆ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน							V๒๐ [ ]
ข้อที่	บทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑	ระดับการปฏิบัติการ						
		๕	๔	๓	๒	๑	สำหรับ ผู้วิจัย	
๕. ด้านอยู่อย่างพอเพียง								
๒๑.	ส่งเสริมให้ใช้ทรัพย์สินของตนเองและสิ่งของในโรงเรียนอย่างประหยัด คุ่มค่าและเก็บรักษาดูแลอย่างดี							
๒๒.	ส่งเสริมให้นักเรียนใช้ทรัพยากรของส่วนรวม และใช้อุปกรณ์การเรียนอย่างประหยัดและรู้คุณค่า							V๒๒ [ ]
๒๓.	ส่งเสริมให้นักเรียนไม่เอาเปรียบผู้อื่นและไม่ทำให้อื่นเดือดร้อน พร้อมให้อภัยเมื่อผู้อื่นกระทำผิด							V๒๓ [ ]
๒๔.	ส่งเสริมให้นักเรียนใช้จ่ายอย่างประหยัดและมีการเก็บออมเงิน							V๒๔ [ ]
๒๕.	ส่งเสริมให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม ขอมรับและปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข							V๒๕ [ ]
๖. ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน								
๒๖.	ส่งเสริมให้นักเรียนเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายสม่ำเสมอ							V๒๖ [ ]
๒๗.	ส่งเสริมให้นักเรียนตั้งใจและรับผิดชอบในการทำงานให้สำเร็จ							V๒๗ [ ]
๒๘.	ส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตน ทุ่มเทในการทำงาน อดทน ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน							V๒๘ [ ]
๒๙.	ส่งเสริมให้นักเรียนมีความพยายามแก้ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานให้สำเร็จ							V๒๙ [ ]
๓๐.	ส่งเสริมให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจและชื่นชมผลงานที่ทำสำเร็จ							V๓๐ [ ]
๗. ด้านรักความเป็นไทย								
๓๑.	ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนในการแต่งกายแบบไทย							V๓๑ [ ]

	ให้มีสัมมาคารวะ กตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ						
ข้อที่	บทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑	ระดับการปฏิบัติการ					
		๕	๔	๓	๒	๑	สำหรับผู้วิจัย
๓๒.	ส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทยกับชุมชน และสังคม						V๓๒[ ]
๓๓.	ส่งเสริมให้นักเรียนใช้ภาษาไทยและเขียนเลขไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม						V๓๓[ ]
๓๔.	ส่งเสริม ชักชวน แนะนำ ให้ผู้อื่นเห็นคุณค่าของการใช้ภาษาไทยที่ถูกต้อง						V๓๔[ ]
๓๕.	ส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยด้วยความรู้สึภาคภูมิใจ						V๓๕[ ]
๘. ด้านมีจิตสาธารณะ							
๓๖.	ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูทำงานด้วยความเต็มใจ						V๓๖[ ]
๓๗.	ส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตอาสาช่วยทำงานให้ผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญาโดยไม่หวังผลตอบแทน						V๓๗[ ]
๓๘.	ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักดูแล รักษาทรัพย์สินสมบัติและสิ่งแวดล้อมของห้องเรียน โรงเรียน ชุมชน						V๓๘[ ]
๓๙.	ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของโรงเรียน						V๓๙[ ]
๔๐.	ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามของส่วนรวม ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยความกระตือรือร้น						V๔๐[ ]

ตอนที่ ๓

บทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน
คำชี้แจง ให้ผู้สอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรม
จริยธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียนของท่านและแนวทางในการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรค พร้อม
ข้อเสนอแนะในการดำเนินกิจกรรมทั้ง ๘ ด้าน ดังนี้

.....

๑. ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

.....
.....
.....
.....

๒. ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต

.....
.....
.....
.....

๓. ด้านการมีวินัย

.....
.....
.....
.....
.....

๔. ด้านการใฝ่รู้ใฝ่เรียน

.....
.....
.....
.....
.....

๕. ด้านอยู่อย่างพอเพียง

.....

.....

.....

.....

.....

๖. ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน

.....

.....

.....

๗. ด้านรักความเป็นไทย

.....

.....

.....

๘. ด้านมีจิตสาธารณะ

.....

.....

.....

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

ขอบคุณอย่างยิ่งที่กรุณาตอบแบบสอบถาม

ภาควิชา ๙
หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

ที่ ศธ.๖๑๒๓.๔/๐๒๔

ศูนย์บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๓ มกราคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความร่วมมือเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย

เจริญพร ดร.สมหวัง บุญสิทธิ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นายไชยพร เรืองแท้ รหัสประจำตัว ๕๔๐๕๔๐๕๑๘๘๙ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชา การบริหารการศึกษา ภาควิชาพิเศษ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ คือ ๑) ดร.ประยูร แสงใส ๒) พระมหาดาวสยาม วชิรปญโญ,ดร. ๓) รศ.ดร. เอกฉัตร จารุเมธีชน

เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามหลักการวิจัย ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย จึงเจริญพรเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระครูสุตธรรมภาณี)

ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

สนง.ศูนย์บัณฑิตศึกษา โทร. ๐๔๓-๒๘๓-๕๔๗ ต่อ ๑๑๖
พระมหาพิสิฐ วิสิษฐปญโญ - จันท.ประสานงาน - ๐๘๕-๗๕๗-๕๗๖๐

ที่ ศธ.๖๑๒๓.๔/๐๒๔

ศูนย์บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๓ มกราคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความร่วมมือเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย

เจริญพร ดร.สัมฤทธิ์ กางเพ็ง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นายไชยพร เรืองแท้ รหัสประจำตัว ๕๔๐๕๔๐๕๑๘๘๙ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชา การบริหารการศึกษา ภาคพิเศษ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ คือ ๑) ดร.ประยูร แสงใส ๒) พระมหาดาวสยาม วชิรปญโญ,ดร. ๓) รศ.ดร. เอกฉันท จารุเมธีชน

เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามหลักการวิจัย ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย จึงเจริญพรเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระครูสุตธรรมภาณี)

ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

สนง.ศูนย์บัณฑิตศึกษา โทร. ๐๔๓-๒๘๓-๕๔๗ ต่อ ๑๑๖

พระมหาพิสิฐ วิภูลุบลญโญ - งานท.ประสานงาน - ๐๘๕-๗๕๗-๗๖๐๐

ที่ ศธ.๖๑๒๓.๔/๐๒๔

ศูนย์บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๓ มกราคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความร่วมมือเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย

เจริญพร ดร.ธีรสุดา มุลทากุล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นายไชยพร เรืองแท้ รหัสประจำตัว ๕๔๐๕๔๐๕๑๘๙ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชา การบริหารการศึกษา ภาคพิเศษ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ คือ ๑) ดร.ประยูร แสงใส ๒) พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา.ดร. ๓) รศ.ดร. เอกฉัตร จารุมณีชัน

เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามหลักการวิจัย ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย จึงเจริญพรเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระครูสุตธรรมภาณี)

ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

สนง.ศูนย์บัณฑิตศึกษา โทร. ๐๔๓-๖๘๓-๕๕๗ ต่อ ๑๑๖
พระมหาพิสิฐ วิสิษฐปัญญา - จนท.ประสานงาน - ๐๘๕-๗๕๗-๗๗๖๐

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

ที่ ศธ ๖๑๒๓.๔/๐๒๕

วันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย

เรียน พระครูภาวนาโพธิคุณ,ดร.

ด้วย นายไชยพร เรืองแท้ รหัสประจำตัว ๕๔๐๕๔๐๕๑๘๘๙ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชา การบริหารการศึกษา ภาคพิเศษ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ คือ ๑) ดร.ประยูร แสงใส ๒) พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา,ดร. ๓) รศ.ดร.เอกฉัตร จารุเมธีชน

เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามหลักการวิจัย ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(พระครูสุตธรรมภาณี)

ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

ที่ ศธ ๖๑๒๓.๔/ ๐๒๕

วันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๕๖

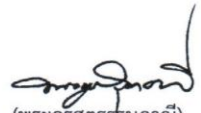
เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย

เรียน พระมหาประมวล ฐานทศโต,ดร.

ด้วย นายไชยพร เรืองแท้ รหัสประจำตัว ๕๔๐๕๔๐๕๑๘๘๙ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชา การบริหารการศึกษา ภาคพิเศษ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ คือ ๑) ดร.ประยูร แสงใส ๒) พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา,ดร. ๓) รศ.ดร.เอกฉัตร จารุเมธีชน

เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามหลักการวิจัย ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(พระครูสุธรรมภาณี)
ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

ภาคผนวก จ
หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ.๖๑๒๓.๔/๑๘๑

สท.บ.ช.ก.เขต ๑
รับลงที่ 3020 18 ก.ย. 5๖
บัญชีผู้ศึกษา ๖๐
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ต.โคกสี
อ.เมือง จ.ขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑

ด้วย นายไชยพร เรืองแท้ รหัสประจำตัว ๕๕๐๕๔๐๕๑๘๙ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชา การบริหารการศึกษา ภาคพิเศษ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "บทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑" โดยมีคณะกรรมการควบคุม ดังนี้ ๑) ดร.ประยูร แสงใส ๒) พระมหาดาวสยาม วชิรปญโญ,ดร. ๓) รศ.ดร.เอกฉัตร จารุเมธีชน

เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้อาจใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่ประการใด

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต,ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
ประธานกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

สงนง.ศูนย์บัณฑิตศึกษา โทร. ๐๔๓-๒๘๓-๕๔๗ ต่อ ๓๑๖
พระมหาพิสิฐ วิสิษฐปญโญ - จนท.ประสานงาน - ๐๘๕-๗๔๗-๗๗๖๖

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ** : นายไชยพร เรืองเหล็ก
- เกิด** : ๒๐ มีนาคม ๒๕๐๓
- สถานที่เกิด** : บ้านวังตอ ตำบลบ้านค้อ อำเภอเมืองขอนแก่น
จังหวัดขอนแก่น
- การศึกษา** : พ.ศ.๒๕๒๕ ครุศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยครูเลย
: พ.ศ. ๒๕๒๑ ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา วิทยาลัยครูเลย
: พ.ศ.๒๕๑๕ มัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนขอนแก่นวิทยายน
- ประสบการณ์การทำงาน** : พ.ศ. ๒๕๒๒ ครู ๑ ระดับ ๑ โรงเรียนบ้านหนองม่วง
องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี
: พ.ศ. ๒๕๒๖ ครู ๒ ระดับ ๒ โรงเรียนบ้านหนองกุงน้อย
สพอ.เมือง สบจ.ขอนแก่น
: พ.ศ. ๒๕๒๕ อาจารย์ ๑ ระดับ ๓ โรงเรียนบ้านหินลาดวังตอ
สพอ.เมือง สบจ.ขอนแก่น
: พ.ศ.๒๕๓๐ อาจารย์ ๑ ระดับ ๔ โรงเรียนบ้านหินลาดวังตอ
: พ.ศ.๒๕๔๗ ครูวิทยฐานะชำนาญการ โรงเรียนบ้านหินลาดวังตอ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑
: พ.ศ.๒๕๕๑ ครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านหินลาดวังตอ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑
- ผลงานทางวิชาการ** : การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและ
พลศึกษา หน่วยการเรียนรู้เรื่อง ตะกร้อ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่
๒ โดยใช้เกมพลศึกษาประกอบการสอน
- หน้าที่** : ตำแหน่งครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านหินลาดวังตอ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑
- ปีที่เข้าศึกษา** : พ.ศ. ๒๕๕๔
- ปีที่สำเร็จการศึกษา** : ๑ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๖
- ที่อยู่ปัจจุบัน** : บ้านเลขที่ ๒๔๕ หมู่ที่ ๑๔ ตำบลบ้านค้อ
อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐
: โทร ๐๘๑-๖๐๑-๒๕๒๓

